

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

М.І. БІЛЕЦЬКИЙ, І.В. ВАНДА, Л.І. КОТИК

**ПРОГРАМА,
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНО-СЕМІНАРСЬКИХ
ЗАНЯТЬ ТА ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ**

**з навчальної дисципліни “Соціальна географія”
для студентів географічного факультету**

Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2011

Рекомендовано до друку
Кафедрою економічної
і соціальної географії
Протокол № 10 від 14.02.2011 р.

Білецький М. І. Ванда І. В., Котик Л. І. Програма, методичні вказівки до практично-семінарських занять та тестові завдання з навчальної дисципліни “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. — 108 с.

Підп. до друку 22.11.2011. Формат 60x84/16. Папір друк.
Друк на різогр. Гарнітура Times New Roman. Умовн. друк. арк. 8,5
Обл.-вид. арк. 5,0. Тираж 100. Зам. 29/11.
Видавничий центр Львівського національного університету
імені Івана Франка. 79000 Львів, вул. Дорошенка, 41.

ПЕРЕДМОВА

“Соціальна географія” – навчальна дисципліна, яку у Львівському національному університеті імені Івана Франка вивчають студенти географічного факультету першого курсу денної та заочної форм навчання напрямку “географія” освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”.

Актуальність вивчення соціальної географії зумовлена тим, що донедавна в структурі суспільної (соціально-економічної) географії переважала економічна географія, а соціально-географічним процесам і явищам відводилася другорядна роль. Нині ж, в умовах соціологізації географічної науки, слід спрямовувати навчальний процес на подолання цієї прогалини.

Соціальна географія, як одна з чотирьох основних складових суспільної географії¹, вивчає геопросторову організацію соціальної сфери суспільства: як загалом, так і в розрізі окремих її складових (таких, як культура, релігія, здоров’я, поведінка тощо). При цьому беруться до уваги зв’язки соціальної сфери з іншими складовими геосфери, зокрема, природним середовищем, що поза всяким сумнівом чинить певний вплив на людину та її діяльність. Загалом соціальні процеси у суспільстві відбуваються у трансформованому в певний спосіб просторі і часі, що в соціальній географії відомі як соціально-географічний простір та соціально-географічний час². Останні становлять окремий і дуже важливий пласт соціально-географічних досліджень. З огляду на це навчальна дисципліна “Соціальна географія” займає важливе місце у структурі навчальних дисциплін студентів-географів.

“Соціальна географія” тісно пов’язана з курсом “Основи загальної суспільної географії”, який студенти слухають протягом першого року навчання, та має тісні міжпредметні зв’язки із “Регіональною соціально-економічною географією світу”, “Соціологією” та “Соціально-економічною географією України”. Ці навчальні дисципліни студенти вивчають на старших курсах.

Зміст дисципліни “Соціальна географія” розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців у сфері географії, норм та

¹ Див.: *Шаблій О. І.* Основи загальної суспільної географії : [підруч.] / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — С. 25–29.

² Див.: *Олійник Я. Б.* Вступ до соціальної географії : [навч. посіб.] / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Знання, 2000. — С. 63–68.

традицій вищої університетської освіти, профілю освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” та вимог Болонського процесу. При розробці програми використано досвід проф., д.е.н. Шевчук Л. Т.¹ та к.г.н. Ранці І. І.² у викладанні цієї дисципліни.

Завдання навчальної дисципліни: ознайомити студентів із питаннями, що стосуються об’єкта, предмета, законів і закономірностей, особливостей історичного розвитку та головних наукових положень соціально-географічної науки; визначити геопросторові особливості соціально-географічних процесів у різних сферах: культури та людської поведінки, сакральної, медичній, освітній (головним чином, на прикладі України); вивчити методики комплексного соціально-географічного аналізу територіальних суспільних систем різного просторового рівня (зокрема, локального та регіонального); висвітлити сучасні соціально-географічні риси та фактори їх формування у світі, Європі, Україні.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- трактування категорій соціальної географії: культурний ландшафт, соціальна територіальна система, соціальна територіальна спільнота, соціальний простір, соціальний час, соціальна сфера суспільства, геопросторова організація соціальної сфери суспільства;
- значення термінів, що використовуються у соціальній географії та суміжних науках: білінгвізм, діяльність, етнічна меншина, здоров’я, злочинність, мультикультуралізм, національна меншина, релігія, рекреація, соціальна інфраструктура, соціальне неблагополуччя, соціальні негаразди, суспільство, сфера послуг;
- географічні закономірності соціальної сфери суспільства та окремих її складових на території України, Європи, світу;
- особливості соціально-географічного прояву концепцій соціального простору та часу, географічного та економічного детермінізму.

вміти:

- пояснювати предметну сферу дослідження соціальної географії, а також дисциплін: бігеївористська географія, медична географія, радикальна географія, рекреаційна географія, сакральна географія;
- аналізувати соціально-географічні явища та процеси з

¹ Шевчук Л. Т. Програма та методичні вказівки до спецкурсу “Соціальна географія” / Л. Т. Шевчук. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. — 30 с.

² Ранця І. І. Програма та методичні вказівки до семінарських занять з курсу “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / І. І. Ранця, І. В. Ванда, Л. І. Котик. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. — 84 с.

використанням конкретно-наукових методів: позиційної редукції, побудови анаморфованих та ментальних карт;

- пояснювати особливості та виявляти фактори територіального поширення та геопросторової організації соціально-географічних явищ та процесів на основі картографічної або статистичної інформації різного просторового рівня (локального, національного, макрорегіонального, глобального);
- описувати соціально-географічний портрет локальної території (села, міста, мікрорайону), використовуючи методи власних спостережень та польові дослідження;
- орієнтуватися в потоці соціально-географічної інформації.

Знання, одержані в процесі вивчення дисципліни “Соціальна географія”, розширять географічний кругозір студентів. Вони зможуть використовувати їх при вивченні інших, пов’язаних із соціальною географією, дисциплін, науковій роботі та при підготовці курсових, дипломних і магістерських робіт, а також у майбутній професійній діяльності.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. “Загальна соціальна географія”												
<i>Тема 1. Основи теорії соціальної географії</i>	6	2	2	-	-	2	5	1	-	-	-	4
<i>Тема 2. Зміст і методи соціальної географії</i>	8	2	2	-	-	4	10	2	-	-	-	8
<i>Разом – зм. модуль 1</i>	14	4	4	-	-	6	15	3	-	-	-	12
Змістовий модуль 2. “Спеціальна соціальна географія”												
<i>Тема 3. Основи медичної, рекреаційної та бігейвіористської географії</i>	6	2	2	-	-	2	8	-	2	-	-	6
<i>Тема 4. Основи сакральної географії та географії культури</i>	6	2	2	-	-	2	5	1	-	-	-	4
<i>Тема 5. Основи географії сфери послуг та соціальної інфраструктури</i>	14	4	4	-	-	6	13	1	2	-	-	10
<i>Разом – зм. модуль 2</i>	26	8	8	-	-	10	26	2	4	-	-	20
Змістовий модуль 3. “Регіональна соціальна географія”												
<i>Тема 6. Основи соціальної географії світу</i>	6	2	2	-	-	2	5	1	-	-	-	4
<i>Тема 7. Основи соціальної географії Європи</i>	6	2	2	-	-	2	5	1	-	-	-	4
<i>Тема 8. Основи соціальної географії України</i>	8	2	2	-	-	4	9	1	-	-	-	8
<i>Разом – зм. модуль 3</i>	20	6	6	-	-	8	19	3	-	-	-	16
Індивідуальне дослідницьке завдання												
<i>Разом – інд. досл. завд</i>	12	-	-	-	12		12		-	-	12	-
Усього годин	72	18	18	-	12	24	72	8	4	-	12	48

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс “Соціальна географія” складається із лекційної частини, семінарських і практичних занять та передбачає самостійну роботу студентів.

Лекційна частина курсу охоплює вивчення загальних питань, що стосуються об’єкта, предмета, законів і закономірностей, особливостей історичного розвитку та головних наукових положень соціально-географічної науки.

Семінарські та практичні заняття спрямовані на поглиблення змісту головних тем лекційної частини курсу через вивчення геопросторових особливостей соціально-географічних процесів у різних сферах: у сфері культури та людської поведінки, сакральній та медико-соціальной сферах, а також вивчення методики комплексного соціально-географічного аналізу різних територіальних суспільних систем (села, міста, району, регіону тощо).

Самостійна робота студентів спрямована на те, щоб вони оволоділи навичками самостійного опрацювання інформації (а передусім – інформації з електронних джерел) про соціальну сферу життєдіяльності людського суспільства та особливості територіальної організації цієї сфери у процесі творчого наукового пошуку за запропонованими проблемними темами. Результати самостійної роботи студенти мають подати у формі рефератів.

За змістом дисципліна поділена на три модулі. Перший є найкоротший за обсягом та представлений двома темами обсягом вісім аудиторних годин. Другий – найбільший за обсягом: він охоплює три теми в межах 16 аудиторних годин. Третій об’єднує три теми в рамках 12 аудиторних годин (згідно з чинним навчальним планом). З огляду на те, що зміст курсу є чітко структурований, його обсяг можна легко розширювати.

Розглянемо логіку такої побудови структури та змісту дисципліни. Увесь зміст дисципліни “Соціальна географія” поділено на три тематичні модулі: “Загальна соціальна географія” (теорія та історія соціальної географії), “Спеціальна соціальна географія” (основи галузевих соціально-географічних дисциплін, наприклад, географія культури, сакральна, медична, рекреаційна географії) та “Регіональна соціальна географія” (соціальна географія регіонів різного рівня).

У першому модулі “Загальна соціальна географія” на лекціях студенти вивчають методогічні (концепція соціалізації людини, системний і модельний підходи, наукові парадигми), теоретичні (соціальна сфера суспільства як об’єкт дослідження соціальної географії,

**ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ”**

№ за- няття	Назва модуля та теми, тип і тема заняття	Кіль-кість годин
<i>Модуль 1. ЗАГАЛЬНА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ</i>		
<i>ТЕМА 1. Теоретичні основи соціальної географії</i>		
1	<i>Лекція 1.</i> Теоретико-методологічні засади соціально-географічної науки	2
2	<i>Семінарське заняття 1.</i> Об’єкт, предмет, зміст, функції та розвиток соціальної географії	2
<i>ТЕМА 2. Зміст і методи соціальної географії</i>		
3	<i>Лекція 2.</i> Поняттєво-категоріальний, концептуальний та методичний апарат соціальної географії	2
4	<i>Практична робота 1.</i> Методи соціально-географічних досліджень	2
<i>Модуль 2. СПЕЦІАЛЬНА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ</i>		
<i>ТЕМА 3. Основи медичної, рекреаційної та бігеївіористської географії</i>		
5	<i>Лекція 3.</i> Соціально-біологічні та екологічні аспекти буття людини, територіальних соціальних спільнот та суспільства	2
6	<i>Практична робота 2.</i> Медична та рекреаційна географія України	2
<i>ТЕМА 4. Основи сакральної географії та географії культури</i>		
7	<i>Лекція 4.</i> Соціально-географічні особливості духовного буття людини, територіальних соціальних спільнот та суспільства	2
8	<i>Практична робота 3.</i> Географія культури та сакральна географія	2
<i>ТЕМА 5. Основи географії сфери послуг та соціальної інфраструктури</i>		
9	<i>Лекція 5.</i> Соціально-географічні проблеми матеріального буття людини, територіальних соціальних спільнот та суспільства	2

10	Практична робота 4. Географія соціально-побутового комплексу України	2
11	Лекція 6. Соціально-географічні особливості регіонального розвитку сфери послуг	2
12	Практична робота 5. Географія культурно-освітнього комплексу України	2
Модуль 3. РЕГІОНАЛЬНА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ		
ТЕМА 6. Основи соціальної географії світу		
13	Лекція 7. Соціально-географічні проблеми світової цивілізації в умовах глобалізації	2
14	Семінарське заняття 2. Соціально-географічні контрасти між макрорегіонами сучасного світу	2
ТЕМА 7. Основи соціальної географії Європи		
15	Лекція 8. Європейський соціально-географічний простір: особливості його територіальної диференціації та інтеграції	2
16	Семінарське заняття 3. Соціальна географія Європи: проблеми культурно-цивілізаційної ідентичності	2
ТЕМА 8. Основи соціальної географії України		
17	Лекція 9. Національні та регіональні соціально-географічні проблеми України в умовах суспільних трансформацій	2
18	Практична робота 6. Географія соціальних негараздів України	2

її територіальна організація як предмет) та методичні (методи соціально-географічних досліджень: просторово-часової призми, ментальних карт та інші) засади соціально-географічної науки; на окремій лекції знайомляться з поняттєво-категоріальним (увага акцентується на таких категоріях, як соціально-географічний простір, територіальна соціальна спільнота та похідних від них) і теоретико-концептуальним (теорія просторової поведінки та інші) апаратом соціальної географії.

Семінарсько-практичні заняття з модуля “Загальна соціальна географія” мають на меті закріпити знання студентів із теорії та методології соціально-географічної науки та виробити у них навички дослідження соціально-географічного простору локальних територій.

Другий модуль “Спеціальна соціальна географія” присвячений

вивченню окремих галузевих напрямків соціальної географії. Людину можна розглядати у трьох відмінних контекстах: 1) як біологічну істоту, що значною мірою залежить від природи; 2) як носія духовності, чим людина перевищує природу, стоїть над нею; 3) як активну, таку, що працює у природі, істоту, що має на меті задовольнити матеріальні потреби та створити належні умови для себе. Відповідно до такого розуміння людини побудований зміст лекцій другого модуля.

На першій лекції викладаються проблеми географічного детермінізму (увага акцентується на кореляції залежності людини як соціальної істоти від природи та рівня соціально-економічного розвитку тієї чи іншої територіальної соціальної спільноти), подаються соціальні основи медичної та рекреаційної географії. Друга лекція присвячується географії культури та чинникам формування культури, сакральній географії, просторовим взаємозв'язкам мови та етнічності з культурою та релігією. Третя та четверта лекції стосуються питань соціальної інфраструктури, зокрема, питань структури соціальної інфраструктури, її трансформації в умовах перехідного періоду господарства України, появи нових видів соціальної інфраструктури та їх націленість на розв'язання соціально-економічних, демографічних та інших потреб населення, відмінностей у рівнях розвитку та видовому різноманітті соціальної інфраструктури як в розрізі окремих територіальних одиниць (місто, село), так і за регіонами України в цілому.

На двох семінарських заняттях студенти обговорюють географічні особливості поширення хвороб, розміщення рекреаційних територій, поширення різних типів культур, релігій, їх зв'язок із етнічною структурою населення тощо. На аудиторних годинах, присвячених таким темам, можна широко організувати нетрадиційні типи занять – круглі столи, дебати, конференції тощо.

На практичному занятті з другого модуля студенти методами картографічного аналізу вивчають особливості розміщення соціальної інфраструктури та розвитку сфери послуг в Україні (у розрізі її регіонів). Хоча часто сферу послуг та соціальну інфраструктуру відносять до царини економічної географії, однак, опираючись на наукову позицію окремих учених, вважаємо, що їх вивчення у соціальній географії упускати не варто. Адже соціальна інфраструктура та сфера послуг – це ті складові соціальної сфери, де проходить процес соціалізації особистості¹.

¹ Див.: *Шевчук Л. Т.* Розвиток теоретичних основ соціальної географії: уточнення об'єкту дослідження / Л. Т. Шевчук // *Наук. зап. Терноп. держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер. геогр.* — 2003. — №2. — С. 54–55.

Третій модуль “Регіональна соціальна географія” є до деякої міри синтетичним, бо студенти, з’ясувавши головні положення теорії соціальної географії (модуль 1) та вивчивши основи галузевих соціально-географічних дисциплін (модуль 2), тепер повинні навчитися застосовувати ці знання для комплексного соціально-географічного аналізу регіонів світу, Європи та України.

Власне, перша лекція третього модуля присвячена соціальній географії світу (соціальним питанням глобалізації в умовах інформаційної цивілізації, соціально-географічним аспектам зіткнення культур та цивілізаційних конфліктів, соціально-географічним характеристикам глобальних проблем – демографічної, продовольчої, екологічної, економічної і так далі). На другій лекції вивчається соціальна географія Європи з опорою на такі дискусійні питання, як соціально-географічні межі Європи, її цивілізаційна тотожність та культурно-релігійна ідентичність, інтеграційні процеси на європейському континенті та їх соціально-географічні наслідки, зокрема, для України. Третя лекція цілком присвячена питанням соціальної географії України. Розглядаються географічні аспекти соціальної стратифікації українського суспільства за період незалежності, вплив економічної кризи на соціальне життя, соціально-географічні проблеми культурних, лінгвістичних та конфесійних поділів сучасної України тощо.

На двох семінарських та одному практичному заняттях третього модуля студенти розглядають соціально-географічні характеристики (у різних варіантах, формах і стилях) дванадцяти макрорегіонів світу та п’яти мезорегіонів Європейського континенту, шести регіонів України.

Самостійна робота студентів із курсу “Соціальна географія” передбачає опрацювання літературних наукових джерел із проблем, які частково розкриваються в процесі читання лекцій або обговорюються на семінарських заняттях.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Оцінювання відповідей студентів на семінарських заняттях у формі підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійної роботи – оцінюється максимально 4 бали.

2. Поточна перевірка виконання практичних робіт студентів (максимальна оцінка – 4 бали для студентів денної форми навчання, 9 балів – для студентів заочної форми навчання).

3. Виконання індивідуального завдання студентів за узгодженою темою (максимальна оцінка – 14 балів).

4. Письмове опитування студентів за змістовними модулями (максимальна оцінка – 10 балів для студентів стаціонарної форми навчання, 15 – заочної форми навчання).

5. Залікове письмове опитування з дисципліни максимально оцінюється у 30 балів.

6. Присутність на лекції студентів заочної форми навчання оцінюється у 1 бал за одну академічну годину.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Форма навчання	Поточне тестування та самостійна робота										ІН ДЗ	Залік	Сума
	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3					
	T1	T2	письм. опит.	T3	T4	T5	письм. опит.	T6	T7	T8			
денна	4	4	10	4	4	8	10	4	4	4	14	30	100
заочна	1	2	15	9	1	10	15	1	1	1	14	30	100

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS за результатами прослуховування навчального курсу

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	За національною шкалою
		Залік
90 – 100	A	Зараховано
81-89	B	
71-80	C	
61-70	D	
51-60	E	
0–50		Не зараховано

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. *Блій Г. де.* Географія : світи, регіони, концепти : [пер. з англ.; передмова та розділ “Україна” О. І. Шаблія] / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій. — К. : Либідь, 2004. — 740 с.
2. *Олійник Я. Б.* Вступ до соціальної географії : [навч. посіб.] / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Знання, 2000. — 204 с.
3. Соціально-економічна географія світу : [навч. посіб.] / [за ред. С. П. Кузика]. — Львів : Світ, 2002. — 672 с.
4. Соціально-економічна географія України : [навч. посіб.] / [за ред. О. І. Шаблія]. — Львів : Світ, 2000. — 678 с.
5. *Топчієв О. Г.* Основи суспільної географії : [навч. посіб.] / О. Г. Топчієв. — Одеса : Астропринт, 2001. — 560 с.
6. *Шаблій О. І.* Основи загальної суспільної географії : [підруч.] / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — 444 с.
7. *Шевчук Л. Т.* Соціальна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — К. : Знання, 2007. — 349 с.

Додаткова

8. Атлас вчителя : [відп. ред. В. В. Молочко]. — К. : ДНВП “Картографія”, 2010.
9. *Анохин А. О.* Современная социальная география Запада: тория, методология, предметное содержание / А. О. Анохин // Вестник Львов. ун-та. Сер. 7. — 1987. — Вып. 2. — № 14. — С. 84–93.
10. *Білецький М.* Структурно-динамічні процеси розвитку сфери послуг регіону / М. Білецький // Львівська суспільно-географічна школа у національному і європейському вимірах : [матер. міжнар. наук. семінару]. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. — С. 339–347.
11. *Білецький М. І., Котик Л. І.* Географія соціальних негараздів: становлення та розвиток науки в Україні / М. І. Білецький, Л. І. Котик // Регіон – 2010 : стратегія оптимального розвитку. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – С. 18–22.
12. *Ванда І., Котик Л., Ранця І.* Соціально-географічні ідеї у працях Степана Рудницького / І. Ванда, Л. Котик, І. Ранця // Історія української географії та картографії. — Ч. І : [зб. матер. третьої міжн. наук. конф., присвяченої 130-літньому ювілею акад. С. Рудницького (Тернопіль, 6–7 грудня 2007 р.)]. — Тернопіль, 2007. — С. 23–29.
13. Глобальні проблеми світу : атлас. — К. : Картографія, 2009. —

144 с.

14. *Голиков А. П.* Вступ до економічної і соціальної географії [навч. посіб.] / А. П. Голиков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Либідь, 1997. — 316 с.

15. *Джеймс П.* Все возможные миры. Развитие географических идей : [пер. с англ.] / П. Джеймс, Дж. Мартин. — М. : Прогресс, 1988. — 672 с.

16. *Джонстон Р.* География и географы. Очерк развития англо-американской социальной географии после 1945 г. : [пер. с англ.] / Р. Джонстон. — М. : Прогресс, 1987. — 368 с.

17. *Заблоцька Р. О.* Світовий ринок послуг : [підруч.] / Р. О. Заблоцька. — К. : Знання України, 2005. — 280 с.

18. *Ковальчук А. С.* Географія релігії в Україні : [монографія] / А. С. Ковальчук. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — 308 с.

19. *Котик Л., Ванда І., Ранця І.* Сучасне звучання соціально-географічних поглядів академіка Степана Рудницького // Часопис соціально-економічної географії. — Вип. 3(2). — Харків: “ЕКОГРАФ”, 2007. — С. 36–38.

20. *Любіцева О. О.* Географія релігій : [навч. посіб.] / О. О. Любіцева, С. В. Павлов, К. В. Мезенцев. — К. : АртЕк, 1998. — 504 с.

21. *Мальська М. П.* Міжнародний туризм і сфера послуг : [підруч.] / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. — К. : Знання, 2008. — 661 с.

22. *Мироненко Н. С.* Рекреационная география / Н. С. Мироненко, И. Т. Твердохлебов. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1991. — 207 с.

23. Народы и религии мира : энциклопедия / [глав. ред. В. А. Тишков]. — М. : Большая Российская Энциклопедия, 1998. — 928 с.

24. *Ранця І. І., Ванда І. В., Котик Л. І.* Програма та методичні вказівки до семінарських занять з курсу “Соціальна географія” для студентів географічного факультету / І. І. Ранця, І. В. Ванда, Л. І. Котик. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. — 84 с.

25. *Ровенчак І. І.* Географія культури : проблеми теорії, методології та методики дослідження [монографія] / І. І. Ровенчак. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. — 240 с.

26. *Родоман Б. Б.* Введение в социальную географию : [курс лекций] / Б. Б. Родоман. — М. : Изд. Рос. откр. ун-та, 1993. — 78 с.

27. *Стеченко Д. М.* Управління регіональним розвитком : [навч. посіб.] / Д. М. Стеченко. — К. : Вища школа, 2000. — 223 с.

28. *Шаблій О. І.* Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. — 744 с.

29. *Шевченко В. О.* Загальна медична географія світу / В. О. Шевченко, В. М. Гуцуляк, Г. П. Нечипоренко [та ін.]. — К. : Без вид, 1998. — 178 с.
30. *Шевчук Л. Т.* Основи медичної географії : [текст лекцій] / Л. Т. Шевчук. — Львів : Світ, 1997. — 167 с.
31. *Шевчук Л. Т.* Сакральна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — Львів : Світ, 1999. — 160 с.
32. *Юрковский В. М.* География сферы обслуживания / В. М. Юрковский. — К. : УМК ВО, 1989. — 82 с.
33. *Ягодка А. Г.* Соціальна інфраструктура і політика : [навч. посіб.] / А. Г. Ягодка. — К. : КНЕУ, 2000. — 212 с.
34. Fellmann J. Human Geography : Landscapes of human activities [10th Edition] / J. Fellmann, A. Getis, J. Getis. — Boston : McGraw Hill, 2009. — P. 546.

Інформаційні ресурси

35. Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.stat.lviv.ua>
36. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://stat.gov.ua>
37. Каталог ресурсів з соціальної географії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.sociosite.net/topics/geography.php>
38. Програма розвитку ООН, звіти та інформація про людський розвиток [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.undp.org>
39. Соціальна географія : [наук. журнал]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.soc-geogr.net>
40. Соціальна та культурна географія : [наук. журнал]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.tandf.co.uk/journals/routledge/14649365.html>
41. Таврійський національний університет ім. В. Вернадського : [період. видання]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://science.crimea.edu/zapiski/zapis_ser.html
42. Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка : [період. видання]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusk.djvu

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Змістовий модуль 1. Загальна соціальна географія

Лекція 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ

Соціальна географія як наука про людину. Специфіка наукового географічного знання про людину. Людина як частинка суспільства. Процес соціалізації людини, його біологічні, психологічні, географічні та історичні аспекти [2¹, с. 21–25; 6, с. 7–16; 7, с. 12–21].

Наукове розуміння об'єкта соціальної географії. Людина в контексті соціальних відношень, явищ та процесів як об'єкт соціальної географії. Геопросторова організація соціальних явищ, відношень та процесів як предмет соціальної географії. Чотирьохпластове розуміння категорії геопросторової організації в соціальній географії на основі наукової позиції проф. О. Шаблія: поширення соціальних властивостей, відношень та процесів у географічному просторі; взаємозв'язки між ними; закономірні геопросторові їх поєднання; існування (функціонування) соціальних властивостей, відношень та процесів у географічному часі [2, с. 15–20; 5, с. 122–130; 6, с. 16–20; 7, с. 21–33].

Місце соціальної географії в системі суспільно-географічних наук. Зв'язки соціальної географії із соціологією, етнографією, демографією, економічною географією, природничою географією, картографією та іншими науками [2, с. 27–28; 6, с. 29–35, 7, с. 33–49].

Структура соціальної географії. Медична, сакральна, рекреаційна, бігевіористська, радикальна, культурна географія та інші напрямки соціально-географічної науки [2, с. 44–51; 6, с. 25–29; 7, с. 50–54].

Функції соціальної географії: теоретична, конструктивна, світоглядна, освітня, виховна, прогностична та інші. Значення соціально-географічних знань для формування світогляду та кругозору географа [2, с. 26–27, 28–29; 6, с. 35–38; 7, с. 54–57].

Зародження перших наукових осередків соціальної географії в Німеччині та Франції. Соціальна географія в сучасний період розвитку суспільно-географічної науки. Особливості розвитку соціальної географії в Німеччині (Ф. Ратцель, А. Гетнер), Франції (Е. Реклю, П. де ля Бляш, Ж. Брюн), США (В. Бунге, Д. Гарвей) та Великій Британії (Дж. Волперт). Обмеженість розвитку соціальної географії на пострадянському просторі. Вплив розвитку соціології на соціально-географічні дослідження [2, с. 31–

¹ Тут і надалі номер джерела відповідає порядковому номеру джерела у переліку рекомендованої літератури.

33, 36–51; 6, с. 52–61; 7, с. 76–94].

Розвиток соціальної географії в Україні. Соціально-географічні ідеї у працях С. Рудницького, В. Кубійовича, О. Степанів. Соціально-географічні дослідження в Україні в роки незалежності. Наукові центри соціально-географічних досліджень в Україні [2, с. 33–36; 6, с. 122–134; 7, с. 196–198].

Лекція 2. ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ, КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ТА МЕТОДИЧНИЙ АПАРАТ СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Зміст соціально-географічної науки як система її понять і категорій; закономірностей і законів; гіпотез, концепцій та теорій. Особливості формування поняттєво-категоріального та теоретико-концептуального апарату соціальної географії [6, с. 20–21; 7, с. 103–105].

Головні поняття та категорії соціальної географії: суспільство, територіальна соціальна спільнота; соціалізація; соціально-географічні відношення, властивості, процеси; соціально-географічні інтеграція та диференціація; соціальні простір і час; соціальний розвиток та деградація. Використання в соціальній географії соціологічних та загальних суспільно-географічних понять і категорій [2, с. 52–68; 6, с. 137–138, 143–144; 7, с. 106–117].

Застосування в соціальній географії соціологічних та загальних суспільно-географічних теорій. Головні концепції соціальної географії: соціального простору та часу; детермінізму (географічного, зокрема, енвайронменталізму (посибілізму та пробабілізму) та економічного). Концепція сталого розвитку [6, с. 250–255, 286–289].

Теорії, розроблені в географії поведінки (бігевіоризм) та географії способу життя [1, с. 68–70; 6, с. 276–281].

Поняття про методи досліджень. Класифікація методів соціально-географічних досліджень. Методи, методика та методичні підходи у конкретних соціально-географічних дослідженнях. Поняття наукової парадигми соціальної географії [2, с. 86–94; 6, с. 396–399; 7, с. 109–110].

Системний, модельний та кібернетичний підходи у сучасній соціальній географії. Поняття наукової парадигми соціальної географії. Загальнофілософські принципи та загальнонаукові методи соціально-географічних досліджень. Методи соціально-географічного районування та системформування (кластеризації). Картографічні методи в соціальній географії. Статистичні методи у соціальній географії. Особливості застосування у соціальній географії суспільно-географічних методів. Соціально-географічні методи дослідження: просторово-часової призми,

індивідуальних та колективних ментальних карт, позиційної редукції [2, с. 107–125; 6, с. 401–416; 7, с. 110–129].

Джерела формування інформаційної бази соціальної географії: офіційна статистична інформація, матеріали соціологічних досліджень (опитувань й обстежень), географічні карти, літературні джерела, Internet-матеріали, польові дослідження [7, с. 315–325].

Змістовий модуль 2. Спеціальна соціальна географія

Лекція 3. СОЦІАЛЬНО-БІОЛОГІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БУТТЯ ЛЮДИНИ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ ТА СУСПІЛЬСТВА

Діяльнісний підхід до трактування людини, територіальних соціальних спільнот та суспільства. Типізація діяльності. Діяльнісний підхід як основа галузевого структурування соціальної географії [6, с. 11–13; 7, с. 145–149, 199–214].

Людина як біологічна істота. Потреба людини у відтворенні та відновленні своїх біологічних сил та способи задоволення цієї потреби. Рівні географічного та біологічного детермінізму, їх залежність від процесу соціалізації людини, соціальних процесів суспільства у якому вона перебуває [5, с. 199–205, 218–226; 7, с. 214–216].

Залежність людини від природного довкілля. Природне середовище і розселення населення. Соціально-географічна інтерпретація розселення. Спільність за поселенням як первинна територіальна соціальна спільнота. Соціальні функції поселень. Розселення і територіальні соціальні спільноти [2, с. 153–160; 3, с. 87–90; 5, с. 300–304].

Теоретичні основи медичної географії. Залежність здоров'я людини від природного довкілля. Географічні чинники поширення хвороб та їх значення на різних етапах розвитку людської цивілізації. Вплив антропогенно зумовленої екологічної ситуації (екологічних криз та катастроф) на суспільне здоров'я. Соціально-економічні чинники суспільного здоров'я [7, с. 269–286].

Соціально-географічні аспекти рекреаційної діяльності людини. Рекреаційні потреби людини та їх вплив на відтворення біологічних сил суспільства. Соціальна оцінка рекреаційних ресурсів. Географія рекреаційної діяльності. Географічні чинники рекреаційної поведінки людини [3, с. 107–108, 142–144; 7, с. 286–307].

Лекція 4. СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ ТА СУСПІЛЬСТВА

Людина як духовна істота, носій поглядів, переконань, традицій і мови. Залежність духовності людини від духу історичної епохи, місця в соціальній стратифікації суспільства. Географічна та функціональна залежність духовного життя людини від процесу її соціалізації, соціальних відносин та процесів у суспільстві, до якого вона належить. Вплив цінностей на життя людини [7, с. 130–136, 166–171].

Основи географії культури. Категорія культури в соціальній географії. Широке та вузьке трактування культури. Взаємозалежність між духовною та матеріальною культурами. Географічні чинники формування та поширення різних типів матеріальної культури людини. Місце традицій в суспільній культурі та зумовленість їх регіональними і локальними географічними чинниками. Зв'язок між мовою та культурою. Особливості поширення мов у світі. Взаємовплив культур і мов різних народів [3, с.81–83; 5, с. 329–344; 7, с. 229–236].

Специфіка культурно-географічних досліджень у західній науці. Концепція культурного ландшафту, її соціально-географічна сутність [1, с. 33–35].

Основи сакральної географії. Поняття релігії як форми суспільної свідомості. Підходи до співвідношення культури та релігії. Значення термінів “сакральний” та “релігійний”. Значення релігійних переконань для конкретної людини та суспільства загалом. Географія релігій та конфесій, їх вплив на географію сакральних цінностей та сакральної діяльності людини. Вплив ступеня розвиненості релігії на поступ суспільства. Соціально-географічні аспекти процесу секуляризації [3, с. 83–85; 5, с. 345–360; 7, с. 236–268].

Лекція 5. СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ МАТЕРІАЛЬНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ ТА СУСПІЛЬСТВА

Значення термінів “соціальна інфраструктура”, “сфера послуг”, “соціальна сфера”, “соціальний комплекс” у географії [4, с. 414–416].

Матеріальні потреби людини та їх ієрархія. Праця як засіб задоволення матеріальних потреб людини. Значення освіченості для вибору шляхів задоволення потреб. Попит на послуги. Сфера послуг у світовій економіці. Географія обслуговування як галузь соціальної

географії. Місце сфери послуг у структурі господарства країни. Класифікація послуг та обслуговування: функціональна, за видами економічної діяльності. Показники розвитку сфери послуг [5, с. 534–541].

Теоретичні засади та принципи територіальної організації сфери послуг. Модель територіальної організації сфери послуг на основі теорії центральних місць. Систематизація послуг за періодичністю та регулярністю попиту на них [5, с. 542–551].

Географічні особливості розвитку сфери послуг та її підкомплексів (культурно-освітній, соціально-побутовий, науковий) у країнах різного типу [5, с. 526–533].

Лекція 6. СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ПОСЛУГ

Особливості розвитку та функціонування культурно-освітнього, соціально-побутового, наукового комплексу в Україні. Особливості розвитку сфери послуг в умовах суспільно-економічної трансформації в Україні [4, с. 417–430].

Соціально-географічні відмінності регіонів України. Чинники формування відмінностей: історико-географічний, екістичний, економічний. Закономірності розвитку соціальної сфери у міській та сільській місцевостях [4, с. 474–478].

Диверсифікація соціальної сфери країн та регіонів як шлях до збагачення структури соціальної географії. Роль стратегій розвитку в управлінні сферою послуг. Географічні аспекти формування стратегій розвитку. Перспективні та нові види сфери послуг в Україні [7, с. 308–311].

Змістовий модуль 3. Регіональна соціальна географія

Лекція 7. СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процес глобалізації у сучасному світі на етапі його переходу до інформаційної цивілізації. Змістовні риси та просторові рівні трактування “цивілізації”. Соціально-географічний підхід до виділення цивілізацій Г. де Блія та П. Муллера. Історико-культурне підґрунтя проблеми “зіткнення” культур і цивілізацій та їх соціально-географічні наслідки [1, с. 18–33, 35–50; 5, с. 305–312, 325–329; 6, с. 373–381].

Поняття глобальних проблем та підходи до їх класифікації. Місце

соціальних глобальних проблем у структурі глобальних проблем людства [3, с. 153–155].

Глобальні соціальні проблеми, зумовлені політичною нестабільністю та воєнними конфліктами. Соціальні проблеми сучасних “гарячих точок”. Соціальні проблеми в районах локалізації біженців та переселенців. Соціальні проблеми в країнах з авторитарними режимами. Проблема тероризму та її соціальні наслідки [3, с. 155–157].

Глобальні соціальні проблеми, зумовлені демографічними процесами в сучасному світі. Відмінності соціальних процесів у країнах демографічного вибуху та демографічної кризи. Проблема абортивної ментальності у країнах з різними типами відтворення населення. Проблеми міжетнічної та расової нетерпимості та їх соціально-географічні наслідки. Соціальні проблеми гендерної нерівності [3, с. 157–159].

Глобальні соціальні проблеми, зумовлені загостренням екологічної ситуації на планеті. Криза в екологічній свідомості сучасної цивілізації та спроби її подолання. Вплив екологічних умов життя людини у різних державах на соціальні процеси у них [3, с. 159–165].

Глобальні соціальні проблеми, зумовлені економічними диспропорціями у сучасному світі. Географія бідності та багатства. Проблема забезпечення населення найбідніших країн водою та продовольством [3, с. 170–175].

Відмінності соціальних проблем розвинених країн та країн, що розвиваються. Проблема освіти та охорони здоров'я у державах з різним рівнем економічного розвитку. “Функціональна” неграмотність в країнах, що розвиваються. Географічна залежність між бідністю і злочинністю, іншими соціальними негараздами [3, с. 175–177].

Лекція 8. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ПРОСТІР: ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ

Географічні межі Європи як континенту та їх соціально-географічні виміри. Питання соціально-географічної ідентичності Європи. Дискусії про географічну, культурну та цивілізаційну приналежність Росії, Туреччини та кавказьких держав до Європи. Риси соціально-географічного простору Європи [1, с. 60, 83–85; 3, с. 178–181].

Історико-географічні особливості формування Європейського соціально-географічного простору. Грецька та римська античності як витоки сучасної європейської цивілізації. Середньовічна доба та роль

католицизму у закладенні цивілізаційних основ Європи. Вплив Реформації та Контрреформації, економічних та політичних революцій на сучасну європейську цивілізацію [1, с. 66–67, 70–73].

Культурна ідентичність сучасної Європи. Етнічна та мовна строкатість Європи, її вплив на європейську культуру. Проблеми невідповідності лінгвістичних, етнічних меж та державних кордонів. Європейські народи без державності (баски, шотландці, валійці, лужичани, бретонці, каталонці) та соціально-географічні аспекти їх асиміляції. Співвідношення між романськими, германськими та слов'янськими народами Європи й їхніми культурними стилями. Соціально-географічні проблеми етнічних конфліктів у Європі [1, с. 73–75].

Сучасні суспільні процеси у Європі та їх соціально-географічний вираз. Інтенсифікація просторових взаємозв'язків: комплементарність, трансферність, інтервенційна можливість. Урбаністична послідовність і зміни. Закон провідного міста. Політична й економічна трансформація. Деволуція у Європі. Європейська уніфікація та наднаціоналізм [1, с. 75–85].

Соціально-географічна регіоналізація Європи: підходи українських та американських науковців. Головні риси регіонів Європи: Західна Європа, Британські острови, Північна (скандинавська Європа), Середземноморська Європа, Східна Європа [1, с. 86–87, 97–99, 103–107, 115–127; 3, с. 181–185].

Проблеми та перспективи європейської інтеграції України. Загрози та виклики для України перед входженням до ЄС. Цивілізаційні та соціальні переваги від входження України до ЄС. Соціально-географічні проблеми української діаспори в Європі. Наслідки сучасної еміграції українців у Європу: для європейських держав, для України [1, с. 75–85].

Лекція 9. НАЦІОНАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Соціально-географічні особливості сучасних етнічних та лінгвістичних процесів в Україні: ретроспектива, сьогодення, перспективи. Українці як автохтонний етнос на території сучасної України. Теорії походження українців: трипільська, ранньослов'янська, староруська. Головні ознаки соціально-культурної окремішності та єдності українського народу. Національна та етнічна меншини: змістовні відмінності термінів. Особливості етнічного складу населення України. Локалізація етносів в Україні. Залежність між етнічною та релігійною приналежністю.

Мовний склад населення, його просторова диференціація. Залежність між етнічністю та мовою [1, с. 160–161, 164].

Соціально-географічні особливості людини, територіальних соціальних спільнот, суспільств в період трансформації. Соціальне неблагополуччя: зміст, активізація поширення та урізноманітнення в Україні. Формування сучасного напрямку географії соціальних негараздів як відповідь на реалії суспільного життя [4, с. 442–443].

Географічні проблеми соціальної стратифікації українського суспільства. Процес соціалізації в сучасній Україні та його географічні прояви. Географічні відмінності у соціальній структурі та соціальному русі населення України. Економічна криза та її вплив на соціальну сферу українського суспільства. Об'єктивна та суб'єктивна бідність, показники та методи її вимірювання. Географія бідності в Україні та її вплив на поширення соціальних негараздів [4, с. 210–215].

Соціально-географічні аспекти поширення злочинності. Різноманіття факторів, що впливають на сучасну структуру, динаміку і територіальні особливості злочинності. Різновиди девіантної та делінквентної поведінки і їх географічна залежність від матеріального достатку, способу життя та ціннісної мотивації. Динаміка та структура злочинності в Україні. Кримінальна та економічна злочинність як загрози розвитку сучасного українського суспільства. Просторові особливості поширення злочинності в Україні [4, с. 444–450].

Міграції населення як чинник формування соціально-географічної ситуації. Тенденції міграційного руху та їх зміни. Соціально-географічні наслідки сучасних міграцій в окремих регіонах держави. Потреби нової міграційної політики України [1, с. 176–179].

Емпіричні соціально-географічні закономірності поширення соціальних негараздів в Україні та фактори їх формування. Національна та регіональна соціальна політика в Україні та її роль у соціальному розвитку найбільших міст та держави [1, с. 201–203, 2, с. 193–199].

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Змістовий модуль 1. Загальна соціальна географія

Семінарське заняття № 1

Тема. ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ, ЗМІСТ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

План

1. Об'єкт та предмет соціальної географії.
2. Місце соціальної географії у суспільній географії.
3. Структура соціальної географії.
4. Функції соціальної географії. Зв'язки з іншими науками.
5. Риси понятійно-термінологічного апарату сучасної української соціальної географії.
6. Новітні напрямки розвитку соціальної географії.

Рекомендована література

Основна

1. *Блій Г. де.* Географія : світи, регіони, концепти : [пер. з англ.; передмова та розділ “Україна” О. І. Шаблій] / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій. — К. : Либідь, 2004. — С. 50–51.
2. *Олійник Я. Б.* Вступ до соціальної географії : [навч. посіб.] / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Знання, 2000. — С. 15–29, 33–36, 44–51.
3. *Топчієв О. Г.* Основи суспільної географії : [навч. посіб.] / О. Г. Топчієв. — Одеса : Астропринт, 2001. — С. 188–197.
4. *Шаблій О. І.* Основи загальної суспільної географії : [підруч.] / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — С. 21–38.
5. *Шевчук Л. Т.* Соціальна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — К. : Знання, 2007. — С. 12–57, 77–95, 196–198.

Додаткова

1. *Голиков А. П.* Вступ до економічної і соціальної географії [навч. посіб.] / А. П. Голиков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Либідь, 1997. — С. 7–28.
2. *Немець Л. М.* Про завдання соціальної географії в дослідженні соціального розвитку регіонів України / Л. М. Немець // Укр. геогр. журн. — № 2. — 2004. — С. 8–12.
3. *Олійник Я.* Актуальні завдання соціальної географії / Я. Олійник // Матер. міжн. наук. семінару “Львівська суспільно-географічна школа у національному і європейському вимірах”. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. — С. 93–98.

4. *Родоман Б. Б.* Введение в социальную географию : [курс лекций] / Б. Б. Родоман. — М. : Изд. Росс. откр. ун-та, 1993. — С. 3–9.

5. *Шевчук Л. Т.* Особливості формування понятійно-термінологічного апарату соціальної географії в Україні / Л. Т. Шевчук // Проблеми географії України : [матер. наук. конф. (Львів, 25–27 жовтня 1994 р.)]. — Львів : ЛДУ, 1994. — С. 28–29.

6. *Шевчук Л.* Прикладні аспекти використання теоретичних знань соціальної географії / Л. Шевчук // Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки : [матер. міжн. наук. конф. до 120-річчя географії у Львівському ун-ті (24–26 вересня 2003 р.)]. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — С. 75–80.

7. *Шаблій О. І.* Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. — С. 32–45.

8. *Fellmann J.* Geography : Landscapes of human activities [5th Edition] / J. Fellmann, A. Getis, J. Getis. — Boston : McGraw Hill, 1997. — Pp. 3–5.

Практична робота № 1

Тема: МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

План

1. Метод просторово-часової призми Т. Гергерстранда.
2. Метод побудови ментальних карт.
3. Метод позиційної редукції.
4. Картографічні методи в соціальній географії.

Індивідуальне завдання: Проаналізувати дві соціально-географічні карти на предмет: розробки системи соціально-географічних показників; використання картографічних методів для передачі соціально-географічної інформації; відповідності соціально-географічної інформації і картографічних методів її подання.

Рекомендована література

Основна

1. *Олійник Я. Б.* Вступ до соціальної географії : [навч. посіб.] / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Знання, 2000. — С. 94–126.

2. *Топчієв О. Г.* Основи суспільної географії : [навч. посіб.] / О. Г. Топчієв. — Одеса : Астропринт, 2001. — С. 158–164.

3. *Шаблій О. І.* Основи загальної суспільної географії : [підруч.] / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — С. 276–279, 415–416.

4. *Шевчук Л. Т.* Соціальна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — К. : Знання, 2007. — С. 117–129, 315–325, 345–347.

Додаткова

1. *Алаев Э. Б.* Социально-экономическая география : [понятийно-терминологический словарь] / Э. Б. Алаев. — М. : Мысль, 1983. — С. 112–114, 164–168.

2. *Ванда І. В.* Суспільно-географічне дослідження продуктового ринку міста : методичні аспекти / І. В. Ванда // Здоровий спосіб життя : Зб. наук. ст. — Львів : Гол. упр. статист. у Львів. обл., 2008. — Вип. 31. — С. 8–13

3. *Голиков А. П.* Вступ до економічної і соціальної географії [навч. посіб.] / А. П. Голиков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Либідь, 1997. — С. 37–50.

4. *Котик Л. І.* Використання методу анкетування в процесі дослідження сакральних об'єктів // Здоровий спосіб життя : Зб. наук. ст. — Вип. 27. — Львів : Гол. упр. статист. у Львів. обл., 2008. — С. 33–38.

5. Львівська область : атлас. — М. : Картографія, 1989. — 40 с.

6. Львівська область : географічний атлас : [моя мала Батьківщина : видання 5-е, випр. і допов.; відп. ред. О. Шаблій]. — К. : ТОВ “Видавництво “Мапа”, 2000–2005. — 20 с.

7. *Родоман Б. Б.* Введение в социальную географию : [курс лекций] / Б. Б. Родоман. — М. : Изд. Росс. откр. ун-та, 1993. — С. 66–72.

8. Соціологія : [навч. посібник; ред. С. О. Макєєва]. — К. : Знання, 2005. — С. 377–395.

9. *Топчієв О. Г.* Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика : [навч. посіб.] / О. Г. Топчієв. — Одеса : Астропринт, 2005. — С. 89–93.

10. *Шаблій О. І.* Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. — С. 63–70.

Змістовий модуль 2. Спеціальна соціальна географія

Практична робота № 2

Тема: МЕДИЧНА ТА РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

План

1. Дати визначення термінів: медична географія, здоров'я, індивідуальне здоров'я, суспільне здоров'я, захворюваність; рекреаційна географія, рекреація, туризм, рекреаційні ресурси, рекреаційний пункт, рекреаційний центр, рекреаційний вузол, рекреаційний район, рекреаційна зона.

2. Використовуючи дані *Додатків А та Б*, виконати картосхеми “Рівень розвитку регіонів України” і “Захворюваність населення України”. Прослідкувати географічні аспекти зв’язку рівня розвитку території і стану здоров’я населення.

3. Використовуючи дані *Додатку В*, виконати картосхему “Екологічна ситуація регіонів України”. Прослідкувати географічні аспекти зв’язку екологічного стану території та здоров’я населення.

4. Використовуючи дані *Додатку Г*, виконати картосхему “Розвиток рекреації в Україні”: на карту нанести рівень оздоровлення населення за регіонами; межі одиниць рекреаційного районування України. Дати характеристику виділених рекреаційних зон та регіонів.

Рекомендована література

Основна

1. Соціально-економічна географія України : [навч. посіб.] / [за ред. О. І. Шаблія]. — Львів : Світ, 2000. — С. 420–442.

2. Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010.

3. *Шевчук Л. Т.* Основи медичної географії : текст лекцій / Л. Т. Шевчук. — Львів : Світ, 1997. — С. 9–14, 87–118, 138–141.

4. *Шевчук Л. Т.* Соціальна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — К. : Знання, 2007. — С. 286–307.

Додаткова

1. *Котик Л. І.* Суспільно-географічні аспекти трансформації медичної інфраструктури Львівської області // Здоровий спосіб життя: Зб. наук. ст. – Вип. 30. – Львів: Гол. упр. статист. у Львів. обл., 2008. – С. 26–30.

2. *Ранця І. І., Ванда І. В., Котик Л. І.* Медична сфера Карпатського регіону: стан, динаміка та просторові особливості в контексті сталого розвитку // Здоровий спосіб життя: Зб. наук. ст.– Вип. 26. – Львів: НВБД УАД, 2008. – С. 40–45.

3. *Ранця І. І., Ванда І. В., Котик Л. І.* Соціально-географічні аспекти захворюваності дітей Львівської області // Здоровий спосіб життя: Зб. наук. ст. – Вип. 17. – Львів: „ПП Бодлак”, 2007. – С. 37–47.

4. *Ранця І. І., Ванда І. В., Котик Л. І.* Суспільно-географічні аспекти захворюваності на туберкульоз у Львівській області // Здоровий спосіб життя: Зб. наук. ст. – Вип. 20. – Львів: „ПП Бодлак”, 2007. – С. 36–41.

5. *Шевчук Л.* Проблеми розвитку медичної географії у контексті становлення законодавства України про охорону здоров’я / Л. Шевчук // Праці Наук. тов. ім. Шевченка. — Т. XI — Львів : НТШ, 2003. — С. 40–144.

Практична робота № 3

Тема: ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ ТА САКРАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

План

1. Дати визначення термінів: сакральна географія, релігія, релігійний район, географія культури, культура, історико-географічний регіон, етнографічний регіон, етногеографічний регіон.

2. Використовуючи дані *Додатку Г*, виконати картосхему “Релігійна ситуація на території України”: на карту нанести відносну кількість релігійних громад за регіонами України; показати межі релігійних районів України, виділених проф. О. Шаблієм та проф. Л. Шевчук; дати характеристику виділених районів.

3. Використовуючи дані *Додатку Д*, виконати картосхему “Етнографічне районування України”. Дати коротку характеристику виділених одиниць.

4. Ознайомитися з напрямками географії інкультурацій. Навести власні приклади актуальних сучасних проблем України, світу для дослідження географії культури.

Рекомендована література

Основна

1. *Ровенчак І. І.* Географія культури : проблеми теорії, методології та методики дослідження [монографія] / І. І. Ровенчак. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. — С. 140–147, 166–173, 222.

2. Соціально-економічна географія України : [навч. посіб.] / [за ред. О. І. Шаблія]. — Львів : Світ, 2000. — С. 82–189, 467–474.

3. *Шевчук Л. Т.* Сакральна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — Львів : Світ, 1999. — С. 9–15, 139–145.

Додаткова

1. *Голиков А. П.* Вступ до економічної і соціальної географії [навч. посіб.] / А. П. Голиков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Либідь, 1997. — С. 232–238.

2. *Кисельов Ю.* Про місце сакральної географії в системі географічних наук / Ю. Кисельов // Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки : [матер. міжн. наук. конф. до 120-річчя географії у Львівському ун-ті (24–26 вересня 2003 р.)]. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — С. 127–128.

3. *Ковальчук А. С.* Географія релігії в Україні : [монографія] / А. С. Ковальчук. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — 308 с.

4. Ковальчук А. С. Територіальні особливості динаміки чисельності релігійних організацій в Україні / А. С. Ковальчук // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. — 1998. — Вип. 22. — С. 108–114.

5. Кучабський О. Г. Прикладні проблеми географії релігії / О. Г. Кучабський // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. — 1998. — Вип. 22. — С. 83–89.

6. Ровенчак І. Геокультурна регіоналізація України у працях Володимира Кубійовича / І. Ровенчак // Праці Наук. тов. ім. Шевченка. Т. XI — Львів : НТШ, 2003. — С. 97–102.

7. Ровенчак І. Категорія “культури” у суспільній географії / І. Ровенчак // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. — Вип. 30. — 2004. — С. 274–277.

8. Шаблій О. І. Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. — С. 601–612.

9. Fellmann J. Human Geography : Landscapes of human activities [5th Edition] / J. Fellmann, A. Getis, J. Getis. — Boston : McGraw Hill, 1997. — Pp. 33–61, 156–174.

Практична робота № 4

Тема: ГЕОГРАФІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

План

1. Дати визначення термінів: соціальна інфраструктура, сфера послуг. Виконати схеми “Структура сфери послуг” та “Структура соціальної інфраструктури”. Описати складові сфери послуг та соціальної інфраструктури.

2. Використовуючи дані Додатку Е, виконати картосхему “Роздрібна торгівля України”. Проаналізувати виконану картосхему, з’ясувати закономірності та фактори, що впливають на формування територіальних відмінностей.

3. Використовуючи дані Додатку Е, виконати картосхему “Сфера послуг України”. Проаналізувати виконану картосхему, з’ясувати закономірності та фактори, що впливають на формування територіальних відмінностей розвитку сфери послуг в Україні.

4. Навести власне бачення впливу трансформаційних перетворень в державі на розвиток та функціонування соціально-побутової інфраструктури.

Рекомендована література

Основна

1. Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010.

2. Соціально-економічна географія України : [навч. посіб.] / [за ред. О. І. Шаблія]. — Львів : Світ, 2000. — С. 414–416, 425–430.

3. *Топчієв О. Г.* Основи суспільної географії : [навч. посіб.] / О. Г. Топчієв. — Одеса : Астропринт, 2001. — С. 526–553.

Додаткова

1. *Білецький М.* Структурно-динамічні процеси розвитку сфери послуг регіону / М. Білецький // Матер. міжн. наук. семінару “Львівська суспільно-географічна школа у національному і європейському вимірах”. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. — С. 339–347

2. *Голиков А. П.* Вступ до економічної і соціальної географії [навч. посіб.] / А. П. Голиков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Либідь, 1997. — С. 206–212, 227–232.

3. *Рум'янцев А. П., Коваленко Ю. О.* Світовий ринок послуг : [навч. посіб.] / А. П. Рум'янцев, Ю. О. Коваленко. — К. : Центр навч. літ-ри, 2006. — 456 с.

Практична робота № 5

Тема: ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

План

1. Використовуючи дані *Додатку Є*, виконати картосхему “Культурна інфраструктура України”. Проаналізувати відмінність регіонів України за розвитком культурної інфраструктури; обґрунтувати залежність розвитку культурної інфраструктури від особливостей розселення, рівня доходів населення.

2. Використовуючи дані *Додатку Є*, виконати картосхему “Загальноосвітня інфраструктура України”. З'ясувати закономірності та фактори, що впливають на формування територіальних відмінностей.

3. Використовуючи дані *Додатку Є*, виконати картосхему “Інфраструктура вищої освіти України” Проаналізувати відмінність регіонів України за розвитком інфраструктури вищої освіти; з'ясувати закономірності та фактори, що впливають на формування територіальних відмінностей.

4. Пояснити особливості трансформації та функціонування культурно-освітньої інфраструктури України в сучасних умовах. Вказати фактори, що гальмують розвиток культурно-освітньої інфраструктури в державі загалом та на рівні локальних територій.

Рекомендована література

Основна

1. Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010.
2. Соціально-економічна географія України : [навч. посіб.] / [за ред. О. І. Шаблія]. — Львів : Світ, 2000. — С. 417–425, 450–457.
3. *Топчієв О. Г.* Основи суспільної географії : [навч. посіб.] / О. Г. Топчієв. — Одеса : Астропринт, 2001. — С. 526–553.

Додаткова

1. *Білецький М.* Структурно-динамічні процеси розвитку сфери послуг регіону / М. Білецький // Матер. міжн. наук. семінару “Львівська суспільно-географічна школа у національному і європейському вимірах”. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. — С. 339–347
2. *Голиков А. П.* Вступ до економічної і соціальної географії [навч. посіб.] / А. П. Голиков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. — К. : Либідь, 1997. — С. 206–212, 227–232.
3. *Ягодка А. Г.* Соціальна інфраструктура і політика : [навч. посіб.] / А. Г. Ягодка. — К. : КНЕУ, 2000. — 212 с.

Змістовий модуль 3. Регіональна соціальна географія

Семінарське заняття № 2

Тема. СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ КОНТРАСТИ МІЖ МАКРОРЕГІОНАМИ СУЧАСНОГО СВІТУ

План

1. Дати визначення термінів: географічний світ (макрорегіон), географічний регіон. Ознайомитися з критеріями та передумовами (природне довкілля; культура, етнічність та релігія; розміщення населення) диференціації географічних світів.
2. Виконати картосхему виділення географічних світів та регіонів (за Г. де Блієм, П. Муллером).
3. Дати характеристику виділених макрорегіонів. Звернути увагу на склад, основні географічні особливості, коротку історію формування, риси соціально-географічної ситуації¹:

¹ Завдання виконується за варіантами. Студент повинен опрацювати матеріал по трьох макрорегіонах світу.

- 3.1. Російський світ.
- 3.2. Північна Африка і Південно-Західна Азія.
- 3.3. Африканська Субсахара.
- 3.4. Південна Азія.
- 3.5. Східна Азія.
- 3.6. Південно-Східна Азія.
- 3.7. Північна Америка.
- 3.8. Середня Америка.
- 3.9. Південна Америка.
- 3.10. Австралія.
- 3.11. Океанія.

4. Використовуючи дані *Додатку Ж*, заповнити таблицю “Соціально-географічні риси макрорегіонів сучасного світу”.

Таблиця 2.1

Соціально-географічні риси макрорегіонів сучасного світу

Макрорегіон: назва; кількість населення, <i>млн. осіб</i> ; площа, <i>млн. км²</i>	Регіони та найбільші країни у їх складі	Риси мовної ситуації	Риси національно- релігійної ситуації	Риси соціально- економіко- географічної ситуації	Головні соціально- географічні проблеми

Рекомендована література

Основна

1. *Блїй Г. де.* Географія : світи, регіони, концепти : [пер. з англ.; передмова та розділ “Україна” О. І. Шаблія] / Г. де Блїй, П. Муллер, О. Шаблій. — К. : Либідь, 2004. — С. 18–23, 206–688.
2. Соціально-економічна географія світу : [навч. посіб.] / [за ред. С. П. Кузика]. — Львів : Світ, 2002. — С. 365–376, 420–423, 430–435, 448–457, 480–487, 507–529, 531–543, 579–606, 637–661.

Додаткова

1. *Fellmann J.* Human Geography : Landscapes of human activities [10th Edition] / J. Fellmann, A. Getis, J. Getis. — Boston : McGraw Hill, 2009. — P. 546.
2. Gross domestic product 2008 / World Development Indicators database World Bank [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.labor.ca.gov/panel/pdf/2008_GDP.pdf
3. List of countries by population in 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_population_in_2009.

Семінарське заняття № 3

Тема. СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ ЄВРОПИ: ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

План

1. Головні соціально-географічні особливості простору Європи.
2. Соціальні наслідки модернізації Європи:
 - 2.1. Урбаністична послідовність і зміни;
 - 2.2. Деволюція Європи¹;
 - 2.3. Європейська уніфікація.
3. Релігійно-географічні відмінності Європейського простору:
 - 3.1. Північна Європа;
 - 3.2. Південна і Західна Європа;
 - 3.3. Прирейнська Європа;
 - 3.4. Східна Європа;
 - 3.5. Пострадянська Європа.
4. Соціально-географічна диференціація Європи. Виконати картосхему “Регіоналізація Європи”. Заповнити таблицю:

Таблиця 3.1

Соціально-географічні риси регіонів Європи

Регіон, кількість населення, млн. осіб	Склад регіону (країни, субрегіони)	Риси мовної ситуації	Риси національно-релігійної ситуації	Риси соціально-економіко-географічної ситуації
Західна Європа				
Британські острови				
Північна Європа				
Південна Європа				
Східна Європа				

Рекомендована література

Основна

1. Блій Г. де. Географія : світи, регіони, концепти : [пер. з англ.; передмова та розділ “Україна” О. І. Шаблія] / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій. — К. : Либідь, 2004. — С. 60, 76–127.
2. Соціально-економічна географія світу : [навч. посіб.] / [за ред. С. П.

¹ При підготовці питання використати Додатки 3, II, I.

Кузика]. — Львів : Світ, 2002. — С. 181–189, 237–245, 285–292, 309–315.

Додаткова

1. *Віллем Жан-Поль*. Європа та релігії. Ставки ХХІ-го століття : [пер. з франц.] / Жан-Поль Віллем. — К. : Дух і література, 2006. — 331 с.

2. *Fellmann J. Human Geography : Landscapes of human activities [10th Edition]* / J. Fellmann, A. Getis, J. Getis. — Boston : McGraw Hill, 2009. — Р. 546.

3. Gross domestic product 2008 / World Development Indicators database World Bank [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.labor.ca.gov/panel/pdf/2008_GDP.pdf

4. List of countries by population in 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_population_in_2009.

Практична робота № 6

Тема: ГЕОГРАФІЯ СОЦІАЛЬНИХ НЕГАРАЗДІВ УКРАЇНИ

План

1. Письмово дати визначення поняття “соціальні негаразди”, охарактеризувати складові соціальних негараздів.

2. Використовуючи дані *Додатку Й*, виконати картосхему “Захворювання на СНІД в Україні”. Письмово охарактеризувати територіальні відмінності та чинники поширення захворюваності на СНІД та ВІЛ інфекції; при характеристиці використати як відносні, так і абсолютні статистичні показники.

3. Використовуючи дані *Додатку К*, виконати картосхему “Злочинність в Україні”. Письмово охарактеризувати територіальні відмінності та чинники поширення злочинності; при характеристиці використати як відносні, так і абсолютні показники.

4. Охарактеризувати причини виникнення, сучасний стан та територіальні відмінності прояву актуальних соціальних негараздів України¹:

- 4.1. алкоголізм;
- 4.2. виробничий травматизм, аварії;
- 4.3. захворювання на туберкульоз;
- 4.4. ігроманія (залежність від азартних ігор);
- 4.5. Інтернет-залежність та комп’ютероманія;
- 4.6. наркоманія;

¹ Четверте завдання студенти виконують індивідуально, за варіантами, під час підготовки опираються на використання Інтернет-ресурсів, результати подають у вигляді презентації тривалістю до п’яти хвилин.

- 4.7. безпритульність та жебрацтво;
- 4.8. проституція;
- 4.9. скорочення тривалості життя чоловічого населення;
- 4.10. суїцид.

Рекомендована література

Основна

1. Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010.
2. Шаблій О. І. Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. — С. 587–602.

Додаткова

1. Атлас вчителя. — К. : ДП. “Картографія”, 2010. — 328 с.
2. Білецький М. І., Котик Л. І. Географія соціальних негараздів: становлення та розвиток науки в Україні / М. І. Білецький, Л. І. Котик // Регіон – 2010 : стратегія оптимального розвитку. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – С. 18–22
3. Білецький М., Котик Л. До становлення науки “географія соціальних негараздів” в Україні / М. Білецький, Л. Котик // Історія української географії та картографії. — Ч. І. : [зб. матер. четвертої міжн. наук. конф., присв. 110-літньому ювілею проф. Володимира Кубійовича. Тернопіль, 18–19 листопада 2010 р.]. — Тернопіль : Друкарня Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка, 2010. — С. 92–96.
4. Глобальні проблеми світу : атлас. — К. : Картографія, 2009. — 144 с.
5. Доклад о развитии глобальной эпидемии ВИЧ/СПИДа/ ЮНЭЙДС. — К. : Без вид, 2008. — 132 с.
6. Загальнодержавна програма забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>
7. Загальнодержавна програма протидії захворюваності на туберкульоз у 2007–2011 роках [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>
8. Звіт про розвиток наркоманії та поширення ВІЛ/СНІДу в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.aidsalliance.kiev.ua/ru/library/global/assess>
9. Котик Л. І., Мамчур О. І., Пелех М. Г. Використання потенціалу Шацького національного природного парку для задоволення рекреаційно-туристичних потреб мешканців Львівської області / Л. І. Котик, О. І. Мамчур, М. Г. Пелех // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі

Українки. – № 9. – 2011. – С. 143–149.

10. Міністерство Внутрішніх Справа України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.mvc.gov.ua

11. *Ранця І. І., Ванда І. В., Котик Л. І.* Суспільно-географічні аспекти захворюваності на туберкульоз у Львівській області / І. І. Ранця, І. В. Ванда, Л. І. Котик // Здоровий спосіб життя. — Вип. 20. — Львів : “ПП Бодлак”, 2007. — С. 36–41.

12. *Скабара Р. М.* Суспільно-географічні аспекти злочинності (на матеріалах Львівської області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук : спец. 11.00.02 “економічна та соціальна географія” / Р. М. Скабара. — Львів, 2003. — 16 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Ознайомитися з підрозділом “Історія розвитку соціальної географії”. *Література: Шевчук Л. Т.* Соціальна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — К. : Знання, 2007. — С. 60–94.
2. Розглянути теорії географії поведінки та способу життя, що слугують водночас і методами соціально-географічних досліджень. *Література: Шаблій О. І.* Основи загальної суспільної географії : [підруч.] / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — С. 276–281.
3. Опрацювати підрозділ “Розвиток медичної географії”. *Література: Шевчук Л. Т.* Соціальна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — К. : Знання, 2007. — С. 269–286.
4. Ознайомитися з підрозділом “Поступ сакральної географії у XXI ст.”. *Література: Шевчук Л. Т.* Соціальна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — К. : Знання, 2007. — С. 236–269.
5. Ознайомитися з підрозділом “Інкультураційна географія”. *Література: Ровенчак І. І.* Географія культури : проблеми теорії, методології та методики дослідження [монографія] / І. І. Ровенчак. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. — С. 166–173.
6. Опрацювати підрозділ “Створення та розроблення нових концепцій і теорій у соціальній географії на початку XXI ст.”. *Література: Шевчук Л. Т.* Соціальна географія : [навч. посіб.] / Л. Т. Шевчук. — К. : Знання, 2007. — С. 152–166.
7. Ознайомитися з підрозділом “Світові цивілізації”. *Література: Топчієв О. Г.* Основи суспільної географії : [навч. посіб.] / О. Г. Топчієв. — Одеса : Астропринт, 2001. — С. 305–329.
8. Ознайомитися з особливостями сучасних соціально-географічних процесів у Європі. *Література Блій Г. де.* Географія : світи, регіони, концепти : [пер. з англ.; передмова та розділ “Україна” О. І. Шаблія] / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій. — К. : Либідь, 2004. — С. 75–85.
9. Ознайомитися із закономірностями поширення соціальних явищ, зокрема соціальних негараздів, в Україні. *Література: Шаблій О. І.* Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. — С. 587–602.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Письмова робота – реферат “Соціально-географічна характеристика локального об’єкта (села, містечка, мікрорайону міста)”.

Тематика узгоджується зі студентами, враховуються місця їх проживання. Індивідуальне завдання виконується на стандартних листках формату А-4, чорнилом одного кольору (синього або чорного). Поля: зверху, знизу, справа – 1,5 см, зліва – 2,5 см. Обсяг – 12–15 рукописних сторінок основного тексту, також титульна сторінка, зміст, перелік використаних джерел (не менше трьох позицій, обов’язкові посилання в тексті), додатки (зокрема, ілюстративний матеріал). Термін здачі робіт: до 10 грудня поточного року навчання в першому семестрі для студентів денної форми навчання, для заочної форми – дата узгоджується в робочому порядку.

Рекомендована структура письмової роботи

Вступ. Соціально-географічне положення об’єкта та його загальна характеристика.

1. Конфесійний склад населення, домінуючі церкви та їх вплив на соціальне життя.
 2. Соціальний склад населення, його зайнятість та спосіб життя.
 3. Геопросторова організація соціально-побутової інфраструктури.
 4. Геопросторова організація культурно-освітньої інфраструктури.
 5. Соціально-географічні проблеми, конфлікти та негаразди.
- Висновки. Перспективи подальших соціально-географічних змін об’єкта.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

Змістовий модуль 1. Загальна соціальна географія

Рівень 1

1. Термін “соціальна географія” у сучасному трактуванні вперше використав:
а) Ф. Ратцель; б) К. Зауер;
в) П. де Ля Блаш; г) Е. Реклю.
2. Об’єктом дослідження соціальної географії є:
а) суспільство та територіальні соціальні спільноти; б) походження соціальних явищ та процесів;
в) соціальні громадські рухи; г) усі наведені відповіді правильні.
3. До об’єкта соціальної сфери суспільства належать:
а) економічна сфера суспільства; б) соціальна сфера суспільства;
в) політична сфера суспільства; г) вірні відповіді а) і в).
4. Конкретними об’єктами соціальної географії є:
а) конкретні соціальні характеристики; б) конкретні територіальні соціальні спільноти;
в) конкретні соціальні особистості; г) усі відповіді правильні.
5. До об’єкта соціальної сфери суспільства не належать:
а) економічна сфера суспільства; б) соціальна сфера суспільства;
в) політична сфера суспільства; г) правильні відповіді а) і в).
6. Предметом соціальної географії є:
а) соціальна і соціологічна сфери суспільства; б) соціальна сфера суспільства;
в) соціологічна сфера суспільства; г) усі наведені відповіді неправильні.
7. Категорія геопросторової організації соціальних явищ і процесів є:
а) об’єктом соціальної географії; б) предметом соціальної географії;
в) змістом соціальної географії; г) напрямком соціальної географії.
8. Система соціально-географічних понять, категорій, концепцій, теорій, законів – це:
а) об’єкт соціальної географії; б) предмет соціальної географії;
в) зміст соціальної географії; г) структуру соціальної географії.
9. Соціальна географія не досліджує:
а) суспільство та територіальні соціальні спільноти; б) походження соціальних явищ та процесів;
в) соціальні громадські рухи; г) правильні відповіді б) і в).
10. Конкретними об’єктами соціальної географії не є:
а) конкретні соціальні характеристики; б) конкретні територіальні соціальні спільноти;
в) конкретні соціальні особистості; г) правильні відповіді а) і в).
11. Хто є автором наукової категорії геопросторової організації як предмета усіх суспільно-географічних наук:
а) Ніколай Баранський; б) Торсен Гегерstrand;
в) Олег Шаблій; г) Любов Шевчук.

12. Скільки аспектів (зрізів) включає категорія геопросторової організації, обґрунтована проф. Олегом Шаблієм?
- а) проф. О. Шаблій не обґрунтовував такої категорії; б) кількість аспектів залежить від складності досліджень;
- в) три; г) правильної відповіді немає.
13. Розміщення є аспектом геопросторової організації соціальних явищ.
- а) першим; б) другим;
- в) третім; г) четвертим.
14. Функціонування є аспектом геопросторової організації соціальних явищ і процесів.
- а) першим; б) другим;
- в) третім; г) четвертим.
15. Зв'язки є аспектом геопросторової організації соціальних явищ.
- а) першим; б) другим;
- в) третім; г) четвертим.
16. Скільки аспектів (зрізів) включає категорія геопросторової організації Олега Шаблія:
- а) один; б) три;
- в) два; г) чотири.
17. Першим аспектом (зрізом) в геопросторовій організації соціальних явищ та процесів є:
- а) їх розміщення; б) зв'язки між ними;
- в) їх територіальні поєднання; г) їх функціонування.
18. Другим аспектом (зрізом) в геопросторовій організації соціальних явищ та процесів є:
- а) зв'язки між ними; б) їх розміщення;
- в) їх функціонування; г) їх територіальні поєднання.
19. Третім аспектом (зрізом) в геопросторовій організації соціальних явищ та процесів є:
- а) зв'язки між ними; б) їх розміщення;
- в) їх функціонування; г) їх територіальні поєднання.
20. Четвертим аспектом (зрізом) в геопросторовій організації соціальних явищ та процесів є:
- а) зв'язки між ними; б) їх розміщення;
- в) їх функціонування; г) їх територіальні поєднання.
21. Який з пластів (зрізів) геопросторової організації соціальної сфери суспільства розкриває теорія біхевіоризму:
- а) зв'язки між соціальними явищами та процесами; б) розміщення соціальних явищ та процесів;
- в) функціонування соціальних явищ та процесів; г) територіальні поєднання соціальних явищ та процесів.
22. Який з пластів (зрізів) геопросторової організації соціальної сфери суспільства розкриває теорія систем розселення:
- а) зв'язки між соціальними явищами та процесами; б) розміщення соціальних явищ та процесів;
- в) функціонування соціальних явищ та процесів; г) територіальні поєднання соціальних явищ та процесів.

23. Який з пластів (зрізів) геопросторової організації соціальної сфери суспільства розкриває теорія районування та системоутворення:
- а) зв'язки між соціальними явищами та процесами;
 - б) розміщення соціальних явищ та процесів;
 - в) функціонування соціальних явищ та процесів;
 - г) територіальні поєднання соціальних явищ та процесів.
24. Який з пластів (зрізів) геопросторової організації соціальної сфери суспільства розкриває теорія центральних місць:
- а) зв'язки між соціальними явищами та процесами;
 - б) розміщення соціальних явищ та процесів;
 - в) функціонування соціальних явищ та процесів;
 - г) територіальні поєднання соціальних явищ та процесів.
25. Які галузі поряд з соціальною географією формують суспільну географію згідно з позицією проф. Сергея Лаврова:
- а) економічна та історична географія;
 - б) економічна і політична географія;
 - в) економічна, політична та регіональна географія;
 - г) економічна географія та географія населення.
26. Які галузі поряд з соціальною географією формують суспільну географію згідно з позицією проф. Селми Ниммик:
- а) економічна і політична географія;
 - б) економічна та історична географія;
 - в) економічна географія та географія населення;
 - г) жодна наведена відповідь не є правильною.
27. Які галузі поряд з соціальною географією формують суспільну географію згідно з позицією проф. Олега Шаблія:
- а) економічна та антропогеографія;
 - б) економічна та політична географія;
 - в) економічна географія та географія населення;
 - г) економічна, політична та географія населення.
28. Які зв'язки має соціальна географія з іншими науками:
- а) організаційні, інформаційні, генетичні та міжнародні;
 - б) інформаційні, генетичні та міжособистісні;
 - в) інформаційні, генетичні та організаційні;
 - г) усі із вище зазначених, крім генетичних.
29. Які зв'язки переважають між соціальною географією та економікою:
- а) організаційні;
 - б) інформаційні;
 - в) генетичні;
 - г) історичні.
30. Які зв'язки переважають між соціальною географією та політологією:
- а) організаційні;
 - б) інформаційні;
 - в) генетичні;
 - г) історичні.
31. Які зв'язки переважають між соціальною географією та демографією:
- а) організаційні;
 - б) інформаційні;
 - в) генетичні;
 - г) історичні.
32. Які зв'язки переважають між соціальною географією та соціологією:
- а) організаційні;
 - б) інформаційні та генетичні;
 - в) організаційні та інформаційні;
 - г) зв'язків немає – це різні науки.

33. Які зв'язки переважають між соціальною географією та етнографією:
- а) організаційні; б) інформаційні;
в) генетичні; г) історичні.
34. В чому полягає сутність теоретичної функції соціальної географії:
- а) в теоретичному осмисленні соціальних явищ і процесів; б) в осмисленні теоретичних соціальних явищ і процесів;
в) правильні відповіді – а) і б); г) усі наведені відповіді хибні.
35. Дидактична функція соціальної географії – це:
- а) навчання дітей у школі загальним поняттям соціальної географії; б) делегування соціаль-географів для роботи в широких наукових колах;
в) диктування суспільству мінімальних параметрів соціального розвитку; г) правильна відповідь: а), б) і в).
36. Участь соціальної географії у формуванні системи людських поглядів на світ та вивчення ролі соціально-географічних процесів у ньому – це ... функція соціальної географії.
- а) сакральна; б) світоглядна;
в) теоретична; г) світоформувальна.
37. Теоретичне осмислення соціальних явищ і процесів – це:
- а) теоретична функція соціальної географії; б) осмислювальна функція соціальної географії;
в) світоглядна функція соціальної географії; г) другорядна функція соціальної географії.
38. Практична функція соціальної географії – це:
- а) участь в розробці національної соціальної політики; б) участь в управлінні регіональним соціальним розвитком;
в) розв'язання соціальних проблем; г) усе вище перелічене разом взяте.
39. Просвітницька функція соціальної географії – це:
- а) організація географічних секцій у товариствах “Просвіти”; б) просвітницька робота серед селянських мас в католицькій Європі;
в) висвітлення соціально-географічних ідей та понять в ЗМІ; г) усі наведені відповіді неправильні.
40. Висвітлення соціально-географічних ідей, понять та знань через засоби масової інформації – це:
- а) мас-медійна функція соціальної географії; б) просвітницька функція соціальної географії;
в) трансляційна функція соціальної географії; г) не стосується соціальної географії.
41. Джуліан Волперт зробив значний внесок в соціально-географічну теорію:
- а) систем розселення; б) центральних місць;
в) бігейвіоризму; г) районування.
42. Пітер Гагет зробив значний внесок в соціально-географічну теорію:
- а) систем розселення; б) центральних місць;
в) бігейвіоризму; г) районування.
43. Вальтер Кристаллер зробив значний внесок в соціально-географічну теорію:
- а) систем розселення; б) центральних місць;
в) бігейвіоризму; г) районування.

44. Метод просторово-часової призми обґрунтував:
 а) Вільям Бунге та Дейвід Гарвей; б) Джуліан Волперт;
 в) Торсен Гегерstrandт; г) Алан Пред.
45. Метод позиційної редукції у соціальній географії обґрунтував:
 а) Ніколай Баранський; б) Борис Родоман;
 в) Олег Шаблій; г) Торсен Гегерstrandт.
46. Метод ментальних карт у соціальній географії обґрунтував:
 а) Вільям Бунге; б) Пітер Гоулд;
 в) Торсен Гегерstrandт; г) Борис Родоман.
47. Основоположником (-ами) бігейвіористського напрямку соціальної географії є:
 а) Вільям Бунге та Дейвід Гарвей; б) Джуліан Волперт;
 в) Торсен Гегерstrandт; г) Алан Пред.
48. Юхим Пітюренко зробив значний внесок в соціально-географічну теорію:
 а) систем розселення; б) центральних місць;
 в) бігейвіоризму; г) районування.
49. Август Льюш зробив значний внесок в соціально-географічну теорію:
 а) систем розселення; б) центральних місць;
 в) бігейвіоризму; г) районування.
50. Георгій Лаппо зробив значний внесок в соціально-географічну теорію:
 а) систем розселення; б) центральних місць;
 в) бігейвіоризму; г) районування.
51. Алан Пред зробив значний внесок в соціально-географічну теорію:
 а) систем розселення; б) центральних місць;
 в) бігейвіоризму; г) районування.
52. Основоположником (-ами) радикального напрямку соціальної географії є:
 а) Вільям Бунге та Дейвід Гарвей; б) Джуліан Волперт;
 в) Торсен Гегерstrandт; г) Алан Пред.
53. Торсен Гегерstrandт зробив значний внесок в теорію:
 а) соціального простору; б) культурного ландшафту;
 в) рекреаційної географії; г) районування.
54. Волтер Ізард зробив значний внесок в соціально-географічну теорію:
 а) систем розселення; б) центральних місць;
 в) бігейвіоризму; г) районування.
55. Дж. Волперт, А. Пред - представники теорії ... у соціальній географії.
 а) систем розселення; б) центральних місць;
 в) бігейвіоризму; г) районування.
56. Хто із українських географів зробили значний внесок в географію релігій:
 а) Іван Ровенчак та Ольга Любцева; б) Любов Шевчук і Олександр Топчієв;
 в) Ірина Гудзеляк та Степан Кузик; г) Микола Пістун та Марта Мальська.
57. Хто із львівських географів зробили значний внесок в рекреаційну географію:
 а) Ірина Гудзеляк та Степан Кузик; б) Іван Ровенчак та Ігор Ранця;
 в) Степан Кузик та Марта Мальська; г) Олександра Вісьтак.
58. Хто із львівських географів зробили значний внесок в географію релігій:
 а) Іван Ровенчак та Любов Шевчук; б) Любов Шевчук та Марта Мальська;
 в) Ірина Гудзеляк та Степан Кузик; г) Степан Кузик та Марта Мальська.

59. Хто із львівських географів проводить дослідження у сфері географії культури:
- а) Іван Ровенчак; б) Мирослав Білецький;
в) Ірина Гудзеляк; г) Мирослава Влах.
60. Хто із львівських географів проводить дослідження у сфері географії сфери послуг:
- а) Іван Ровенчак; б) Мирослав Білецький;
в) Ірина Гудзеляк; г) Мирослава Влах.
61. Істотні стійкі суттєві географічні зв'язки між соціальними явищами, відношеннями та процесами називаються:
- а) соціально-географічною теорією; б) соціально-географічним поняттям;
в) соціально-географічною категорією; г) соціально-географічним законом.
62. Сукупність достовірних науково-обґрунтованих та перевірених практикою положень про соціально-географічну сферу суспільства, якийсь її аспект чи складову частину називається:
- а) соціально-географічною теорією; б) соціально-географічним поняттям;
в) соціально-географічною категорією; г) соціально-географічним законом.
63. Які зв'язки розкривають генетичні соціально-географічні закони?
- а) функціонування геопросторової організації соціальної сфери суспільства; б) між чинниками та геопросторовою організацією соціальної сфери;
в) просторовий збіг територіальних структур складових соціальної сфери; г) всі відповіді правильні.
64. Які типи соціально-географічних законів існують в соціальній географії згідно з поглядами проф. Олега Шаблія:
- а) розміщення, зв'язків, поєднання та функціонування; б) генетичні, структурні, відповідності, функціонування;
в) загальні та спеціальні; г) загальні та конкретні.
65. Істотні стійкі суттєві зв'язки між чинниками та геопросторовою організацією соціальної сфери суспільства розкривають:
- а) генетичні закони; б) закони відповідності;
в) структурні закони; г) закони функціонування.
66. Особливості формування і відтворення територіальної структури соціальної сфери загалом або її окремих частин розкривають:
- а) генетичні закони; б) закони відповідності;
в) структурні закони; г) закони функціонування.
67. Зміни територіальних соціальних систем у часі, враховуючи управління та зворотні зв'язки, розкривають:
- а) генетичні закони; б) закони відповідності;
в) структурні закони; г) закони функціонування.
68. Які зв'язки розкривають соціально-географічні закони відповідності?
- а) просторовий збіг територіальних структур складових соціальної сфери; б) між чинниками і геопросторовою організацією соціальної сфери суспільства;
в) функціонування геопросторової організації; г) всі відповіді правильні.
69. Частковий прояв соціально-географічного закону називається:
- а) соціально-географічною закономірністю; б) соціально-географічною теорією або концепцією;
в) соціально-географічною категорією; г) соціально-географічною дійсністю.

70. Певний спосіб розуміння, трактування, пояснення соціально-географічної сфери, якоїсь її складової частини чи аспекту має назву:
- а) соціально-географічної теорії;
 - б) соціально-географічного поняття;
 - в) соціально-географічної концепції;
 - г) соціально-географічного закону.
71. Форма думки, мислення, в якій відображено загальні та суттєві ознаки соціально-географічних явищ, відношень та процесів, називається:
- а) соціально-географічною теорією;
 - б) соціально-географічними поняттями;
 - в) соціально-географічною категорією;
 - г) соціально-географічним законом.
71. Територіальні поєднання соціальних явищ, властивостей, процесів описує теорія:
- а) соціально-географічного районування;
 - б) соціально-географічного комплексоутворення;
 - в) бігейвіоризму;
 - г) правильні відповіді: а) і б).

Рівень 2

1. Дайте визначення поняття “наукова концепція”.
2. Наведіть приклади наукових категорій в соціальній географії.
3. Назвіть новітні напрямки розвитку соціальної географії.
4. Опишіть, що розуміється під терміном “наукове поняття” в соціальній географії. Наведіть приклади.
5. Опишіть, який внесок в соціальну географію вніс Степан Рудницький.
6. Опишіть, який внесок в соціальну географію вніс Торсен Гегерстранд.
7. Перелічіть функції соціальної географії.
8. Перелічіть чотири аспекти категорії геопросторової організації.
9. Поясніть особливості використання методу групових ментальних карт.
10. Поясніть особливості використання методу індивідуальних ментальних карт.
11. Поясніть соціально-географічну сутність концепції інвайронменталізму.
12. Поясніть соціально-географічну суть концепції екологічного детермінізму.
13. Поясніть соціально-географічну суть концепції економічного детермінізму.
14. Поясніть соціально-географічну суть принципу позиційного редукціонізму.
15. Поясніть сутність концепції соціального простору.
16. Поясніть сутність теорії бігейвіоризму.
17. Поясніть сутність теорії соціально-географічних комплексів.
18. Поясніть соціально-географічні аспекти теорії систем розселення.
19. Поясніть соціально-географічні аспекти теорії центральних місць.
20. Поясніть сутність методу просторово-часової призми Торсена Гегерстранда.
21. Поясніть сутність теорії соціально-географічного районування.
22. Продовжіть речення: науковий термін – це
23. Розкрийте сутність процесу соціалізації.
24. Що вивчає бігейвіористська географія?
25. Що вивчає радикальна географія?
26. Що вивчає сакральна географія?
27. Що вивчає соціальна географія?
28. Що є загальним об’єктом соціальної географії?
29. Що є конкретними об’єктами соціальної географії?

30. Що є предметом соціальної географії?
31. Що розуміється під поняттям “соціально-географічний закон”.
32. Що становить другий аспект геопросторової організації соціальних явищ та процесів?
33. Що становить перший аспект геопросторової організації соціальних явищ та процесів?
34. Що становить третій аспект геопросторової організації соціальних явищ та процесів?
35. Що становить четвертий аспект геопросторової організації соціальних явищ і процесів?
36. Що таке емпірична соціально-географічна закономірність?
37. Що таке поняттєво-термінологічна система?
38. Що таке соціальний простір?
39. Що таке соціальний час?
40. Що таке суспільство?
41. Що таке територіальна соціальна система?
42. Що таке територіальна соціальна спільнота?
43. Які види зв'язків виникають між соціальною географією та іншими науками?
44. Які зв'язки склалися в соціальній географії з демографією?
45. Які зв'язки склалися в соціальній географії з економічною географією?
46. Які зв'язки склалися в соціальній географії з іншими суспільно-географічними науками?
47. Які зв'язки склалися в соціальній географії з природничою географією?
48. Які зв'язки склалися в соціальній географії з соціологією?
49. Які конкретні об'єкти найчастіше досліджує соціальна географія?
50. Які риси понятійно-термінологічного апарату сучасної української соціальної географії?

Змістовий модуль 2. Спеціальна соціальна географія

Рівень 1

1. Вкажіть, які типи відтворення населення виділяють демографи:
 - а) первинний, вторинний, третинний;
 - б) рабовласницький, капіталістичний;
 - в) архаїчний, традиційний, сучасний;
 - г) аграрний та індустріальний.
2. Для якого типу відтворення населення характерні привласнювальна економіка, низький природний приріст населення та низька тривалість життя людини:
 - а) привласнювального;
 - б) сучасного;
 - в) архаїчного;
 - г) традиційного.
3. Для якого типу відтворення населення характерні аграрна економіка, високий природний приріст та низька тривалість життя:
 - а) аграрного;
 - б) сучасного;
 - в) архаїчного;
 - г) традиційного.
4. Для якого типу відтворення населення характерні індустріальна та постіндустріальна економіка, низький природний приріст та висока тривалість життя:
 - а) індустріального;
 - б) сучасного;
 - в) архаїчного;
 - г) традиційного.

5. Перша демографічна революція – це перехід від ... типу відтворення населення.
 - а) архаїчного до традиційного;
 - б) традиційного до сучасного;
 - в) архаїчного до сучасного;
 - г) сучасного до архаїчного.
6. Що таке екзогенна смертність?
 - а) смертність від ендогенного випромінювання із надр Землі;
 - б) смертність від травм, аварій та катастроф;
 - в) смертність від хвороб;
 - г) смертність за віком.
7. Назвіть основні еміграційні регіони в епоху Великих географічних відкриттів:
 - а) Америка;
 - б) Азія;
 - в) Австралія;
 - г) правильні відповіді: а) і в).
8. Назвіть головні імміграційні регіони в епоху Великих географічних відкриттів:
 - а) Європа та Америка;
 - б) Європа та Азія;
 - в) Америка та Австралія;
 - г) Азія та Америка.
9. Назвіть основні еміграційні регіони в епоху Великих географічних відкриттів:
 - а) Європа та Америка;
 - б) Європа та Азія;
 - в) Америка та Австралія;
 - г) Європа.
10. В якій із перелічених країн основу соціального субстрату нації сформували іммігранти після епохи Великих географічних відкриттів?
 - а) Канада;
 - б) Англія;
 - в) Франція;
 - г) Бельгія.
11. В якій із перелічених країн основу соціального субстрату нації сформували іммігранти після епохи Великих географічних відкриттів?
 - а) ОАЕ;
 - б) США;
 - в) Франція;
 - г) Бельгія.
12. В якій із перелічених країн основу соціального субстрату нації сформували іммігранти після епохи Великих географічних відкриттів?
 - а) Португалія;
 - б) Англія;
 - в) Австралія;
 - г) Бельгія.
13. В якій із перелічених країн основу соціального субстрату нації сформували іммігранти після епохи Великих географічних відкриттів?
 - а) Португалія;
 - б) Англія;
 - в) Іспанія;
 - г) Бразилія.
14. В якій із перелічених країн основу соціального субстрату нації сформували іммігранти після епохи Великих географічних відкриттів?
 - а) Аргентина;
 - б) Англія;
 - в) Франція;
 - г) Іспанія.
15. Хто із львівських географів проводить дослідження у сфері медичної географії?
 - а) Іван Ровенчак;
 - б) Мирослав Білецький;
 - в) Любов Шевчук;
 - г) усі із вище названих.
16. Хто із львівських географів є авторами публікацій з медичної географії?
 - а) Ірина Гудзеляк;
 - б) Любов Шевчук;
 - в) Іван Ровенчак;
 - г) Федір Заставний.
17. Хто є автором терміна “природне вогнище хвороби”?
 - а) акад. Євген Павловський;
 - б) проф. Любов Шевчук;
 - в) проф. Олег Шаблій;
 - г) лікар Гіпократ.

18. Хто із перелічених вчених є автором праці “Основи медичної географії”?
- а) проф. Володимир Кубійович; б) проф. Олег Шаблій;
в) проф. Любов Шевчук; г) проф. Степан Рудницький.
19. Вкажіть головну причину травматизму на виробництві в Україні:
- а) застарілість техніки та обладнання; б) несправність техніки та обладнання;
в) неналежна фахова підготовка; г) недотримання техніки безпеки.
20. Що є найпоширенішим фактором травматизму на виробництві в Україні?
- а) падіння предметів на людину; б) падіння людини з висоти;
в) ураження електричним струмом г) дія на людину предметів, що рухаються та обертаються та дії екстремальних температур;
21. Вкажіть, як впливає лісистість на захворюваність:
- а) зменшує захворювання органів дихання; б) збільшує онкологічні захворювання;
в) зменшує захворювання органів травлення; г) збільшує серцево-судинні захворювання.
22. Як впливає потоншення озонового шару на захворюваність людини?
- а) зменшує захворювання органів дихання; б) збільшує онкологічні захворювання;
в) зменшує захворювання органів травлення; г) збільшує серцево-судинні захворювання.
23. Як впливають “сонячні бурі” на захворювання населення?
- а) зменшують захворювання органів дихання; б) збільшують онкологічні захворювання;
в) зменшують захворювання органів травлення; г) збільшують серцево-судинні захворювання.
24. Як впливає забруднення довкілля на здоров’я населення?
- а) однозначної відповіді немає; б) стан здоров’я погіршується;
в) стан здоров’я погіршується; г) вплив відсутній.
25. Як впливає хімічне забруднення території на здоров’я людини?
- а) спричиняє отруєння; б) правильні відповіді: а) і в);
в) сприяє росту онкозахворювань; г) усі відповіді неправильні.
26. Як впливає радіоактивне забруднення території на здоров’я людини?
- а) спричиняє отруєння; б) зумовлює розлади травлення;
в) сприяє росту онкозахворювань; г) усі відповіді правильні.
27. Тривале безробіття спричинює:
- а) стресову ситуацію у житті людини, скорочує тривалості життя; б) стресову ситуацію у житті людини і не впливає на тривалість її життя;
в) покращення загального фізико-духовного і духовного стану людини; г) продовження загальної тривалості життя людини.
28. Як змінюється показник захворюваності населення регіону із покращенням екологічної ситуації?
- а) збільшується; б) зменшується;
в) залишається без змін; г) правильна відповідь відсутня.
29. Який тип захворювань переважає в районах видобування кам’яного вугілля?
- а) хвороби органів травлення; б) хвороби органів дихання;
в) новоутворення (онкологія); г) неврози.

30. Розвиток якого типу захворювань відбувається в південних районах України в літній період?
- а) хвороби органів травлення; б) хвороби системи кровообігу;
в) хвороби органів дихання; г) неврози.
31. Аварія на Чорнобильській АЕС спричинила до зростання захворюваності на:
- а) хвороби органів дихання; б) новоутворення (онкологія);
в) хвороби системи кровообігу; г) хвороби органів дихання.
32. В останні роки на території України спостерігається стійка тенденція до росту захворюваності на:
- а) хвороби органів дихання; б) новоутворення (онкологія);
в) хвороби системи кровообігу; г) правильна відповідь: а), б), в).
33. Який континент є вогнищем виникнення вірусу СНІДу?
- а) Європа; б) Азія;
в) Америка; г) Африка.
34. Який континент є вогнищем виникнення вірусу Ебола?
- а) Європа; б) Азія;
в) Америка; г) Африка.
35. Який континент є вогнищем виникнення вірусу пташиного грипу?
- а) Європа; б) Азія;
в) Америка; г) Африка.
36. Хто або що є найпоширенішим джерелом зараження людини на чуму?
- а) миші, щурі та інші гризуни; б) брудна вода;
в) свійські птахи та худоба; г) кліщі, комарі, комахи, що кусають.
37. Хто або що є найпоширенішим джерелом зараження людини на туляремію?
- а) миші, щурі та інші гризуни; б) брудна вода;
в) свійські птахи та худоба; г) кліщі, комарі, комахи, що кусають.
38. Хто або що є найпоширенішим джерелом зараження людини на енцефаліти?
- а) миші, щурі та інші гризуни; б) брудна вода;
в) свійські птахи та худоба; г) кліщі, комарі, комахи, що кусають.
39. Хто або що є найпоширенішим джерелом зараження людини на сказ?
- а) миші, щурі та інші гризуни; б) кліщі, комарі, комахи, що кусають;
в) свійські тварини; г) змії.
40. Хто або що є найпоширенішим джерелом зараження людини на лептоспірози?
- а) миші, щурі та інші гризуни; б) брудна вода;
в) свійські птахи та худоба; г) кліщі, комарі, комахи, що кусають.
41. Що таке біопатогенні зони?
- а) ділянки на місцевості, де відбуваються зміни ландшафту; б) ділянки на місцевості, що зумовлюють патології в живих істот;
в) найбільш забруднені місцевості; г) території, де життя неможливе/
42. Медичне ландшафтознавство – це:
- а) медико-географічне вивчення природних комплексів; б) наукове передбачення медико-географічної ситуації;
в) створення медико-географічних карт; г) дослідження медико-географічних особливостей території, стану здоров'я населення та організації його охорони.

43. Медичне країнознавство – це:
- а) створення медикогеографічних карт; б) географія хвороб;
 в) дослідження медико-географічних особливостей території, стану здоров'я населення та організації його охорони; г) медико-географічне вивчення природних комплексів та їх вплив на здоров'я населення.
44. Нозогеографія – це:
- а) створення медико-географічних карт; б) географія хвороб;
 в) наукове передбачення медико-географічної ситуації; г) правильна відповідь відсутня.
45. Медико-географічне прогнозування – це:
- а) створення медико-географічних карт; б) географія хвороб;
 в) наукове передбачення медико-географічної ситуації; г) правильні відповіді б) і в).
46. Медико-географічні дослідження активізувалися в Україні після:
- а) Помаранчевої революції; б) II світової війни;
 в) міграційних процесів середини 90-х рр. ХХст.; г) Чорнобильської катастрофи.
47. Із зростанням рівня економічного розвитку території:
- а) підвищуються вимоги до організації системи охорони здоров'я; б) стрімко зростає ймовірна кількість виникнення стресових ситуацій;
 в) погіршується рівень медичного обслуговування населення; г) правильна відповідь: а) і б).
48. Розвиток медичної сфери України зараз відбувається на фоні:
- а) виникнення нових хвороб, погіршення стану здоров'я населення держави, зниження уваги до здоров'я; б) погіршення стану здоров'я населення держави, зростання уваги населення до індивідуального здоров'я;
 в) покращення суспільного здоров'я, зростання уваги населення до індивідуального здоров'я; г) правильна відповідь відсутня.
49. Які області мають найвищим рівнем захворюваності населення України?
- а) Львівська, Київська, Харківська; б) Полтавська, Кіровоградська, Харківська;
 в) Тернопільська, Рівненська, Донецька; г) Тернопільська, Хмельницька, Луганська.
50. Скільки медико-географічних районів виділяє проф. Л. Шевчук?
- а) шість; б) чотири;
 в) вісім; г) дев'ять.
51. Які з перелічених областей належать до Львівського медико-географічного району згідно з районуванням проф. Л. Шевчук?
- а) Закарпатська і Чернівецька; б) Волинська і Рівненська;
 в) Тернопільська і Житомирська; г) Хмельницька і Вінницька.
52. Які з перелічених областей належать до Чернівецького медико-географічного району згідно з районуванням проф. Л. Шевчук?
- а) Закарпатська і Чернівецька; б) Волинська і Рівненська;
 в) Тернопільська і Львівська; г) Тернопільська і Хмельницька.

53. Які з перелічених областей належать до Вінницького медико-географічного району згідно з районуванням проф. Л. Шевчук?
- а) Вінницька і Хмельницька; б) Вінницька і Черкаська;
 в) Вінницька і Житомирська; г) Івано-Франківська і Харківська.
54. Які області утворюють Донецький медико-географічний район?
- а) Вінницька, Житомирська, Донецька; б) Донецька, Луганська, Запорізька;
 в) Донецька, Харківська, Миколаївська; г) Донецька, Львівська, Закарпатська.
55. Які області утворюють Вінницький медико-географічний район?
- а) Вінницька, Житомирська; б) Вінницька, Одеська;
 в) Вінницька, Хмельницька; г) правильна відповідь відсутня.
56. Які області утворюють Чернігівський медико-географічний район?
- а) Сумська, Київська, Чернігівська; б) Чернігівська, Полтавська;
 в) Сумська, Чернігівська; г) Сумська, Полтавська.
57. Як перекладається на українську мову термін “рекреація”?
- а) перерва, відпочинок між заняттями; б) перерва у навчанні;
 в) відновлення фізичних і духовних сил; г) затрата сил.
58. В чому полягає сутність рекреації?
- а) у задоволенні усесторонніх потреб людини, пов'язаних із оздоровленням, відпочинком та змістовним проведенням часу; б) у задоволенні духовних потреб людини, пов'язаних із реалізацією бажання вірити;
 в) у задоволення матеріальних потреб людини; г) правильна відповідь відсутня.
59. Рекреаційний регіон – це:
- а) окремий населений пункт із набором рекреаційних закладів; б) сукупність центрів та закладів на окремій території;
 в) сукупність рекреаційних районів; г) правильна відповідь відсутня.
60. Рекреаційний вузол – це:
- а) окремий населений пункт із набором рекреаційних закладів; б) сукупність рекреаційних районів;
 в) сукупність центрів та закладів на окремій території; г) правильна відповідь відсутня.
61. Де зосереджені пляжні ресурси на території України?
- а) Одеська обл, Миколаївська обл., АР Крим; б) АР Крим, Запорізька обл., Волинська обл.;
 в) Львівська обл., Одеська обл, АР Крим; г) АР Крим, Донецька обл., Закарпатська обл.
62. Що таке бальнеологічні рекреаційні ресурси?
- а) масиви лісових і паркових насаджень; б) сукупність рекреаційних районів у межах території;
 в) сукупність пам'яток архітектури; г) правильна відповідь відсутня.
63. До яких природних утворень приурочені гірськорекреаційні ресурси України?
- а) Карпати, Крим, Подільська височина; б) Приазовська височина, Крим, Карпати;
 в) Крим, Карпати; г) Донецька височина, Крим, Карпати.

64. На базі яких рекреаційних ресурсів сформувався курорт Трускавець?
 а) пізнавальних; б) бальнеологічних;
 в) пляжних; г) ландшафтних.
65. На базі яких рекреаційних ресурсів виник курорт Алушта?
 а) фітолікувальних; б) бальнеологічних;
 в) пляжних; г) ландшафтних.
66. На базі яких рекреаційних ресурсів виник курорт Моршин?
 а) фітолікувальних; б) бальнеологічних;
 в) ландшафтних; г) бальнеогрязевих.
67. В якому рекреаційному центрі максимальний вплив туристів спостерігається у літній період?
 а) Ялта; б) Трускавець;
 в) Славське; г) Сколе.
68. Яка кількість рекреаційних зон виділена на території України?
 а) 5; б) 8;
 в) 10; г) 4.
69. Як називається рекреаційна зона, яка об'єднує центральні регіони України?
 а) Чорноморсько-Азовська; б) Кримська;
 в) Карпатська; г) Дніпровсько-Дністровська.
70. Як називається рекреаційна зона виділена на Півдні України?
 а) Південна; б) Карпатська;
 в) Чорноморсько-Азовська; г) Одеська.
71. Яку назву має рекреаційна зона виділена на Заході України?
 а) Західноукраїнська; б) Чорноморсько-Азовська;
 в) Львівська; г) Кримська.
72. Чи впливає погіршення екологічної ситуації території на розвиток рекреаційної діяльності?
 а) так, кількість приїжджих відпочивальників зменшується; б) так, погіршується рекреаційний потенціал території;
 в) ні, ці процеси не взаємопов'язані; г) правильна відповідь: а) і б).
73. Які райони сприятливі для розвитку рекреації?
 а) райони видобутку корисних копалин; б) райони суцільних лісових насаджень;
 в) райони розвитку металургійної промисловості; г) райони інтенсивного розвитку сільського господарства.
74. Хто із львівських географів проводить дослідження у сфері географії релігії?
 а) Іван Ровенчак; б) Мирослав Білецький;
 в) Ірина Гудзеляк; г) всі із вище названих.
75. Автором якої книги є проф. Л. Шевчук?
 а) "Сакральна географія"; б) "Географія культури і релігії";
 в) "Сакральна географія України"; г) "Географія релігій світу".
76. Хто з перелічених вчених запропонував термін "сакральна географія"?
 а) проф. О. Топчів; б) проф. Ф. Заставний;
 в) проф. Л. Шевчук; г) проф. О. Шаблій.
77. Завданням сакральної географії є:
 а) виявити причини і фактори поширення певної релігії в межах певної території; б) вивчити особливості релігійної поведінки людини;

- в) вивчити вплив релігійних вірувань на спосіб життя різних соціальних верств населення; г) правильна відповідь: а), б) і в).
78. Сакральна географія є:
- а) економіко-географічною наукою; б) політико-географічною наукою;
в) соціо-географічною наукою; г) правильна відповідь відсутня.
79. З якими науками сакральна географія найтісніше пов'язана?
- а) культурологія, природниче ландшафтознавство, релігієзнавство; б) релігієзнавство, культурологія, теорія суспільної географії;
в) культурологія, маркетинг, юриспруденція; г) релігієзнавство, управлінський менеджмент, природнича географія.
80. Які із перелічених релігій є світовими?
- а) християнство, баптисти, мормони; б) буддизм, мормони, індуїзм;
в) християнство, іслам, буддизм; г) іудаїзм, християнство, іслам.
81. Який напрям християнства є найчисельнішим?
- а) православ'я; б) католицизм;
в) протестантизм; г) усі приблизно рівні.
82. Наймолодшою світовою релігією є:
- а) іслам; б) християнство;
в) буддизм; г) правильна відповідь відсутня.
83. Яка із перелічених релігійних течій відноситься до категорії національних?
- а) п'ятидесятництво; б) зороастризм;
в) баптизм; г) сунізм.
84. Яка із перелічених релігійних течій відноситься до категорії національних?
- а) англіканство; б) синтоїзм;
в) баптизм; г) сунізм.
85. Яке місто є священним для щонайменше трьох релігій?
- а) Рим; б) Єрусалим;
в) Мекка; г) Москва.
86. В якій державі знаходиться світовий центр православ'я?
- а) Туреччина; б) США;
в) Італія; г) Росія.
87. Яке місто є світовим центром католицизму?
- а) Рим; б) Варшава;
в) Константинополь; г) Афон.
88. Яке місто є центром світового католицького паломництва?
- а) Люрд; б) Мекка;
в) Венеція; г) Афон.
89. Яке місто є центром світового мусульманського паломництва?
- а) Люрд; б) Мекка;
в) Венеція; г) Афон.
90. Яке місто є світовим центром православ'я?
- а) Рим; б) Москва;
в) Стамбул; г) Єрусалим.
91. В яких територіальних суспільних спільнотах поширений шаманізм?
- а) Західна Африка; б) Сибір;

- в) Південна Африка; г) Америка та Австралія.
92. В яких територіальних суспільних спільнотах поширений фетишизм?
а) Західна Африка; б) Сибір;
в) Південна Африка; г) Америка та Австралія.
93. В яких територіальних суспільних спільнотах поширений тотемізм?
а) Західна Африка; б) Сибір;
в) Південна Африка; г) Америка та Австралія.
94. У територіальних етнічних спільнотах яких країн поширений індуїзм?
а) Індії; б) Індонезії;
в) Вест-Індії; г) Юдеї (Ізраїлю).
95. У територіальних етнічних спільнотах яких країн поширений брахманізм?
а) Індії; б) Британії;
в) Бразилії; г) Іспанії.
96. У територіальних етнічних спільнотах яких країн поширений сикхізм?
а) Сирії; б) Йорданії;
в) Індії; г) Ізраїлю.
97. У територіальних етнічних спільнотах яких країн поширений зороастризм?
а) Румунії (гірська частина); б) Ірану;
в) Папуа-Нової Гвінеї; г) Ізраїлю.
98. У територіальних етнічних спільнотах яких країн поширене конфуціанство?
а) Індії; б) Кореї;
в) Китаю; г) Японії.
99. У територіальних етнічних спільнотах яких країн поширений даосизм?
а) Індії; б) Кореї;
в) Китаю; г) Японії.
100. У територіальних етнічних спільнотах яких країн поширений синтоїзм?
а) Індії; б) Кореї;
в) Китаю; г) Японії.
101. У територіальних соціальних спільнотах яких держав поширене лютеранство?
а) Франції; б) Іспанії;
в) Англії; г) Німеччини.
102. Італійці за віросповіданням переважно:
а) католики; б) протестанти;
в) православні; г) мусульмани.
103. Румуни за віросповіданням переважно:
а) католики; б) протестанти;
в) православні; г) мусульмани.
104. Болгари за віросповіданням переважно:
а) католики; б) протестанти;
в) православні; г) мусульмани.
105. Поляки за віросповіданням переважно:
а) католики; б) протестанти;
в) православні; г) мусульмани.
106. Іспанці за віросповіданням переважно:
а) католики; б) протестанти;
в) православні; г) мусульмани.

107. Французи за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
108. Англійці за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
109. Греки за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
110. Грузини за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
111. Бразильці за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
112. Мексиканці за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
113. Яку релігію сповідує єврейська етнічна спільнота?
 а) іврит; б) юдаїзм;
 в) гебраїзм; г) політеїзм.
114. Араби за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
115. Який релігійний напрямок домінує у США?
 а) православ'я; б) католицизм;
 в) протестантизм; г) буддизм.
116. Молдавани за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
117. Білоруси за віросповіданням переважно:
 а) католики; б) протестанти;
 в) православні; г) мусульмани.
118. Які релігії домінують у Південній Африці?
 а) примітивні; б) католицизм;
 в) протестантизм; г) буддизм.
119. Які релігії домінують у Північній Африці?
 а) примітивні; б) католицизм;
 в) протестантизм; г) буддизм.
120. Який релігійний напрямок домінує у Західній Європі?
 а) православ'я; б) католицизм;
 в) протестантизм; г) юдаїзм.
120. Які релігії домінують у Північній Європі?
 а) протестантизм; б) католицизм;
 в) мусульманство; г) буддизм.

122. Який релігійний напрямок домінує у Східній Європі?
 а) православ'я; б) католицизм;
 в) протестантизм; г) юдаїзм.
123. Які релігії домінують у Південно-Східній Азії?
 а) протестантизм; б) католицизм;
 в) мусульманство; г) буддизм.
124. Яка із релігій переважає на території України?
 а) буддизм; б) індуїзм;
 в) іслам; г) християнство.
125. До якої конфесії приналежить більшість населення України?
 а) Українська Православна Церква Київського Патріархату; б) Українська Православна Церква Московського Патріархату;
 в) Українська Греко-Католицька Церква; г) Свідки Єгови.
126. До якої конфесії приналежить більшість населення Західної України?
 а) Українська Греко-Католицька Церква; б) Українська Православна Церква Київського Патріархату;
 в) Свідки Єгови; г) Церква адвентистів сьомого дня.
127. Яка конфесія домінує на Сході України?
 а) православна (Московський Патріархат); б) православна (Київський Патріархат);
 в) римо-католицька; г) греко-католицька.
128. Який із сакральних центрів розташований в межах м. Києва?
 а) Почаївська лавра; б) Собор Святої Софії;
 в) Унівський монастир; г) Собор Святого Юра.
129. Який із перелічених сакральних центрів розташований на території м. Львова?
 а) Унівський монастир; б) Гошівський монастир;
 в) Собор Святого Юра; г) Манявський скит.
130. Де розташована резиденція Української Греко-Католицької церкви?
 а) м. Львів; б) м. Тернопіль;
 в) м. Київ; г) м. Івано-Франківськ.
131. Які релігійні конфлікти мали місце на Заході України в середині 90-х рр. XX ст.?
 а) протистояння християн і Свідків Єгови; б) протистояння вірних греко-католицької та православної конфесій;
 в) протистояння православних і буддистів; г) релігійні конфлікти не мали місця на Заході України.
132. Що може спричинити релігійні конфлікти в АР Крим?
 а) поширення ісламу; б) поширення атеїзму;
 в) поширення неопротестанських вірувань; г) поширення індуїзму.
133. Яке місто є найважливішим центром Західного релігійного району?
 а) м. Івано-Франківськ; б) м. Тернопіль;
 в) м. Харків; г) м. Львів.
134. Які адміністративні одиниці утворюють Південний релігійний район України?
 а) Одеська обл., Миколаївська обл., Херсонська обл. та АР Крим; б) Тернопільська, Миколаївська та Херсонська обл. та АР Крим;

- в) Одеська обл., Харківська обл. та АР Крим; г) АР Крим, Херсонська обл., Донецька обл.
135. Які геопросторові форми домінують у геопросторовій організації первісних релігій:
а) зони; б) ядра;
в) ареали; г) райони.
136. Розміщення в одному поселенні кількох різних релігійних об'єктів місцевого значення – це:
а) сакральньо-географічний пункт; б) сакральньо-географічний центр;
в) сакральньо-географічний вузол; г) сакральньо-географічне ядро.
137. Розміщення в кількох близько розташованих поселеннях релігійних об'єктів регіонального значення – це:
а) сакральньо-географічний пункт; б) сакральньо-географічний центр;
в) сакральньо-географічний вузол; г) сакральньо-географічне ядро.
138. Як перекладається на українську мову термін “культура”?
а) догляд, виховання, розвиток; б) навчання, просвіта, організація;
в) відпочинок, відновлення фізичних і духовних сил; г) відновлення сил, навчання, виховання.
139. Хто із вчених вперше вжив термін “культура”?
а) С. Пуфендорф; б) О. Шаблій;
в) С. Рудницький; г) Л. Шевчук.
140. Хто із українських вчених-географів першим вивчав місце географії культури в системі географічних дисциплін?
а) С. Рудницький; б) О. Шаблій;
в) Л. Шевчук; г) Ф. Заставний.
141. Вкажіть автора концепції “культурного ландшафту”.
а) Фрідріх Ратцель; б) Поль де ля Блаш;
в) Карл Зауер; г) Дербент Вітгелсей.
142. Що означає термін “еліта”?
а) середній клас; б) творча та керівна частина суспільства;
в) найбагатші прошарки населення; г) бізнесмени.
143. Хто обгрунтував теорію культурних стадій?
а) Марк Варрон; б) Александр фон Гумбольт;
в) Клавдій Птолемей; г) Карл Ріттер.
144. Хто із вчених запропонував теорію про вплив на спосіб життя людей та їх культуру природного довкілля?
а) С. Рудницький; б) Л. Шевчук;
в) В. Кубійович; г) Ш. Монтеск'є.
145. Географія культури – це:
а) основна дисципліна суспільної географії; б) просторова дисципліна соціальної географії;
в) галузева дисципліна соціальної географії; г) правильна відповідь: б) і в).
146. З якою із дисциплін географія культури має найтісніший інформаційний зв'язок?
а) інформатикою; б) культурологією;
в) економікою; г) менеджментом.

147. Хто першим з українських вчених-географів здійснив геокультурну регіоналізацію України?
- а) Л. Шевчук; б) В. Кубійович;
в) І. Ровенчак; г) О. Шаблій.
148. Які із запропонованих територій є найбільш монокультурні?
- а) села; б) міста-мільйонери;
в) великі міста; г) значні міста.
149. Сучасна молодіжна культура характеризується:
- а) поширенням значної кількості субкультурних течій; б) значним впливом західних держав;
в) поширенням переваги класичним культурним тенденціям; г) правильна відповідь: а) і б).
150. Яка із запропонованих тез вірна?
- а) новітні культурні тенденції поширюються від центру до периферії; б) новітні культурні тенденції поширюються як від центру до периферії так і навпаки;
в) новітні культурні тенденції поширюються від периферії до центру; г) правильна відповідь відсутня.
151. Який із перелічених населених пунктів є культурним центром Західної України?
- а) Івано-Франківськ; б) Збараж;
в) Калуш; г) Стрий.
152. Який із перелічених населених пунктів є культурним центром Східної України:
- а) Єнакієве; б) Макіївка;
в) Горлівка; г) Донецьк.
153. Чим зумовлена зацікавленість до вивчення м. Галича в контексті географії культури?
- а) значний релігійний центр; б) місто із вигідним економіко-географічним положенням;
в) колишня столиця Галицько-Волинського князівства; г) зосередження караїмського осередку на території України.
154. Якими засобами створюється явище “масової культури”?
- а) переважанням на досліджуваній території двох і більше мов; б) масової інформації (телебачення, преса);
в) міграцією населення; г) швидким економічним розвитком.
155. Найбільшим центром культурного життя України є:
- а) Львів; б) Дніпропетровськ;
в) Київ; г) Ялта.
156. Яка із областей входить до Південного геокультурного регіону?
- а) Полтавська; б) Луганська;
в) Житомирська; г) Херсонська.
157. Яка із областей входить до Західного геокультурного регіону?
- а) Івано-Франківська; б) Одеська;
в) Сумська; г) Чернігівська.
158. Що із перелічених нижче питань є об’єктом вивчення радикальної соціогеографії?
- а) наркоманія, жебрацтво, проституція; б) тероризм, збройні заворушення;
в) географічні аспекти діяльності радикальних організацій та рухів; г) правильна відповідь відсутня.

159. Як впливає надмірна концентрація власності та капіталу в руках кількох осіб на рівень злочинності у даній територіальній спільноті?
 а) практично ніяк не впливає; б) зменшує злочинність;
 в) збільшує злочинність; г) по-різному: збільшує, або зменшує.
160. Як впливає зростання частки сільського населення у даній територіальній соціальній спільноті на рівень злочинності у ній?
 а) практично ніяк не впливає; б) зменшує злочинність;
 в) збільшує злочинність; г) по-різному: збільшує, або зменшує.
161. В якому напрямку в Україні зменшується злочинність?
 а) у північному; б) у південному;
 в) у західному; г) у східному.
162. У яких територіальних соціальних спільнотах нижчий рівень злочинності?
 а) у сільських, порівняно з міськими; б) у відсталих, порівняно з розвиненими;
 в) у міських, порівняно з сільськими; г) правильні відповіді: б) і в).
163. Виберіть правильний напрямок сучасного потоку біженців:
 а) з Азії в Європу; б) з Європи в Америку;
 в) з Азії в Австралію; г) правильні відповіді: а) і б).
164. Що є правильним прикладом депортації?
 а) примусове виселення великих груп населення в Сибір (XX ст.); б) повторний виїзд на заробітки після короткочасного повернення додому;
 в) заселення (колонізація) європейцями Північної та Південної Америки (XVII ст.); г) усі з наведених відповіді невірні.
165. Що таке “соціальна інфраструктура”?
 а) поділ населення на групи за соціальною ознакою; б) галузь сфери послуг, що обслуговує населення
 в) мережа закладів, що надають населенню соціальні послуги; г) бізнесова діяльність у соціальній сфері.
166. Що включає медична інфраструктура?
 а) поліклініки, лікарні, аптеки; б) поліклініки, лікарні, курорти;
 в) поліклініки, лікарні; г) лікарні, курорти, медучилища.
167. Які з перелічених закладів належать до соціально-культурної інфраструктури?
 а) клуби і бари; б) перукарні і салони краси;
 в) театри і філармонії; г) солярії і сауни.
168. Що належить до освітньої інфраструктури?
 а) бібліотеки та клуби; б) університети та школи;
 в) медінститути та медконсультації; г) будинки школяра та палаци вчених.
169. Що належить до соціально-побутової інфраструктури?
 а) перукарні та ремонтні бюро; б) магазини та аптеки;
 в) морги та крематорії; г) дитсадки та ясла.
170. Що належить до торговельної інфраструктури?
 а) аптеки та бари; б) профспілки та торгові лотки;
 в) бібліотеки та газетні кіоски; г) супермаркети та крамниці.
171. Який із закладів культурної інфраструктури розташований в межах м. Львова?
 а) оперний театр ім. С. Крушельницької; б) Національна картинна галерея;
 в) Національний театр ім. Т. Шевченка; г) правильна відповідь відсутня.

172. Які із перелічених сфер відносяться до сфери послуг?
- а) торгівля, ресторанне господарство, побутове обслуговування, освіта, медицина, культура, наука; б) торгівля, харчова сфера та сфера легкої промисловості, побутове обслуговування, освіта, наука, культура;
- в) торгівля, ресторанне господарство, легка промисловість, культура, харчова промисловість, освіта, медицина; г) роздрібна торгівля, побутове обслуговування, громадське харчування, легка промисловість, медицина, культура.
173. Яка із галузей господарства відноситься до сфери послуг?
- а) машинобудування; б) хімічна промисловість; в) будівництво; г) торгівля.
174. Які тенденції характеризують розвиток сфери торгівлі України на сучасному етапі?
- а) зменшення загальної кількості торгових об'єктів, витіснення традиційної торгівлі Internet-торгівлею; б) збільшення кількості об'єктів торгівлі, створення спеціалізованих великих об'єктів торгівлі, подальший розвиток торгівлі на ринках; в) збільшенням загальної кількості об'єктів торгівлі, переважання створення спеціалізованих магазинів, занепад розвитку ринкової торгівлі; г) пришвидшений розвиток Internet-торгівлі через занепад ринкової торгівлі, скорочення кількості спеціалізованих магазинів.
175. Які тенденції характеризують розвиток медичної сфери в Україні?
- а) зменшення кількості аптек, скорочення чисельності персоналу, відкриття лікарень-амбулаторій в сільській місцевості; б) зменшення кількості аптек, збільшення чисельності персоналу, відкриття лікарень-амбулаторій в сільській місцевості; в) збільшення кількості аптек, збільшення чисельності персоналу, створення спеціалізованих профільних лікувальних закладів; г) збільшення кількості аптек, лікарень, поліклінічних відділень у сільській місцевості, покращення фінансування медичної сфери, зростання доступності медичних послуг.
176. Які області України характеризуються найвищим показником кількості лікарів усіх спеціальностей в розрахунку на 10 тис. осіб?
- а) Харківська, Львівська, АР Крим; б) Херсонська, Львівська, Житомирська; в) Харківська, Кіровоградська, Волинська; г) Хмельницька, Сумська, Донецька.
177. Які області характеризуються найнижчим показником кількості лікарняних ліжок в розрахунку на 10 тис. осіб?
- а) Житомирська, Львівська; б) Житомирська, Волинська; в) Херсонська, Харківська; г) Харківська, Львівська.
178. Який показник характеризує розвиток медичної сфери?
- а) загальна кількість лікарень держави; б) загальна кількість аптек; в) кількість середнього медичного персоналу у розрахунку на 10 000 осіб; г) правильна відповідь: а), б) і в).

179. Який показник характеризує розвиток сфери торгівлі регіону?
 а) планова ємність аптек в б) торгова площа ринків;
 розрахунку на одну зміну;
 в) кількість закладів торгівлі регіону; г) правильна відповідь: б) і в).
180. Які області характеризуються найвищим показником кількості лікарняних ліжок в розрахунку на 10 тис. осіб?
 а) Дніпропетровська, Закарпатська; б) Сумська, Київська;
 в) Сумська, Івано-Франківська; г) Дніпропетровська, Чернігівська.
181. Яка із сфер послуг характеризується найбільший обсягом прямих інвестиційних вливань?
 а) сфера медицина; б) сфера транспорту;
 в) сфера культура; г) сфера торгівлі.
182. Які області України характеризуються найвищим показником кількості лікарів усіх спеціальностей в розрахунку на 10 тис. осіб?
 а) Харківська, Львівська, АР Крим; б) Херсонська, Львівська,
 Житомирська;
 в) Харківська, Кіровоградська, Волинська; г) Хмельницька, Сумська, Донецька.
183. Які області України характеризуються найнижчим показником кількості лікарів усіх спеціальностей в розрахунку на 10 тис. осіб?
 а) Київська, Кіровоградська, б) Львівська, Тернопільська, Івано-
 Миколаївська;
 в) Київська, Львівська, АР Крим; г) Івано-Франківська, Волинська,
 Сумська.
184. Яка із сфер послуг зазнала найбільших змін в ході ринкових трансформації?
 а) сфера торгівлі; б) сфера науки;
 в) сфера медицини; г) сфера культури.

Рівень 2

1. “Здоров’я” як категорія медичної географії.
2. Вкажіть соціально-географічні функції поселень.
3. Вкажіть фактори розміщення населення та опишіть їх сутність.
4. Вплив економічного фактора на розміщення населення.
5. Вплив соціального фактора на розміщення населення.
6. Географічні особливості сільських територіальних спільнот (порівняно із міськими).
7. Географічні особливості сільських територіальних спільнот (порівняно із міськими).
8. Дайте визначення поняття “інфраструктура”.
9. Людина як біологічна істота: соціально-географічні аспекти.
10. Людина як духовна істота: соціально-географічні аспекти.
11. Людина як матеріальна істота: соціально-географічні аспекти.
12. Медико-географічні проблеми урбанізованих територій.
13. Наведіть приклади націй, для яких характерний білінгвізм.
14. Наведіть приклади неспівпадіння територіальних етнічних та територіальних лінгвістичних спільнот.
15. Наведіть приклади сучасних міжетнічних конфліктів.

16. Назвіть найдавніше освоєні регіони України.
17. Назвіть особливості та ознаки поселенських територіальних соціальних спільнот.
18. Назвіть показники суспільного здоров'я.
19. Назвіть соціально-географічні функції поселень.
20. Об'єкт та предмет географії культури.
21. Об'єкт та предмет медичної географії.
22. Об'єкт та предмет рекреаційної географії.
23. Об'єкт та предмет сакральної географії.
24. Обґрунтуйте географічність культури.
25. Обґрунтуйте доцільність трактування поселення як первинну територіальну соціальну спільноту.
26. Опишіть зв'язок екологічної ситуації регіону та здоров'я населення.
27. Опишіть склад соціальної інфраструктури (порівняти із сферою нематеріального виробництва).
28. Особливості вимірювання здоров'я у медичній географії.
29. Охарактеризувати функцію поселення – вираження зв'язку між поселенням та суспільством.
30. Охарактеризувати функцію поселення як середовища проживання людини.
31. Охарактеризувати функцію поселення як середовища проживання людини.
32. Охарактеризуйте функцію поселення як фактора соціального розвитку населення.
33. Перелічіть відомі Вам народи, що зараз зосереджені не там, де вони колись виникли.
34. Перелічіть причини міграцій.
35. Поясніть зв'язок між релігією і культурою?
36. Поясніть соціально-географічні наслідки міграцій.
37. Поясніть модель розвитку міжетнічних відносин “плавильний котел”.
38. Розкрийте сутність концепції “зближення” та “злиття” нації. Вкажіть осіб, які її відстоювали.
39. Розкрийте сутність концепції Льва Гумільова про розвиток етносів.
40. Соціально-географічні аспекти нової економічної диверсифікованої моделі змішаного типу.
41. Соціально-географічні аспекти нової моделі економічного збалансованого розвитку.
42. Соціально-географічні аспекти нової моделі економічного зростання з екзогенним технологічним прогресом.
43. Соціально-географічні аспекти нової моделі економічного зростання з ендегенним технологічним прогресом.
44. У чому відмінність між територіальною етнічною та територіальною етнографічною спільнотами?
45. Що є об'єктом та предметом географії культури?
46. Що належить до освітньої інфраструктури?
47. Що таке “білінгвізм”?
48. Що таке “етнічна асиміляція”?
49. Що таке “етнос”?
50. Що таке “культурний ландшафт”?

51. Що таке “рекреація”?
52. Що таке “соціальна інфраструктура”?
53. Що таке “сфера послуг”?
54. Який внесок в географію культури зробив А. Тойнбі?
55. Які існують міркування про співвідношення релігії і культури?
56. Які соціально-географічні наслідки має неспівпадіння політичних та лінгвістичних границь?
57. Які соціально-географічні наслідки має неспівпадіння політичних та етнічних границь.
58. Які територіальні соціальні спільноти сповідують примітивні релігійні вірування?

Змістовий модуль 3. Регіональна соціальна географія

Рівень 1

1. Що таке “еллінізація”?
 - а) поширення православної культури;
 - б) поширення візантійської культури;
 - в) поширення грецької культури;
 - г) поширення римської культури.
2. Що таке “поліси”?
 - а) документи про соціальне страхування;
 - б) древньогрецькі міста-держави;
 - в) правильні відповіді: а) і б);
 - г) усі відповіді неправильні.
3. Що таке Ренесанс?
 - а) епоха середньовіччя, коли відроджувалася греко-римська культура;
 - б) епоха середньовіччя, коли занепадала греко-римська культура;
 - в) епоха формування християнства;
 - г) епоха занепаду поганства.
4. Коли сягнула вершини свого розквіту елініська культура?
 - а) IV ст. до Р. Х.;
 - б) II ст. до Р. Х.;
 - в) II ст. по Р. Х.;
 - г) IV ст. по Р. Х.
5. Коли перестала існувати Римська імперія та почала занепадати римська культура?
 - а) I ст. по Р. Х.;
 - б) III ст. по Р. Х.;
 - в) V ст. по Р. Х.;
 - г) VII ст. по Р. Х.?
6. В який історичний період в Європі формуються міцні нації-держави, відбувається промислова революція, що зумовлює урбанізацію, зміни соціальної структури населення – виникнення робітничого класу?
 - а) Римська імперія;
 - б) Середньовіччя;
 - в) Новий час;
 - г) Новітній час.
7. В який історичний період Європейський простір був наймасштабніше об’єднаний в одній державі?
 - а) Стародавня Греція;
 - б) Римська імперія;
 - в) Середньовіччя;
 - г) Новий час.
8. В який історичний період в Європі формується товарне виробництво, виникає господарська спеціалізація, формуються міста не лише в Європі, а й в Африці та Азії?
 - а) Стародавня Греція;
 - б) Середньовіччя;
 - в) Римська імперія;
 - г) Новий час.

9. В який історичний період в Європі починають формуватися нації – держави, національне самоусвідомлення, колонізація земель?
- а) Стародавня Греція; б) Середньовіччя;
в) Римська імперія; г) Новий час.
10. В який історичний період в Європі відбуваються промислова, аграрна, політичні революції, формуються міцні нації-держави, часто шляхом асиміляції етносів?
- а) Середньовіччя; б) Римська імперія;
в) Новітній час; г) Новий час.
11. Що становило північну межу поширення древноримської культури в період її найбільшого розквіту?
- а) Британські острови; б) Скандинавія;
в) Ісландія; г) Гренландія.
12. Де знаходився осередок Європейської цивілізації у V – II ст. до н.е.?
- а) Іберійський півострів; б) Апеннінський півострів;
в) Західна Європа; г) Британська Європа.
13. Де знаходився осередок Європейської цивілізації у II ст. до н. е. – V ст. н.е.?
- а) Іберійський півострів; б) Апеннінський півострів;
в) Західна Європа; г) Британська Європа.
14. Де знаходився осередок Європейської цивілізації у Новий час?
- а) Іберійський півострів; б) Апеннінський півострів;
в) Західна Європа; г) правильна відповідь: а), б), в).
15. У який історичний час Європа стає простором християнства?
- а) занепад Римської імперії; б) Ренесанс;
в) занепад Стародавньої Греції; г) правильна відповідь: а) і в).
16. У який історичний час Європейський простір характеризується політичною роздробленістю, наслідком чого було вторгнення маврів та турків і включення значних територій до мусульманських імперій?
- а) занепад Римської імперії; б) Ренесанс;
в) Римська імперія; г) Середньовіччя.
17. Яка кількість населення проживає у географічному світі Океанія?
- а) 23 млн осіб; б) 8 млн осіб;
в) 170 млн осіб; г) 65 млн осіб.
18. Яка кількість населення проживає у географічному світі Середня Америка?
- а) 357 млн осіб; б) 527 млн осіб;
в) 179 млн осіб; г) 546 млн осіб.
19. Яка кількість населення проживає у регіоні Західна Європа?
- а) 65 млн осіб; б) 120 млн осіб;
в) 585 млн осіб; г) 180 млн осіб.
20. Яка кількість населення проживає у Російському світі?
- а) 357 млн осіб; б) 527 млн осіб;
в) 99 млн осіб; г) 170 млн осіб.
21. Яка кількість населення проживає у регіоні Середземноморська Європа?
- а) 65 млн осіб; б) 120 млн осіб;
в) 585 млн осіб; г) 180 млн осіб.

22. Яка кількість населення проживає в Австралійському світі?
 а) 8 млн осіб; б) 23 млн осіб;
 в) 99 млн осіб; г) 170 млн осіб.
23. Яка кількість населення проживає у регіоні Східна Європа?
 а) 65 млн осіб; б) 120 млн осіб;
 в) 585 млн осіб; г) 190 млн осіб.
24. Яка кількість населення проживає у регіоні Скандинавська Європа?
 а) 25 млн осіб; б) 120 млн осіб;
 в) 65 млн осіб; г) 180 млн осіб.
25. Яка кількість населення проживає у регіоні Британська Європа?
 а) 65 млн осіб; б) 120 млн осіб;
 в) 585 млн осіб; г) 180 млн осіб.
26. Яка кількість населення проживає у географічному світі Північна Америка?
 а) 357 млн осіб; б) 527 млн осіб;
 в) 546 млн осіб; г) 316 млн осіб.
27. Яка кількість населення проживає у географічному світі Східна Азія?
 а) 1 377 млн осіб; б) 1 717 млн осіб;
 в) 1 177 млн осіб. г) 1 517 млн осіб;
28. Яка кількість населення проживає у географічному світі Південна Америка?
 а) 357 млн осіб; б) 527 млн осіб;
 в) 179 млн осіб; г) 546 млн осіб.
29. Яка кількість населення проживає у географічному світі Північна Африка – Південно-Західна Азія?
 а) 527 млн осіб; б) 1 377 млн осіб;
 в) 357 млн осіб; г) 977 млн осіб.
30. Яка кількість населення проживає у Європейському географічному світі?
 а) 717 млн осіб; б) 357 млн осіб;
 в) 316 млн осіб; г) 572 млн осіб.
31. Яка кількість населення проживає у географічному світі Африканська Субсахара?
 а) 1 177 млн осіб; б) 972 млн осіб;
 в) 647 млн осіб; г) 357 млн осіб.
32. Яка кількість населення проживає у географічному світі Південно-Східна Азія?
 а) 746 млн осіб; б) 346 млн осіб;
 в) 546 млн осіб; г) 1 177 млн осіб.
33. Яка кількість населення проживає у географічному світі Південна Азія?
 а) 1 717 млн осіб; б) 1 377 млн осіб;
 в) 1 517 млн осіб; г) 1 177 млн осіб.
34. Вкажіть найбільшу за площею країну Європейського географічного світу (за Г. де Блієм та П. Муллером):
 а) Німеччина; б) Росія;
 в) Франція; г) Австро-Угорщина.
35. Вкажіть найбільшу за площею країну географічного світу Північна Америка:
 а) Мексика; б) Канада;
 в) США; г) Бразилія.
36. Вкажіть найбільшу за площею країну географічного світу Південна Америка:
 а) США; б) Канада;

- в) Мексика; г) Бразилія.
37. Вкажіть найбільшу за площею країну географічного світу Східна Азія:
а) Індія; б) Китай;
в) Індонезія; г) Японія.
38. Вкажіть найбільшу за площею країну географічного світу Південна Азія:
а) Індія; б) Китай;
в) Індонезія; г) Японія.
39. Вкажіть найбільшу за площею країну географічного світу Африканська Субсахара:
а) Нігерія; б) Алжир;
в) Єгипет; г) Туреччина.
40. Вкажіть найбільшу за площею країну географічного світу Середня Америка:
а) США; б) Канада;
в) Мексика; г) Бразилія.
41. Вкажіть найбільшу за площею країну Тихоокеанського географічного світу:
а) Австралія; б) Нова Зеландія;
в) Папуа-Нова Гвінея; г) Нова Каледонія.
42. Вкажіть найбільшу за площею країну географічного світу Південно-Східна Азія:
а) Індія; б) Китай;
в) Індонезія; г) Японія.
43. Яка християнська конфесія переважає у географічному світі Північної Африки – Південно-Західної Азії?
а) католицизм; б) православ'я;
в) протестантизм; г) іслам.
44. Із перелічених релігій вкажіть ту, що найбільше поширена у Південноамериканському географічному світі:
а) православ'я; б) католицизм;
в) протестантизм; г) іслам.
45. Із перелічених релігій вкажіть найбільш поширену в Північноамериканському географічному світі:
а) православ'я; б) юдаїзм;
в) протестантизм; г) іслам.
46. Із перелічених релігійних груп вкажіть найчисельнішу в Австралійському географічному світі:
а) християни; б) буддисти;
в) мусульмани; г) аборигени.
47. Із перелічених релігій вкажіть ту, що найбільше поширена у Російському географічному світі:
а) православ'я; б) буддизм;
в) протестантизм; г) іслам.
48. Із релігійних груп вкажіть найчисельнішу в Південноазіатському географічному світі:
а) християни; б) буддисти;
в) мусульмани; г) конфуціанці.
49. Із перелічених релігійних груп вкажіть найчисельнішу в Східноазіатському географічному світі:
а) християни; б) буддисти;
в) мусульмани; г) конфуціанці.

50. Із перелічених релігій вкажіть найбільш поширену в Російському географічному світі?
- а) буддизм; б) православ'я;
в) іслам; г) протестантизм.
51. Яка із перелічених релігійних груп є найчисельнішою в географічному світі Північна Африка – Південно-Західна Азія?
- а) християни; б) буддисти;
в) мусульмани; г) конфуціанці.
52. Яка релігійна конфесія переважає у географічному світі Південна Америка?
- а) православ'я; б) католицизм;
в) протестантизм; г) іслам.
53. Назвіть найпоширенішу мову Середньоамериканського географічного світу:
- а) французька; б) португальська;
в) англійська; г) іспанська.
54. Назвіть найпоширенішу мову Північноамериканського географічного світу:
- а) французька; б) португальська;
в) англійська; г) Іспанська.
55. Назвіть найпоширенішу мову Австралійського географічного світу:
- а) французька; б) португальська;
в) англійська; г) Іспанська.
56. В якому географічному світі проживає переважна більшість арабів?
- а) Африканська Субсахара; б) Східна Азія;
в) Північна Африка–Південно-Західна Азія; г) Південна Азія (крім Пакистану).
57. У якому географічному світі знаходяться осередки виникнення двох світових та однієї національної релігії?
- а) Європа; б) Північна Африка–Південно-Західна Азія;
в) Північна Америка; г) Східна Азія.
58. У якому географічному світі найбільшого розмаху набула епідемія СНІДу?
- а) Африканська Субсахара; б) Російський світ;
в) Північноамериканський світ; г) Південна Азія.
59. У якому географічному світі найбільшого розмаху набула неписьменність?
- а) Африканській Субсахарі; б) Південній Азії;
в) Східній Азії; г) Південній Америці.
60. У якому географічному світі найбільшого розмаху набула проблема недоїдання?
- а) Південна Азія; б) Російський світ;
в) Середня Америка; г) Східна Азія.
61. Які із держав географічного світу Південно-Східна Азія є найбільшими постачальниками наркотиків на світовий чорний ринок?
- а) Малайзія та Сінгапур; б) Філіппіни та М'янма;
в) Східний Тимор, Індонезія, В'єтнам; г) Таїланд, Камбоджа, Лаос.
62. Які з держав географічного світу Південна Америка є найбільшими постачальниками наркотиків на світовий чорний ринок?
- а) Аргентина, Бразилія; б) Болівія, Чилі;
в) Парагвай, Уругвай, Гвіана; г) Колумбія, Перу, Еквадор.

63. Що таке “Золотий трикутник”?
- а) територія в Індокитаю, де виробляється багато наркотиків; б) територія в Андах, де виробляється багато наркотиків;
 в) місце, де через соціальні негаразди загинула цивілізація Атлантиди; г) околиця Нью-Йорка, відома бізнесом у сфері проституції.
64. Який регіон географічного світу Південно-Західної Азії – Північної Африки має найбільш строкату конфесійну структуру населення?
- а) Близькосхідний; б) регіон Басейну Нілу;
 в) Магрибський; г) Аравійський.
65. Яка з названих країн знаходиться у географічному світі Північна Африка – Південно-Західна Азія?
- а) Єгипет; б) Іран;
 в) Мальта; г) правильна відповідь: а) і б).
66. Який із перелічених географічних світів (за Г. де Блієм та П. Муллером) належить до Нового Світу та має домінуючу країну?
- а) Середня Америка; б) Європа;
 в) Океанія; г) Африка.
67. Який із перелічених географічних світів (за Г. де Блієм та П. Муллером) належить до Старого Світу та має домінуючу країну?
- а) Середня Америка; б) Європа;
 в) Океанія; г) Африка.
68. Який з перелічених географічних світів (за Г. де Блієм та П. Муллером) належить до Старого Світу та не має домінуючої країни?
- а) Середня Америка; б) Європа;
 в) Східна Азія; г) Південна Азія.
69. Який із перелічених географічних світів (за Г. де Блієм та П. Муллером) належить до Старого Світу та має домінуючу країну?
- а) Середня Америка; б) Європа;
 в) Океанія; г) Східна Азія.
70. В якому географічному світі (за Г. де Блієм та П. Муллером) знаходиться етнічна територія російського народу?
- а) Європа; б) Австралія;
 в) Південна Азія; г) Африканська Субсахара.
71. В якому географічному світі мешкають чукчі та ескімоси?
- а) Північна Америка; б) Європа;
 в) Російський світ; г) Правильна відповідь: а) і в).
72. В якому географічному світі мешкає переважна більшість тюркських народів?
- а) Російський світ; б) Східна Азія;
 в) Північна Африка–Південно-Західна Азія; г) Південна Азія.
73. Який з географічних світів має найменшу кількість країн?
- а) Австралія; б) Північна Америка;
 в) Південна Азія; г) правильні відповіді: а) і б).
74. З яких регіонів складається Російський географічний світ?
- а) Серцевинного, Східного, Сибірського та Далекосхідного; б) Центрального, Кавказького, Північного та Східносибірського?

- в) Центральноросійського, Периферійного та перехідної зони
- г) Центрального, Північного, Західного та Східного.
75. Які два регіони репрезентують географічний світ Південно-Східної Азії?
 а) материковий і острівний; б) південний та східний;
 в) північний і південний; г) зазначений світ має три регіони.
76. З яких регіонів складається Середньоамериканський географічний світ:
 а) Мексиканського, Центрально-американського та Карибського; б) Північноамериканського, Центрального та Карибського;
 в) Мексиканського, Припанамського та Кубинсько-Карибського; г) Центрального, Північного, Західного та Східного.
77. “Південний конус” – це регіон географічного світу:
 а) Північної Америки; б) Південної Америки;
 в) Африки; г) Австралії.
78. В якому географічному світі виділяється регіон Туркестан?
 а) Європейському; б) Східна Азія;
 в) Північна Африка-Південно-Західна Азія; г) Південно-Східна Азія.
79. В якому географічному світі виділяється регіон Джакота?
 а) Європа; б) Східна Азія;
 в) Середня Америка; г) Південно-Східна Азія.
80. Приналежність якої держави до Європейського географічного світу є сумнівною?
 а) Кіпр; б) Росія;
 в) Македонія; г) Сербія.
81. Приналежність якої держави до Європейського географічного світу є сумнівною?
 а) Грузія; б) Греція;
 в) Гібралтар; г) Гренади.
82. Приналежність якої держави до Європейського географічного світу є сумнівною?
 а) Білорусь; б) Чорногорія;
 в) Македонія; г) Сербія.
83. Приналежність якої держави до Європейського географічного світу є сумнівною?
 а) Україна; б) Туреччина;
 в) Ісландія; г) Ірландія.
84. До якого географічного світу належать такі держави, як Нігерія та ПАР?
 а) Північна Африка; б) Африканська Субсахара;
 в) Південна Африка; г) Африканська перехідна зона.
85. До якого географічного світу належать такі держави, як Індонезія та Філіппіни?
 а) Південна Азія; б) Південно-Східна Азія;
 в) Південно-Західна Азія; г) Східна Азія.
86. До якого географічного світу належать такі держави, як Індія та Бангладеш?
 а) Південна Азія; б) Південно-Східна Азія;
 в) Південно-Західна Азія; г) Східна Азія.
87. До якого географічного світу належать такі держави, як Ізраїль та Туреччина?
 а) Південна Азія; б) Південно-Західна Азія;
 в) Північна Африка-Південно-Західна Азія; г) Близький Схід.
88. До якого регіону Східноазійського географічного світу належить Японія?
 а) Південного Конуса; б) Сінцзянського регіону;
 в) Великих Курил; г) Джакотського трикутника.

89. До якого географічного світу належать такі держави, як Туреччина та Греція?
 а) Європейський світ; б) Західний світ;
 в) Середземноморський світ; г) належать до різних світів.
90. До якого географічного світу належать такі держави, як Куба та Мексика?
 а) Середня Америка; б) Центральна Америка;
 в) Латинська Америка; г) Південна Америка.
91. До якого географічного світу належать такі держави, як Алжир та Єгипет?
 а) Близький Схід; б) Північна Африка;
 в) Північна Африка–Південно-Західна Азія; г) належать до різних світів.
92. До якого географічного світу належать такі держави, як Бразилія та Колумбія?
 а) Америка; б) Південна Америка;
 в) Латинська Америка; г) належать до різних світів.
93. До якого географічного світу належать такі держави, як Швеція та Польща?
 а) Континентальна Європа; б) Європейський світ;
 в) Західна Європа; г) належать до різних світів.
94. До якого географічного світу належать такі держави, як Конго та ПАР?
 а) Північна Африка; б) Африканська Субсахара;
 в) Південна Африка; г) Африканська перехідна зона.
95. До якого географічного світу належать такі держави, як Монголія та Японія?
 а) Азія; б) Південно-Східна Азія;
 в) Східна Азія; г) належать до різних світів.
96. До якого географічного світу належать такі держави, як Іран та Єгипет?
 а) Північна Африка; б) Південно-Західна Азія;
 в) Північна Африка–Південно-Західна Азія; г) належать до різних світів.
97. До якого географічного світу належать такі держави, як Аргентина та Парагвай?
 а) Америка; б) Південна Америка;
 в) Латинська Америка; г) належать до різних світів.
98. До якого географічного світу належать такі держави, як Австралія, Нова Зеландія?
 а) Південний світ; б) Австралійський світ;
 в) Океанія; г) належать до різних світів.
99. До якого географічного світу належать такі держави, як США та Канада?
 а) Американський світ; б) Континентальна Америка;
 в) Північна Америка; г) належать до різних світів.
100. До якого географічного світу належать такі держави, як США та Мексика?
 а) Американський світ; б) Континентальна Америка;
 в) Північна Америка; г) належать до різних світів.
101. До якого географічного світу за Г. де Блієм та П. Муллером належить Росія?
 а) Європа; б) Азія;
 в) Євразія; г) правильна відповідь відсутня.
102. До якого географічного світу належать такі держави, як Індія та Індонезія?
 а) Азія; б) Південно-Східна Азія;
 в) Південна Азія; г) належать до різних світів.
103. До якого географічного світу належать такі держави, як Франція та Італія?
 а) Континентальна Європа; б) Європейський світ;
 в) Західна Європа; г) належать до різних світів.

104. Який з регіонів Європи має найбільшу кількість країн?
а) Західна Європа; б) Скандинавська Європа;
в) Східна Європа; г) Центральна Європа.
105. В якій державі мешкає в якості національного меншини окремих народ мусульманського віросповідання, маючи там свою автохтонну територію?
а) Румунія; б) Німеччина;
в) Франція; г) Україна.
106. Де мешкає такий доволі великий європейський народ без власної державності (не відмовляючись від неї), як валійці?
а) Іспанія; б) Франція;
в) Велика Британія; г) Німеччина.
107. Де мешкає такий доволі великий європейський народ без власної державності (не відмовляючись від неї), як баски?
а) Іспанія; б) Франція;
в) Велика Британія; г) Німеччина.
108. Де мешкає такий доволі великий європейський народ без власної державності (не відмовляючись від неї), як ельзасці?
а) Іспанія; б) Франція;
в) Велика Британія; г) Німеччина.
109. Де мешкає такий доволі великий європейський народ без власної державності (не відмовляючись від неї), як каталонці?
а) Іспанія; б) Франція;
в) Велика Британія; г) Німеччина.
110. Де мешкає такий доволі великий європейський народ без власної державності (не відмовляючись від неї), як провансальці?
а) Іспанія; б) Франція;
в) Велика Британія; г) Німеччина.
111. Який європейський народ є мусульманського віросповідання?
а) боснійці; б) хорвати;
в) греки; г) македонці.
112. Який європейський народ є мусульманського віросповідання?
а) хорвати; б) албанці;
в) греки; г) македонці.
113. Якою мовою розмовляють у Нідерландах?
а) німецькою; б) голландською;
в) валлонською; г) правильні відповіді: б) і в).
114. Якими мовами розмовляє більшість населення Європи?
а) романськими; б) індоєвропейськими;
в) уральськими; г) індокитайськими.
115. Мовами якої лінгвістичної сім'ї розмовляє меншість населення (кілька націй) Європейського географічного світу?
а) романськими; б) індоєвропейськими;
в) уральськими; г) індокитайськими.
116. У скількох європейських країнах державною є сербська мова?
а) двох; б) трьох;
в) чотирьох; г) п'ятьох.

117. У скількох європейських країнах державною є німецька мова?
 а) двох; б) трьох;
 в) чотирьох; г) п'ятьох.
118. Які регіони України мають найвищий рівень виявлених злочинців?
 а) Закарпатська та Івано-Франківська області; б) Запорізька і Луганська області;
 в) Одеська і Херсонська області; г) Полтавська і Вінницька області.
119. Які регіони України мають найнижчий рівень виявлених злочинців?
 а) Закарпатська й Івано-Франківська області; б) Запорізька і Луганська області;
 в) Одеська і Херсонська області; г) Полтавська і Вінницька області.
120. Які регіони України мають найвищий рівень зареєстрованої злочинності?
 а) Запорізька і Луганська області; б) Одеська і Херсонська області;
 в) Полтавська і Вінницька області; г) Закарпатська й Івано-Франківська області.
121. Які регіони України мають найнижчий рівень зареєстрованої злочинності?
 а) Запорізька і Луганська області; б) Закарпатська й Івано-Франківська області;
 в) Одеська і Херсонська області; г) Полтавська і Вінницька області.
122. Які регіони України донедавна вважалися благополучними щодо епідемії СНІДу, але втратили такий статус?
 а) Закарпатська й Івано-Франківська області; б) Одеська і Миколаївська області;
 в) Хмельницька і Черкаська області; г) Запорізька і Луганська області.
123. Які регіони України мають найнижчий рівень захворюваності на СНІД?
 а) Донецька і Дніпропетровська області; б) Закарпатська й Тернопільська області;
 в) Одеська і Херсонська області; г) Полтавська і Вінницька області.
124. Які регіони України мають найвищий рівень захворюваності на СНІД?
 а) Донецька і Дніпропетровська області; б) Закарпатська й Тернопільська області;
 в) Одеська і Херсонська області; г) Полтавська і Вінницька області.
125. Які регіони України мають найвищий рівень поширеності ВІЛ-інфекції?
 а) Одеська і Херсонська області; б) Закарпатська й Тернопільська області;
 в) Донецька і Дніпропетровська області; г) Полтавська і Вінницька області.
126. Які регіони України мають найнижчий рівень поширеності ВІЛ-інфекції?
 а) Донецька і Дніпропетровська області; б) Полтавська і Вінницька області;
 в) Одеська і Херсонська області; г) Закарпатська і Тернопільська області.
127. Який регіон України має найвищий рівень бідності?
 а) східний; б) південний;
 в) західний; г) правильна відповідь: б) і в).

128. Який регіон України має порівняно низький рівень бідності?
 а) східний; б) південний;
 в) західний; г) правильні відповіді б) і в).
129. Який регіон України має найнижчий рівень бідності?
 а) Закарпаття; б) м. Київ;
 в) Крим; г) м. Севастополь.
130. Яка місцевість України має високий рівень бідності?
 а) сільська; б) приморська;
 в) міські поселення; г) гірничовидобувна.
131. Де в Україні найвища частка українців у населенні регіону?
 а) Закарпаття; б) Крим;
 в) Донбас; г) Галичина.
132. Де в Україні найнижча частка українців у населенні регіону?
 а) Закарпаття; б) Крим;
 в) Донбас; г) Галичина.
133. Де в Україні найвища частка євреїв у населенні регіону?
 а) Закарпаття; б) Крим;
 в) Чернівецька область; г) м. Київ.
134. Де в Україні найвища частка росіян у населенні регіону?
 а) Закарпаття; б) Донбас;
 в) Крим; г) Галичина.
135. Де в Україні зосереджені спільноти національної меншини кримських татар?
 а) Закарпаття; б) Донбас;
 в) великі міста; г) Крим.
136. Де в Україні зосереджені спільноти румунської етнічної меншини?
 а) Буковина і Закарпаття; б) Закарпаття і Галичина;
 в) Буковина і Галичина; г) Передкарпаття.
137. Де в Україні зосереджені спільноти грецької етнічної меншини?
 а) Прикарпаття; б) Крим;
 в) Донбас; г) Волинь.
138. Де в Україні зосереджені спільноти угорської етнічної меншини?
 а) Одещина; б) Кіровоградщина;
 в) Полтавщина; г) Закарпаття.
139. Де в Україні зосереджені спільноти молдовської етнічної меншини?
 а) Закарпатська і Чернівецька області; б) Одеська і Чернівецька області;
 в) Одеська і Вінницька області; г) Одеська і Запорізька області.
140. Де в Україні зосереджені спільноти білоруської етнічної меншини?
 а) на Заході і Півночі; б) на Сході і Півдні;
 в) на Сході і в Центрі; г) на Заході і в Центрі.
141. Де в Україні зосереджені спільноти болгарської етнічної меншини?
 а) Закарпатська і Чернівецька області; б) Одеська і Чернівецька області;
 в) Одеська і Вінницька області; г) Одеська і Запорізька області.
142. Де в Україні зосереджені спільноти єврейської етнічної меншини?
 а) Буковина; б) Слобожанщина;
 в) Волинь; г) Крим.

143. Де в Україні зосереджені спільноти польської етнічної меншини?
 а) на Правобережжі; б) на Лівобережжі;
 в) на Півдні; г) на Півночі.
144. Де в Україні зосереджені спільноти російської етнічної меншини?
 а) на Заході і Півночі; б) на Заході і в Центрі
 в) на Сході і в Центрі; г) на Сході і Півдні.
145. Кримські татари в Україні – це:
 а) етнічна меншина; б) етнографічна меншина;
 в) національна меншина; г) конфесійна меншина.
146. Євреї в Україні – це:
 а) етнічна меншина; б) етнографічна меншина;
 в) національна меншина; г) конфесійна меншина.
147. Росіяни в Україні – це:
 а) етнічна меншина; б) етнографічна меншина;
 в) національна меншина; г) конфесійна меншина.
148. Понад 60% представників якого етносу в Україні вважають рідною мовою російську?
 а) кримські татари; б) поляки;
 в) білоруси; г) болгари.
149. Коли територіальні соціальні спільноти на території сучасної України перейшли до осілого способу життя?
 а) 7 тис. років тому; б) 14 тис. років тому;
 в) 21 тис. років тому; г) 28 тис. років тому.
150. За проф. О. Шаблієм, однією з ознак соціокультурної окремішності та єдності українського народу є:
 а) наявність самобутньої міфології; б) історична пам'ять народу;
 в) державна наступність; г) правильні відповіді а) і б).
151. За проф. О. Шаблієм, однією з ознак соціокультурної окремішності та єдності українського народу є:
 а) наявність самобутньої міфології; б) історична пам'ять народу;
 в) ментальність; г) всі вказані відповіді правильні.
152. За проф. О. Шаблієм, однією з ознак соціокультурної окремішності та єдності українського народу є:
 а) доцентрова київсько-дніпровська б) історична пам'ять народу;
 просторова орієнтація;
 в) державна наступність; г) правильна відповідь: а) і б).
153. Найвідоміші теорії походження української нації:
 а) трипільська, скіфська; б) трипільська, старослов'янська, поркська;
 в) трипільська, старослов'янська, г) трипільська, ранньослов'янська,
 русинська; “староруська”.
154. Коли досягла розквіту трипільська культура на території сучасної України?
 а) 1 тис. років до н.е.; б) 3 тис. років до н.е.;
 в) 5 тис. років до н.е.; г) 7 тис. років до н.е.
155. Ареал поширення трипільської культури обмежувався басейнами річок:
 а) Західний Буг, Дністер, Південний Буг; б) Дністер, Південний Буг, Дніпро;
 в) Південний Буг, Дніпро, Дон; г) Дніпро, Дон, Волга.

156. Коли сформувалася українська нація, згідно староруської теорії?
 а) IV-VI ст. н. е.; б) IX ст. н.е.;
 в) XIV ст. н. е.; г) правильної відповідь відсутня.
157. Які племена, на думку історика М. Грушевського та географа Ю. Полянського, є автохтонною основою українського етносу?
 а) скіфи; б) анти;
 в) трипільці; г) сармати.
158. Хто такі анти?
 а) одна із протестантських конфесій; б) противники соціального ладу;
 в) праслов'янське плем'я; г) правильної відповіді немає.
159. Коли існувала Антська держава на території сучасної України?
 а) X ст. до н. е; б) IV-VI ст. до н.е.;
 в) IV-VI ст. н. е; г) IX тис. років до н.е.
160. Який основний аргумент використовується у староруської теорії формування української нації?
 а) спільна культура; б) спільна релігія;
 в) спільна держава; г) спільна мова.
161. Яким (-ми) чинниками було зумовлене різке зростання частки росіян у советський період в Україні?
 а) русифікація українців та етнічних меншин; б) скорочення частки народів-сусідів;
 в) міграції; г) правильні відповіді: а) і в).

Рівень 2

1. Дайте визначення поняття “білінгвізм”.
2. Дайте визначення поняття “географічний світ”.
3. Дайте визначення поняття “мультикультуралізм”.
4. Дайте визначення поняття “соціальні негаразди”.
5. Дайте визначення терміна “етнічна асиміляція”.
6. Дайте визначення терміна “цивілізація”.
7. Етнічність, культура та релігія як передумова диференціації географічних світів.
8. Критерії виділення географічних світів Г. де Блієм та П. Муллером.
9. Назвіть передумови суспільної диференціації земної цивілізації.
10. Назвіть риси соціально-географічного простору Європи.
11. Назвіть та дайте визначення таксономічних одиниць поділу Землі (за Г. де Блієм та П. Муллером).
12. Осередок європейської цивілізації у Середньовіччі.
13. Особливості географічного поділу Земного світу (за Г. де Блієм та П. Муллером).
14. Особливості та наслідки релігійної ситуації в Південній Європі.
15. Особливості та наслідки релігійної ситуації в Північній Європі.
16. Особливості та наслідки релігійної ситуації в Прирейнській Європі.
17. Особливості та наслідки релігійної ситуації в Східній Європі.
18. Політика Європейського Союзу у сфері релігії.

19. Природне довкілля як передумова диференціації географічних світів.
20. Римська імперія як осередок європейської цивілізації.
21. Розміщення населення як передумова диференціації географічних світів.
22. Соціально-географічний простір Європи у Новий час.
23. Соціально-географічні наслідки деволоції у Європі.
24. Соціально-географічні наслідки уніфікації у Європі.
25. Соціально-географічні наслідки урбанізації у Європі.
26. Соціально-географічні риси Британської Європи.
27. Соціально-географічні риси Західної Європи.
28. Соціально-географічні риси Російського світу.
29. Соціально-географічні риси світу Австралія та Океанія.
30. Соціально-географічні риси світу Африканська Субсахара.
31. Соціально-географічні риси світу Південна Азія.
32. Соціально-географічні риси світу Південна Америка.
33. Соціально-географічні риси світу Південно-Східна Азія.
34. Соціально-географічні риси світу Північна Америка.
35. Соціально-географічні риси світу Північна Африка – Південно-Західна Азія.
36. Соціально-географічні риси світу Середня Америка.
37. Соціально-географічні риси світу Східна Азія.
38. Соціально-географічні риси Середземноморської Європи.
39. Соціально-географічні риси Скандинавської Європи.
40. Соціально-географічні риси Східної Європи.
41. Стародавня Греція як осередок європейської цивілізації.
42. Типи географічних світів за Г. де Блієм та П. Муллером.

ДОДАТКИ

Розвиток регіонів

Регіон	Населення, тис. осіб	Рівень урбанізації, %	Валовий регіона- льний продукт, млн грн	Валовий регіональний продукт, грн на 1 особу	Середньомісяч- на номінальна заробітня плата найманих працівників, грн
Україна	46143,7	68,2	720731	15619	1806
АР Крим	1967,3	62,4	20874	10610	1609
Вінницька	1660,0	48,6	15381	9266	1404
Волинська	1036,2	51,0	10072	9720	1380
Дніпропетровська	3374,2	83,4	71173	21093	1876
Донецька	4500,5	90,4	92093	20463	2015
Житомирська	1294,2	57,3	11127	8598	1404
Закарпатська	1243,4	36,8	10508	8451	1453
Запорізька	1821,3	76,5	33158	18206	1812
Івано-Франківська	1381,1	42,7	13916	10076	1543
Київська	1727,9	60,3	26221	15175	1852
Кіровоградська	1027,0	61,3	9989	9726	1428
Луганська	2331,8	86,5	32280	13843	1769
Львівська	2552,9	60,1	27987	10963	1570
Миколаївська	1195,8	67,4	14767	12349	1621
Одеська	2392,2	66,1	33116	13843	1633
Полтавська	1511,4	60,1	28355	18761	1661
Рівненська	1151,0	47,2	11180	9713	1523
Сумська	1184,0	66,7	12341	10423	1472
Тернопільська	1093,3	43,1	8276	7570	1313
Харківська	2782,4	79,6	43868	15766	1679
Херсонська	1099,2	60,9	9034	8219	1375
Хмельницька	1341,4	53,7	12339	9199	1429
Черкаська	1304,2	55,4	13656	10471	1459
Чернівецька	904,1	41,3	6672	7380	1402
Чернігівська	1121,3	61,4	11532	10284	1370
м. Київ	2765,5	100,0	135900	49141	3074
м. Севастополь	380,1	68,2	4916	12933	1726

Джерело: Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010. — С. 110, 178.

Захворюваність населення

Регіон	Всі хвороби, випадків на 100 000 населення	Хвороби системи кровообігу, випадків на 100 000 населення	Новоутворення, випадків на 100 000 населення	Захворювання організму, випадків на 100 000 населення	Захворюваність на активний туберкульоз, осіб на 100 000 населення	Захворювання нервової системи, випадків на 100 000 населення	Кількість відвідин за зміну амбулаторно-поліклінік закладів, відвідин на 10 000 населення
Україна	71585	5251	882	31484	35	1634	215
АР Крим	53677	4859	767	21080	41	630	172
Вінницька	85445	6104	887	40299	33	3031	155
Волинська	78554	4523	702	36532	32	2203	176
Дніпропетровська	85745	5841	1180	35108	50	1588	276
Донецька	61094	5632	852	23999	42	946	189
Житомирська	66970	3169	777	30766	44	1062	250
Закарпатська	67693	7350	643	28623	29	1608	212
Запорізька	57774	3058	839	27152	31	1049	202
Івано-Франківська	91518	6865	711	41293	32	2892	166
Київська	74358	4390	720	37326	32	1786	208
Кіровоградська	59122	4061	851	25850	48	948	282
Луганська	56113	3407	772	25077	43	756	220
Львівська	86393	5291	796	44620	32	2330	193
Миколаївська	63443	5866	959	26213	45	1029	194
Одеська	71963	6166	794	30315	37	2052	205
Полтавська	59130	4805	771	26511	27	847	246
Рівненська	79091	5181	732	31098	27	2355	234
Сумська	50683	3999	971	21404	22	796	233
Тернопільська	70546	4447	555	33584	28	1940	196
Харківська	77393	8546	1312	27979	30	2559	210
Херсонська	63362	5241	1034	23466	53	1278	197
Хмельницька	67393	5350	735	26364	27	2163	190
Черкаська	82602	5419	963	38499	30	1871	225
Чернівецька	74950	4768	563	37102	26	2117	187
Чернігівська	71238	4405	820	35218	34	1382	214
м. Київ	96307	4960	1265	46804	17	2061	300
м. Севастополь	59984	2604	1052	25624	31	868	192

Укладено на основі: Статистичні щорічники окремих регіонів України за 2009 р.

Екологічна ситуація

Регіон	Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стац. та пересув. джерел, кг на 1 особу	Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря автотранспорту, тис. т	Скидання забруднених зворотніх вод у поверхневі води, млн м ³
Україна	155,9	2420,3	2728
АР Крим	78,8	114,2	71
Вінницька	130,9	78,3	2
Волинська	61,2	49,4	4
Дніпропетровська	344,0	191,3	613
Донецька	391,0	206,7	615
Житомирська	61,9	56,3	8
Закарпатська	73,5	66,6	12
Запорізька	181,5	101,4	378
Івано-Франківська	215,9	53,9	19
Київська	167,3	165,9	30
Кіровоградська	72,7	52,5	30
Луганська	282,7	87,3	147
Львівська	104,4	134,5	60
Миколаївська	74,7	54,6	28
Одеська	80,3	136,2	188
Полтавська	133,2	85,9	7
Рівненська	53,4	40,5	28
Сумська	73,4	50,6	23
Тернопільська	59,1	39,8	3
Харківська	111,3	119,6	16
Херсонська	76,1	64,6	2
Хмельницька	68,4	60,9	3
Черкаська	94,7	71,2	11
Чернівецька	47,9	37,0	11
Чернігівська	86,9	49,0	26
м. Київ	100,0	236,8	366
м. Севастополь	54,2	15,3	27

Джерело: Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010. — С. 351–357.

Рекреація

Регіон	Санаторно-курортні й оздоровчі заклади, одиниць	Кількість місць у санаторно-курортних та оздоровчих закладах, одиниць	Кількість оздоровлених у санаторно-курортних та оздоровчих закладах, осіб
Україна	3073	461552	3591924
АР Крим	553	121116	1081163
Вінницька	30	5995	81340
Волинська	68	4169	38666
Дніпропетровська	158	21340	178348
Донецька	357	50177	300309
Житомирська	23	2769	23625
Закарпатська	61	6118	92046
Запорізька	201	31070	236249
Івано-Франківська	35	3653	52628
Київська	88	13586	70640
Кіровоградська	41	2727	29006
Луганська	92	6281	56598
Львівська	121	19796	279778
Миколаївська	163	26979	150463
Одеська	432	55611	306535
Полтавська	44	6406	81878
Рівненська	23	2873	30603
Сумська	28	3271	25353
Тернопільська	17	2075	16721
Харківська	96	12239	70041
Херсонська	236	36976	178165
Хмельницька	18	1943	23174
Черкаська	61	6656	45018
Чернівецька	12	1330	2310
Чернігівська	42	5043	21568
м. Київ	47	7118	88201
м. Севастополь	26	4235	31498

Джерело: Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010. — С. 312–314.

Релігійна ситуація

Region	Кількість релігійних громад ¹ , одиниць на 10 ⁰⁰⁰ осіб
Україна	4,1
АР Крим	2,4
Вінницька	7,0
Волинська	8,1
Дніпропетровська	1,7
Донецька	1,2
Житомирська	6,3
Закарпатська	8,3
Запорізька	2,2
Івано-Франківська	8,1
Київська	4,9
Кіровоградська	2,3
Луганська	1,4
Львівська	9,6
Миколаївська	3,1
Одеська	2,5
Полтавська	3,4
Рівненська	7,8
Сумська	3,2
Тернопільська	13,1
Харківська	1,1
Херсонська	3,7
Хмельницька	9,0
Черкаська	4,5
Чернівецька	6,5
Чернігівська	4,7
м. Київ	1,4

¹ Враховувалися громади п'яти традиційних церков України: УПЦ КП, УПЦ МП, УАПЦ, УГКЦ, РКЦУ.

Торгівля та сфера послуг

Регіон	Оборот роздрібної торгівлі, грн на 1 особу	Обсяг реалізованих послуг в цілому, грн на 1 особу
Україна	9881	4418
АР Крим	9439	4252
Вінницька	7839	1540
Волинська	8550	1940
Дніпропетровська	10582	3294
Донецька	9936	3360
Житомирська	7519	1169
Закарпатська	7931	1666
Запорізька	10993	2378
Івано-Франківська	8308	1528
Київська	9486	3592
Кіровоградська	7595	2690
Луганська	8091	1783
Львівська	8175	3928
Миколаївська	8929	3055
Одеська	10569	8111
Полтавська	8787	2095
Рівненська	7124	1878
Сумська	7427	1640
Тернопільська	6719	1107
Харківська	11992	3418
Херсонська	8472	2344
Хмельницька	8359	1135
Черкаська	7925	1680
Чернівецька	7600	1334
Чернігівська	7472	1444
м. Київ	22477	22195
м. Севастополь	12818	3863

Джерело: Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 2. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010. — С. 290, 296.

Культурна й освітня інфраструктура України

Регіон	Кількість масових та універсальних бібліотек, одиниць на 10 000 осіб	Кількість місць у закладах культури клубного типу, місць на 100 осіб	Кількість загально-освітніх навчальних закладів, одиниць на 10 000 осіб	Кількість вищих навчальних закладів, одиниць на 1 млн осіб
Україна	4,5	10	4,5	19,1
АР Крим	4,1	10	3,2	16,8
Вінницька	6,3	21	6,1	13,9
Волинська	5,5	14	7,7	15,4
Дніпропетровська	2,5	5	3,2	17,5
Донецька	2,3	5	2,7	19,3
Житомирська	7,4	19	6,7	17,0
Закарпатська	4,1	8	5,7	14,5
Запорізька	3,2	8	3,6	17,0
Івано-Франківська	5,6	12	5,5	21,0
Київська	5,3	12	4,6	13,9
Кіровоградська	5,9	18	5,8	21,4
Луганська	3,3	6	3,2	16,7
Львівська	5,4	10	5,8	20,8
Миколаївська	4,4	13	5,2	13,4
Одеська	3,8	8	4,1	17,1
Полтавська	5,5	16	5,4	15,2
Рівненська	5,0	12	6,3	14,8
Сумська	5,2	15	5,3	12,7
Тернопільська	8,5	18	8,3	18,3
Харківська	4,8	7	3,4	26,2
Херсонська	9,3	11	5,2	19,1
Хмельницька	7,2	23	7,7	14,9
Черкаська	5,8	18	5,4	13,8
Чернівецька	4,5	11	5,0	18,8
Чернігівська	6,7	18	6,4	19,6
м. Київ	0,5	0,5	1,9	40,9
м. Севастополь	1,7	3	1,9	23,7

Джерело: Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010. — С. 290–326.

Країни світу за географічними світами¹

Країна	Площа , тис. км ²	Населен- ня, 2010 р., тис. осіб	Валовий внутрішній продукт, 2009 р. млрд. дол. США	Релігійний склад. населення, %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
<i>Південна Азія</i>				
Бангладеш	144	149 879,0	89,4	Іслам – 83, індуїзм – 16
Бутан	47	695,8	1,2	Буддизм – 70, індуїзм – 24, іслам – 5
Індія	3288	1 192 830,0	1 310,2	Індуїзм – 83, іслам – 13
Мальдіви	0,3	317,3	1,5	Іслам (суніти) – 100
Непал	147	28 585,0	12,5	Індуїзм – 90, буддизм – 5, іслам – 3
Пакистан	796	171 586,0	162,0	Іслам – 97 (суніти – 77, шіїти – 20)
Шрі-Ланка	66	20 410,0	42,0	Буддизм – 70, індуїзм – 15, християнство – 8, іслам – 7
<i>Східна Азія</i>				
Гонконг (Китай)	1,1	7 061,2	215,4	
Китай	9597	1 341	4 985,0	Конфуціанство – 20, буддизм – 6, даосизм – 2
Корея Південна	99	48 501,0	832,5	Буддизм – 74, протестантизм – 38, католицизм – 11, конфуціанство – 3

¹ Укладено на основі розподілу країн за географічними світами запропонованого Г. де Блієм та П. Муллером і представлено у праці *Блій Г. де. Географія : світи, регіони, концепти* : [пер. з англ.; передмова та розділ “Україна” О. І. Шаблія] / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій. — К. : Либідь, 2004.

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Корея Північна	121	23 991,0	-	Традиційні вірування – 16, чхондоге – 14, буддизм – 2, атеїсти – 68
Макао (Китай)		542,2	...	
Монголія	1567	2 787,5	4,2	Переважає буддизм, іслам
Тайвань	362	23 157,2	...	
Японія	378	127 390,0	5 068,0	Синтоїзм – 76, буддизм – 16
<i>Південно-Східна Азія</i>				
Бруней	6	407,0	...	Іслам – 63, буддизм – 14, християнство – 10
В'єтнам	332	86 930,0	90,1	Буддизм – 55, католицизм – 7, іслам – 1
Індонезія	1919	237 556,4	540,3	Іслам – 87, християнство – 10, індуїзм – 2, буддизм – 1
Камбоджа	181	13 395,7	9,9	Буддизм – 88, іслам – 2
Лаос	237	6 230,2	5,9	Буддизм – 85, християнство – 2
Малайзія	330	28 250,5	193,1	Іслам – 53, буддизм і конфуціанство – 30
М'янма	677	50 496,0	...	Буддизм – 89, іслам – 4
Сінгапур	0,6	5 076,7	182,2	Буддизм – 30, християнство – 20, іслам – 17
Східний Тимор	14,9	1 171,0	0,6	Анімізм, католицизм, іслам (суніти)
Таїланд	513	67 070,0	263,8	Буддизм – 95
Філіппіни	300	94 013,2	161,1	Католицизм – 83, протестантизм – 9, іслам – 5
<i>Північна Африка – Південно-Західна Азія</i>				
Афганістан	652	29 117,0	11,8	Іслам – 99 (суніти – 84, шиїти – 15)
Бахрейн	1	807,0	20,6	Іслам – 85, християнство – 8
Ємен	528	22 492,0	26,3	Іслам – 97 (суніти – 55, шиїти – 42)
Ізраїль	21	7 683,9	195,4	Іудаїзм – 85, іслам – 13, християнство – 2
Ірак	438	31 467,0	65,8	Іслам – 97 (шиїти – 63, суніти 34)
Іран	1633	75 078,0	331,0	Іслам – 99 (шиїти – 95, суніти – 4)

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Йорданія	89	6 472,0	25,1	Іслам – 95, християнство – 5
Казахстан	2717	16 417,0	115,3	Іслам – 43
Катар	11	1 696,6	98,3	Іслам (суніти) – 86, індуїзм – 10, християнство – 4
Киргизстан	199	5 418,3	4,6	Іслам – 65, православ'я
Кувейт	18	3 051,0	148,0	Іслам – 92, християнство – 6
Ліван	10	4 255,0	34,5	Іслам (шіїти) – 57, християнство (мароніти) – 43
Об'єднані Арабські Емірати	84	4 707,0	230,3	Іслам – 96, (суніти – 77, шіїти – 19)
Оман	212	2 694,1	46,1	Іслам – 86 (у т. ч. ібадитський – 75), індуїзм – 14
Палестинські Території	6,3	3 935,2	-	Іслам (суніти)
Саудівська Аравія	2150	27 137,0	369,2	Іслам – 99 (суніти – 85, шіїти – 14)
Сірія	185	20 889,0	52,2	Іслам – 90, християнство – 10
Таджикистан	143	7 075,0	5,0	Іслам – 90 (суніти – 85, шіїти – 5)
Туреччина	775	72 561,3	614,6	Іслам – 99
Туркменістан	488	5 177,0	20,0	Іслам – 85, православ'я – 10
Узбекистан	447	27 794,0	32,1	Іслам – 88, православ'я
Алжир	2382	36 300,0	140,6	Іслам – 99, християнство та іудаїзм – 1
Єгипет	1001	79 662,0	188,4	Іслам – 94
Лівія	1760	6 546,0	62,3	Іслам – 97
Марокко	47	32 035,0	91,4	Іслам – 99
Туніс	164	10 439,6	39,6	Іслам – 98, християнство – 1
<i>Північна Америка</i>				
Канада	9971	34 323,0	1 336,1	Католицизм – 46, протестантизм – 30
США	9364	311 898,0	14 119,0	Протестантизм – 56, католицизм – 28, іудаїзм – 2
<i>Середня Америка</i>				
Антигуа і Барбуда	0,4	89,0	1,1	Протестантизм – 87, католицизм – 10
Антильські Острови	0,8	15,2	...	Католицизм
Багамські Острови	14	353,7	7,2	Протестантизм – 76, католицизм – 19

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Барбадос	0,4	257,0	3,6	Протестантизм – 94, католицизм – 5
Беліз	23	333,2	1,4	Християнство – 87
Гаїті	28	10 085,2	6,5	Католицизм – 80, протестантизм – 16
Гваделупа	1,7	405,0	...	Католицизм
Гватемала	109	14 361,7	37,3	Католицизм – 99
Гондурас	112	7 616,0	14,3	Католицизм – 97
Гренада	0,3	104,0	0,6	Католицизм – 68, протестантизм – 32
Домініка	0,7	67,0	0,4	Католицизм – 77, протестантизм – 15
Домініканська Республіка	49	9 884,4	46,8	Католицизм – 95
Коста-Ріка	51	4 563,5	29,2	Католицизм – 95
Куба	111	11 239,2	62,7	Католицизм – 85
Мартініка	1,1	398,0	0,3	Католицизм – 88
Мексика	1958	112 322,8	874,8	Католицизм – 89, протестантизм – 6
Нікарагуа	130	5 822,0	6,1	Католицизм – 95
Панама	76	3 405,8	24,7	Католицизм – 93
Пуерто-Ріко	9	3 725,8	74,9	Католицизм – 75, протестантизм – 5
Сальвадор	21	6 194,0	21,1	Католицизм – 75
Сент-Вінсент і Гренадіни	0,4	109,0	0,6	Протестантизм – 62, католицизм – 19
Сент-Кітс і Невіс	0,4	52,0	0,5	Протестантизм – 85, католицизм – 10
Сент-Люсія	0,6	174,0	0,9	Католицизм – 90
Тринідад і Тобаго	5	1 317,7	21,2	Християнство – 58, індуїзм – 30, іслам – 8
Ямайка	11	2 730,0	12,1	Християнство – 60
<i>Південна Америка</i>				
Аргентина	2780	40 091,4	309,6	Католицизм – 90, іудаїзм – 2
Болівія	1099	10 426,2	17,3	Католицизм – 95
Бразилія	8547	190 732,7	1 573,4	Католицизм – 90
Венесуела	912	29 073,0	326,1	Католицизм – 96, протестантизм – 2

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Гайана	215	784,9	1,2	Християнство – 57, індуїзм – 33, іслам – 9
Гвіана	90	182,0	...	Католицизм – 78, протестантизм – 4
Еквадор	284	14 313,0	57,3	Католицизм – 95
Колумбія	1139	45 802,0	234,0	Католицизм – 95
Парагвай	407	6 460,0	14,2	Католицизм – 90
Перу	1285	29 461,9	130,3	Католицизм – 95
Сурінам	163	524,0	3,0	Католицизм – 48, індуїзм – 27, іслам – 20
Уругвай	177	3 356,6	31,5	Католицизм – 66, протестантизм – 2, іудаїзм – 2
Чілі	757	17 178,7	163,7	Католицизм – 89, протестантизм – 11
<i>Африканська Субсахара</i>				
Ангола	1247	18 993,0	75,5	Католицизм і протестантизм – 64, традиційні вірування – 34
Бенін	113	8 778,6	6,7	Традиційні вірування – 70, іслам – 15, християнство – 15
Ботсвана	582	1 800,1	11,8	Традиційні вірування – 50, християнство – 50
Буркіна Фасо	274	15 731,0	8,1	Традиційні вірування – 65, іслам – 25, християнство – 10
Бурунді	28	8 519,0	1,3	Християнство – 68, традиційні вірування – 32
Габон	268	1 501,0	11,1	Християнство – 96, іслам – 2
Гамбія	11	1 751,0	0,7	Іслам – 85, християнство – 9, традиційні вірування – 6
Гана	239	23 951,5	26,2	Традиційні вірування – 38, іслам – 30, християнство – 24
Гвінея	246	10 324,0	4,1	Іслам – 85, християнство – 8, традиційні вірування – 7
Гвінея-Бісау	36	1 647,0	0,8	Традиційні вірування – 54, іслам – 38, християнство – 8

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Демократична Республіка Конго	2345	67 827,0	10,6	Християнство – 70, традиційні вірування – 20, іслам – 10
Джібуті	23	879,0	1,0	Іслам – 87
Екваторіальна Гвінея	28	693,0	10,4	Християнство – 89
Ерїтрея	118	5 224,0	1,9	Християнство – 45, іслам – 45
Ефіопія	1104	79 455,6	28,5	Іслам – 43, християнство – 37, традиційні вірування
Замбія	753	13 257,0	12,7	Християнство – 63, традиційні вірування – 35
Західна Сахара	2521	530,0	...	Іслам – 85
Зімбабве	391	12 644,0	...	Синкретизм – 50 (християнство – 26, традиційні вірування – 24)
Кабо-Верде	4	491,6	1,5	Католицизм – 98, протестантизм – 2
Камерун	475	19 406,1	22,2	Традиційні вірування – 51, християнство – 33, іслам – 16
Кенія	580	38 610,1	29,4	Християнство – 66, традиційні вірування – 26
Коморські острови	2	691,0	0,5	Іслам – 86, католицизм – 14
Конго	342	3 759,0	9,6	Католицизм – 50, традиційні вірування – 48
Кот-д'Івуар	320	21 571,0	23,3	Традиційні вірування – 63, іслам – 25, християнство – 12
Лесото	30	2 084,0	1,6	Християнство – 93
Ліберія	111	4 102,0	0,9	Традиційні вірування – 70, іслам – 20, християнство – 10
Маврікій	1,9	1 280,9	8,6	Індуїзм – 52, католицизм – 26, іслам – 17
Мавританія	1026	3 366,0	3,0	Іслам – 100
Мадагаскар	587	20 146,0	9,1	Традиційні вірування – 52, християнство – 41, іслам – 7
Майотта	0,4	194,0	1,1	Іслам – 97 (суніти)
Малаві	118	15 692,0	5,0	Християнство – 66, традиційні вірування – 18

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Малі	1240	14 517,2	9,0	Іслам – 80, традиційні вірування – 18, християнство – 2
Мозамбік	802	22 416,9	9,8	Традиційні вірування – 60, християнство – 30, іслам – 10
Намібія	824	2 212,0	9,3	Християнство – 90
Нігер	1267	15 203,8	5,4	Іслам – 85, традиційні вірування – 14
Нігерія	924	158 259,0	173,0	Іслам – 50, християнство – 40, традиційні вірування – 10
Південно-Африканська Республіка	1221	49 991,3	285,4	Протестантизм – 55, католицизм – 9, індуїзм – 1, іслам – 1
Реюньйон	2,5	784,0	...	Католицизм – 88
Руанда	26	10 412,8	5,1	Християнство – 74, традиційні вірування – 25
Сан-Томе і Принсіпі	1	165,0	0,2	Католицизм – 90
Свазіленд	17	1 202,0	3,0	Християнство – 60, традиційні вірування – 40
Сейшельські Острови	0,45	86,5	0,7	Католицизм – 90
Сенегал	197	12 861,0	12,8	Іслам – 92, традиційні вірування – 6, християнство – 2
Сомалі	638	9 359,0	...	Іслам (суніти) – 99
Судан	2506	43 192,0	54,7	Іслам – 70, традиційні вірування – 20, християнство – 5
Сьєрра-Леоне	72	5 836,0	1,9	Традиційні вірування – 52, іслам – 40, християнство – 8
Танзанія	945	43 187,8	21,6	Традиційні – 42, іслам – 31, християнство – 27
Того	57	6 780,0	2,9	Традиційні вірування – 70, християнство – 20, іслам – 10
Уганда	241	31 800,0	16,0	Християнство – 66, традиційні вірування – 18, іслам – 16
Центрально-африканська Республіка	623	4 506,0	2,0	Християнство – 50, традиційні вірування – 27, іслам – 15

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Чад	1284	11 506,0	6,8	Іслам – 44, християнство – 33, традиційні вірування – 23
<i>Європа</i>				
Австрія	84	8 396,8	381,1	Католицизм – 85, протестантизм – 6
Албанія	29	3 195,0	12,0	Іслам – 70, православ'я – 20, католицизм – 10
Андорра	0,5	84,1	3,7	Католицизм – 84
Бельгія	31	10 827,5	471,2	Католицизм – 75
Болгарія	111	7 528,1	48,7	Православ'я – 82, іслам – 16
Боснія та Герцеговина	51	3 843,1	17,0	Іслам – 40, православ'я – 31
Ватикан	0,044	0,8	0,3	Католицизм – 100
Велика Британія	245	61 792,0	2 174,5	Протестантизм – 52, католицизм – 9, іслам – 3
Гренландія	2130	16,6	1,7	
Греція	132	11 306,2	329,9	Православ'я – 98, іслам – 1
Данія	43	5 557,7	310,0	Лютеранство – 91
Естонія	45	1 340,1	19,1	Лютеранство – 98
Ірландія	70	4 470,7	227,2	Католицизм – 93, протестантизм – 5
Ісландія	103	318,2	12,1	Лютеранство – 96, інші християнські конфесії – 3
Іспанія	506	46 122,2	1 460,3	Католицизм – 99
Італія	301	60 494,6	2 112,8	Католицизм – 99
Кіпр	9	801,9	24,9	Православ'я – 77, іслам – 18
Латвія	62	2 231,1	26,2	Лютеранство – 85, інші християнські конфесії – 15
Литва	65	3 249,4	37,2	Католицизм – 87, православ'я – 10
Ліхтенштейн	0,16	35,9	5,0	Католицизм – 87, протестантизм – 8
Люксембург	3	502,1	52,3	Католицизм – 97
Македонія	26	2 048,6	9,2	Християнство – 80, іслам – 20
Мальта	0,3	416,3	7,5	Католицизм – 98
Молдова	34	3 563,8	5,4	Православ'я – 98

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Монако	0,002	33,0	6,9	Католицизм – 95
Нідерланди	41	16 641,8	792,1	Католицизм – 36, протестантизм – 27
Німеччина	357	81 802,0	3 330,0	Протестантизм – 45, католицизм – 37
Норвегія	324	4 932,1	381,8	Протестантизм – 88, інші християнські конфесії – 12
Польща	323	38 092,0	430,1	Католицизм – 95, інші християнські конфесії
Португалія	92	10 636,9	232,9	Католицизм – 97, протестантизм – 1
Румунія	238	21 466,2	161,1	Православ'я – 70, католицизм – 6, протестантизм – 6
Сан-Маріно	0,06	31,9	1,9	Католицизм – 96
Сербія	102	9 856,0	43,0	Православ'я і католицизм – 65, іслам – 19
Словаччина	49	5 429,8	87,6	Католицизм – 80, протестантизм – 12
Словенія	20	2 049,5	48,5	Католицизм – 96, іслам – 1
Угорщина	93	10 014,3	129,0	Католицизм – 68, протестантизм – 25
Україна	604	45 808,9	113,5	Православ'я – 68, греко-католицизм – 19, католицизм, протестантизм, іудаїзм
Фінляндія	338	5 377,0	238,0	Лютеранство – 89, православ'я – 1
Франція	552	65 447,4	2 649,4	Католицизм – 90, протестантизм – 2, іудаїзм – 1, іслам
Хорватія	57	4 435,1	63,0	Католицизм – 77, православ'я – 11, протестантизм – 1, іслам – 1
Чехія	79	10 515,8	190,3	Католицизм – 44, протестантизм – 6, інші християнські конфесії
Чорногорія	13,8	642,0	4,1	
Швейцарія	41	7 782,9	491,9	Католицизм – 48, протестантизм – 44
Швеція	450	9 412,9	406,1	Лютеранство – 94, католицизм – 2
<i>Росія</i>				
Азербайджан	87	8 997,4	43,0	Іслам – 92, православ'я – 7
Білорусь	208	9 484,3	49,0	Православ'я – 60, католицизм – 8
Вірменія	30	3 254,3	8,7	Вірменська Апостольська Церква – 90, інші християнські конфесії та іслам – 10

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Грузія	70	4 436,0	10,7	Грузинська православна церква – 70, Російська православна церква – 10
Росія	17075	141 927,3	1 231,9	Православ'я – 80, іслам, іудаїзм
<i>Австралійський світ</i>				
Австралія	7741	22 535,0	924,8	Протестантизм – 60, католицизм – 26
Нова Зеландія	271	4 396,3	126,7	Протестантизм – 62, католицизм – 18
<i>Тихоокеанський світ</i>				
Вануату	12	246,0	0,6	Протестантизм – 77, католицизм – 15, традиційні вірування – 8
Ґуам	0,6	180,0	...	Католицизм – 85
Кірібаті	0,8	100,0	0,1	Католицизм – 53, протестантизм – 40
Маршаллові Острови	0,2	54,3	0,2	Протестантизм – 50, католицизм – 15
Науру	0,02	10,0	...	Християнство – 95
Нова Каледонія	19,1	230,0	3,3	Католицизм – 59, іслам – 3
Палау	0,5	21,0	0,2	Християнство – 70, традиційні вірування – 30
Папуа-Нова Гвінея	463	6 888,0	7,9	Християнство – 66, традиційні вірування – 34
Самоа	2,8	187,0	0,5	Протестантизм – 74, католицизм – 26
Соломонові Острови	29	530,7	0,7	Християнство – 91
Тонга	0,7	104,0	0,3	Протестантизм – 82, католицизм – 18
Тувалу	0,02	10,0	...	Протестантизм – 97
Федеративні Штати Мікронезії	0,7	107,8	0,3	Католицизм – 50, протестантизм – 48
Фіджі	18	854,0	2,8	Християнство – 52, індуїзм – 38, іслам – 8
Французька Полінезія	4	260,0	...	Протестантизм – 47, католицизм – 39

Укладено на основі: Атлас вчителя : [відп. ред. В. В. Молочко]. — К. : ДНВП “Картографія”, 2010. — 328 с.; Gross domestic product 2009 / World Development Indicators database World Bank [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/GDP.pdf>; List of countries by population in 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://wapedia.mobi/en/List_of_countries_by_population.

Децентралізація Франції

Франція найбільш централізована держава Європи. Протягом декількох століть вона провадила політику “один народ – одна держава”. Проте в середині держави виокремлюються субрегіони:

Оксітанія: охоплює землі на півдні Франції (Прованс, Овернь, Лангедок); корінні мешканці розмовляють на оксітанській (або провансальській) мові, яка близька до каталонської; мова подібна до французької, тому відбувається швидка асиміляція з французами зберігаючи заледве помітний акцент; мова має статус регіональної та вивчається в школах; є місцева партія “Партія Оксітанії”, яка увійшла в представлений в Європарламенті “Європейський вільний альянс”; активні сепаратистські рухи відсутні, питання від’єднання від Франції не ставиться;

Південна Фландрія: охоплює територію Нор-Па-де-Кале; корінні мешканці фламандці в кількості близько 250 тис. осіб; переважає фламандська мова, яка збережена й активно використовується на побутовому рівні; наявна співпраця з фламандськими об’єднаннями Бельгії; популяризується думка про входження

Південної Фландрії у склад створеної Фландрії;

Руссільйон: охоплює однойменний регіон на півдні Франції; корінні мешканці каталонці в кількості близько 250 тис. осіб; місцеві громади активно співпрацюють з представниками каталонців в Іспанії; наявні сепаратистські організації; підтримується серед мешканців думка про входження субрегіону у склад відновленої Каталонії;

Ельзас та Лотарингія: охоплюють однойменні регіони; споконвіків є зерном розбрату між Францією та Німеччиною; населення в кількості близько 3 млн осіб розмовляє на діалекті німецької мови; наявне сепаратистське об'єднання “Перш за все Ельзас”, його прихильники виступають за створення окремої однойменної держави; не висувають ідей приєднання до Німеччини; підтримують думку, що відновленню незалежного Ельзасу перешкоджають вихідці з Африки та Азії до яких мають упереджене та вороже ставлення;

Бретань: корінні мешканці бретонці, мова яких належить до кельтської групи й близька до ірландської; корінною мовою володіє не більше 200 тис. осіб з 3 млн жителів субрегіону; мова популяризується, має статус регіональної та викладається в школах, на ній друкуються місцеві газети; незважаючи на виникнення в 1990 р. радикального об'єднання “Бретонська революційна армія”, радикальні ідеї не знайшли схвалення у бретонців, які вважають себе “оберігачами Франції”;

Північна Басконія: охоплює територію на південному-заході Франції в районі регіону Аквітанія (найбільші центри – міста Байонна і Біарріц); корінні мешканці – баски в кількості 150 тис. осіб; місцеві жителі підтримують ідею створення незалежної Басконії (на основі Північної (Франція) та Південної (Іспанія) Басконій); здійснюється активна співпраця з сепаратистськими об'єднаннями басків Іспанії;

Корсіка: населення розмовляє на мові, яка є діалектом італійської; діє “Фронт національного визволення Корсіки”, який має радикальне спрямування та вчинює терористичні акти на регіональному рівні; про незалежність від Франції розмови не йдуть, добиваються автономії, та надання місцевій мові офіційного статусу.

Укладено на основі: Региональные и сепаратистские движения в странах Южной Европы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.apn.ru/publications/article19822.htm>; Европейский сепаратизм: беспокойная Франция [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://eastwest-review.com/rus/article/evropeiskii-separatizm-bespokoynaya-frantsiya>

Децентралізація Іспанії

Галісія: площа – 29 574 км²; населення – 2,8 млн. осіб, розмовляють на галісійській мові, яка входить до групи романських мов, але підтримують традиції кельтської культури; *історія* – Галісія стала частиною Іспанії 1072 р. внаслідок передачі прав на неї кастильському монархові Альфонсу VI. На сьогодні мешканці регіону не виступають активно за відокремлення від Іспанії: сепаратистські тенденції підтримує не більше 1% населення регіону; *ВВП на душу населення* – 17 280 євро, нижче середньоіспанського, на рівні Словенії. У м. Віго розташований найбільший риболовецький порт у світі, офіс Європейської агенції з контролю рибальства, виробляють автомобілі Citroen. Міста Феррол і Віго є центрами суднобудування. Місто Артейшо, яке неподалік Коруньї – один із найбільших в Європі виробників текстилю; *національні риси* – над галісійцями в Іспанії підсміюються, бо вважають їх простакуватими;

Країна Басків: площа – 7 234 км²; населення – 2 155 млн осіб, розмовляють на баскській мові, яка визнана офіційною мовою автономної області; *історія* – Країна Басків стала частиною Іспанії в 1199 р., коли кастильці завоювали її основну (західну) частину. В 1978 р. отримала широку автономію в складі Іспанії (наприклад, має власну поліцію відому як ерзайнц). В 1959 р. створена ЕТА – баскська терористична організація, в результаті діяльності якої загинуло понад 800 осіб. Організація функціонує по сьогодні, її візитною картою є вчинення міських погромів обов'язково із розбиванням вітрин магазинів, підпалом автомобілів та нападами на місцеву поліцію. Серед самих басків немає єдності в думці щодо відділення від Іспанії: прихильники правих підтримують ідею відокремлення, а прихильники лівих (аберцали) її засуджують; *ВВП на душу населення* – 31 110 євро, найвищий у Іспанії, дорівнює швейцарському. Міста

Біскайя та Гіпускоа – центри машино- та приладобудування. Столиця області, м. Вікторія Гастейз – центр літакобудування. Розташована в області Мандрагорська корпорація – найбільший у світі кооператив, який діє за принципом самоврядування; *національні риси* – над басками в Іспанії сміються за хвалькуватість та жорстке дотримання католицьких приписів.

Каталонія: *площа* – 32 114 км²; *населення* – 7,5 млн осіб, розмовляють на каталонській мові, яка має статус офіційної мови автономної області; *історія* – Каталонію приєднали до Іспанії в 1714 р. після війни за іспанську спадщину. Характерні активні сепаратистські тенденції в основу яких покладена ідея відновлення “Каталонської країни” на базі земель Каталонії й Валенсії (Іспанія) та Руссільйон (Франція). За результатами соціологічних опитувань 2010 р. 80% каталонців підтримують ідею відокремлення від Іспанії; *ВВП на душу населення* – 30 700 євро (в цілому по Іспанії – 22 486 євро), приблизно такий як у Великій Британії та Австрії. Чверть ощадних банків Іспанії каталонські. У Марторелі, передмісті Барселони, розташований автомобільний завод SEAT. Каталонський ВВП складає 20% від загальноіспанського. В цілому область складає 6% площі Іспанії та 15,9% населення; *національні риси* – каталонців в Іспанії вважають скупими і практичними.

Укладено на основі: Ідею незалежності Каталонії називають фашистським проектом // Країна. — №23 (26). — 2010. — С. 20–23.; Региональные и сепаратистские движения в странах Южной Европы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.apn.ru/publications/article19822.htm>

Децентралізація Бельгії

Фландрія: площа – 13 522 км²; населення – 6,5 млн осіб. Розмовляють фламандською мовою, яка належить до західної підгрупи германських мов. Фламандська переважає і на офіційному рівні. 75% періодичних видань та книг на території Бельгії друкується фламандською мовою, її знання є обов'язкове при усиновленні дітей; *релігія* – переважає протестантизм; *освіта* – у школах обов'язкове є вивчення французької, голландської, німецької та англійської мов. На вибір вивчають латинську, грецьку, іспанську чи польську мову; *культура* – притаманні значні запозичення із Нідерландів; *господарство* – на момент створення Бельгії (1830 р.) була переважно сільськогосподарським регіоном і відставала у розвитку від Валлонії. На сьогодні із-за розвитку видавничої справи, рекреаційно-туристичної діяльності, індустрій хай-теку, торгівлі (м. Антверпен – світовий центр продажу алмазів) Фландрія суттєво випереджує Валлонію в економічному розвитку; *тенденції децентралізації* – пересічні фламандці виступають проти фінансових дотацій Валлонії. Діє сепаратистська партія “N-VA”, яка пропагує ідею перетворення Бельгії із федерації в конфедерацію з наступним відокремленням Фландрії в окрему державу. Згідно соціологічних досліджень 32% (2010 р.) фламандців підтримували ідею відокремлення регіону.

Валлонія: площа – 16 844 км²; населення – 4 млн осіб. У побуті та на офіційному рівні користуються французькою мовою; *релігія* – переважає католицизм; *освіта* – у школах обов'язковим є вивчення французької мови, на вибір вивчають голландську чи англійську; *культура* – притаманні значні інкультурації із Франції; *господарство* – на момент створення Бельгії, Валлонія

випереджала за розвитком Фландрію. На її території були поклади залізної руди й вугілля, що зумовили розвиток металургії з центром у м. Льєж. На сьогодні металургійна галузь, як і вугільна, перебуває у занепаді. Регіон характеризується високими показниками безробіття, яке в окремих районах сягає 20% (2010 р.). Кошти із Фландрії надходять у Валлонію для підтримки економіки; *тенденції децентралізації* – валлонці не висувають вимог від'єднання від Фландрії, проте відчувають тиски на побутовому рівні: фламандці надають перевагу продавати житло тільки фламандцям, при працевлаштуванні у Фландрії обов'язковим є знання фламандської мови. Соціологічні дослідження проведені в 2010 р. показали, що у Франції 38% населення не проти приєднання до країни Валлонії у разі розпаду Бельгії.

Укладено на основі: Бельгія готується до поділу країни // Країна. — №37(40). — 2010. — С. 20–23.; Бельгія готова к распаду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euromag.ru/belgium/1386.html>; Crisis in Belgium: If Flanders Secedes Wallonia Disintegrates [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.brusselsjournal.com/node/2433>

Захворюваність на ВІЛ / СНІД

Регіон	ВІЛ-інфіковані встановлені вперше у 2009 р., осіб	Рівень ВІЛ-інфікованості, 2007 р., вперше встановлених осіб на 100 тис. населення	Рівень захворюваності на СНІД, 2007 р., вперше встановлених осіб на 100 тис. населення
Україна	19860	38	10
АР Крим	1118	49	11
Вінницька	323	20	7
Волинська	262	20	8
Дніпропетровська	3626	78	21
Донецька	4061	83	27
Житомирська	345	20	6
Закарпатська	50	3	0
Запорізька	501	25	7
Івано-Франківська	117	7	1
Київська	730	36	12
Кіровоградська	254	26	5
Луганська	610	23	7
Львівська	462	10	3
Миколаївська	1130	97	27
Одеська	1568	71	8
Полтавська	409	25	7
Рівненська	240	14	3
Сумська	214	15	1
Тернопільська	105	11	4
Харківська	557	16	3
Херсонська	591	49	6
Хмельницька	263	18	4
Черкаська	391	28	12
Чернівецька	99	7	4
Чернігівська	483	31	5
м. Київ	1096	43	10
м. Севастополь	255	60	21

Джерело: Статистичний щорічник України за 2009 рік : [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010. — С. 468. Регіони України : [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2008.

Злочинність

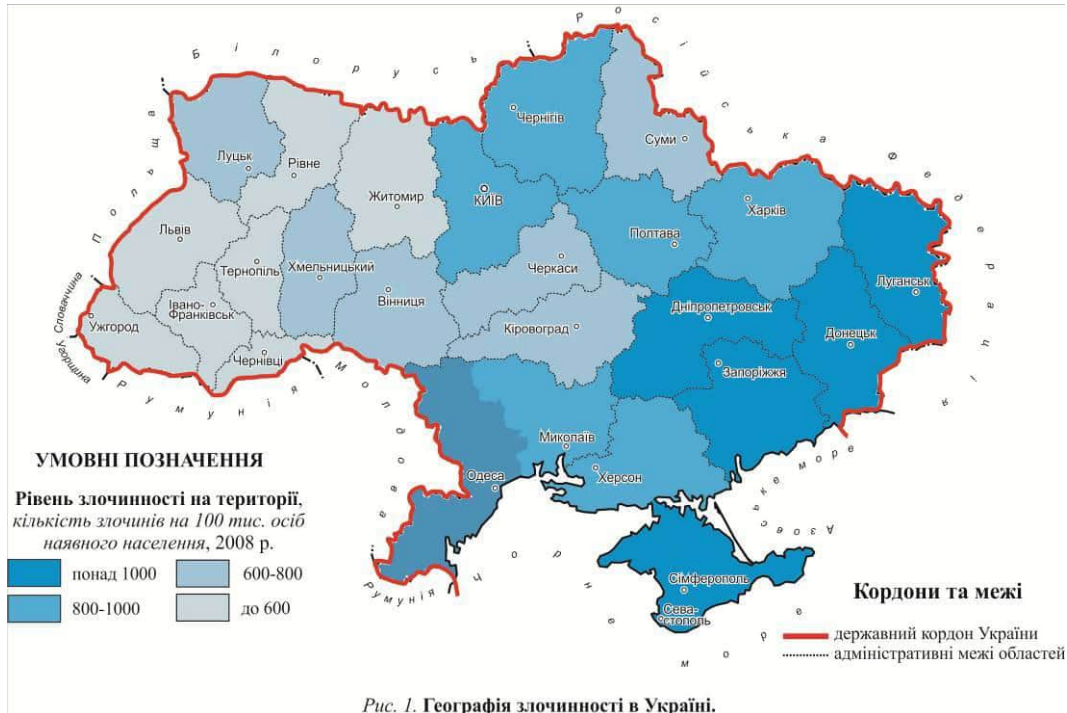
Реґіон	Кількість зареєстрованих злочинів, випадків на 100 000 осіб	Кількість зареєстрованих тяжких та особливо тяжких злочинів, випадків на 100 000 осіб	Кількість зареєстрованих злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, випадків на 100 000 осіб
Україна	1361	335	1250
АР Крим	11595	427	166
Вінницька	640	222	100
Волинська	748	269	68
Дніпропетровська	1200	449	118
Донецька	1175	410	112
Житомирська	676	250	103
Закарпатська	452	162	30
Запорізька	1363	511	178
Івано-Франківська	396	130	34
Київська	794	339	120
Кіровоградська	942	375	104
Луганська	1252	443	209
Львівська	539	198	62
Миколаївська	968	317	157
Одеська	879	367	131
Полтавська	900	339	139
Рівненська	605	222	59
Сумська	817	309	90
Тернопільська	472	176	62
Харківська	919	287	138
Херсонська	968	342	168
Хмельницька	680	247	83
Черкаська	700	270	109
Чернівецька	644	228	58
Чернігівська	783	295	80
м. Київ	1264	395	138
м. Севастополь	1357	478	135

Джерело: Регіони України 2009 : статистичний збірник / [Держкомстат України; ред. О. Г. Осауленко]. — Ч. 1. — К. : Вид-во “Консультант”, 2010. — С. 327–329.

Основа картосхеми для виконання практичних робіт

Взірець виконання та оформлення карти

Титулка індивідуальної роботи

Міністерство освіти і науки України
Географічний факультет

Кафедра економічної
і соціальної географії

**Соціально-географічна характеристика
локального об'єкта
(смт. Єзупіль)
(індивідуальна робота з соціальної географії)**

Виконала:
студентка ГрФ – 11с
Ананевич Оксана

Перевірів:
доц. Білецький М. І.

Львів – 2011

ЗМІСТ

Передмова	3
Структура навчальної дисципліни	6
Зміст навчальної дисципліни	7
Методи контролю	12
Рекомендована література	13
Лекційні заняття	16
Змістовний модуль 1	
<i>Загальна соціальна географія</i>	16
Змістовний модуль 2	
<i>Спеціальна соціальна географія</i>	18
Змістовний модуль 3	
<i>Регіональна соціальна географія</i>	20
Семінарські та практичні заняття	24
Семінарське заняття 1	
<i>Об'єкт, предмет, зміст та розвиток соціальної географії</i>	24
Практична робота 1	
<i>Методи соціально-географічних досліджень</i>	25
Практична робота 2	
<i>Медична та рекреаційна географія України</i>	26
Практична робота 3	
<i>Географія культури та сакральна географія</i>	28
Практична робота 4	
<i>Географія соціально-побутового комплексу України</i>	29
Практична робота 5	
<i>Географія культурно-освітнього комплексу України</i>	30

Семінарське заняття 2 <i>Соціально-географічні контрасти між макрорегіонами сучасного світу</i>	31
Семінарське заняття 3 <i>Соціальна географія Європи: проблеми культурно-цивілізаційної ідентичності</i>	33
Практична робота 6 <i>Географія соціальних негараздів України</i>	34
Самостійна робота	37
Індивідуально-дослідне завдання	38
Завдання для перевірки знань	39
Змістовний модуль 1 <i>Загальна соціальна географія</i>	39
Змістовний модуль 2 <i>Спеціальна соціальна географія</i>	46
Змістовний модуль 3 <i>Регіональна соціальна географія</i>	63
Додатки	77